

JONATAN GODTROGENS

underbara äventyr:

En frimarknadsodyssé

♦ freedom ♦ liberty ♦ rights ♦ self-ownership ♦ choices ♦ consent ♦ trade

♦ democracy ♦ humanitarian society ♦ progress

♦ governments ♦ politicians ♦ corruption ♦ tax

♦ economics ♦ property ♦ prosperity ♦ poverty ♦ development

Ken Schoolland

**Jonatan Godtrogens underbara äventyr:
En frimarknadsodyssé**

Ken Schoolland

I am profoundly grateful to my good friend, Mats Walus, for preparing this translation. And I am also sincerely appreciative of the many contributions made to this translation project over the years by Jonas Eckbom, Carl Henningsson, John-Henri Holmberg, Christer Olsson, Geo Olsson, and Ylva Johansson

Originalalets titel: The Adventures of Jonathan Gullible - A Free Market Odyssey

Copyright © Ken Schoolland 1981, 1987, 1995, 2001.

Översättningen copyright © Mats Hinze 2004.

Första engelska utgåvan publicerad 1988.

Svensk översättning: Mats Walus

Medhjälpare: Jonas Eckbom, Carl Henningsson, John-Henri Holmberg, Christer Olsson, Geo Olsson, and Ylva Johansson

E-bok och omslag på svenska skapade av Daniel West

Utgiven av Bokförlaget Replik AB, Viken 2000

ISBN 91-88818-41-1

Tillägnad

Till min dotter Kenli,
och till hennes generationskamrater,
för vilka denna bok
när allt kommer omkring är skriven.

Innehåll

[Förord](#)

[1. En svår storm](#)

Jonatan beger sig ut på sjön och lider skeppsbrott på en främmande ö.

[2. Bråkmakare](#)

Jonatan besvarar en kvinnas rop på hjälp.

[3. Stearinljus och rockar](#)

Jonatan får höra om ett förbud mot solljus.

[4. Matpolisen](#)

En kvinna och hennes barn berättar en tragisk historia.

[5. En ovanlig fiskehistoria](#)

En fiskare delar med sig av sin magra fångst.

[6. När ett hus inte är ett hem](#)

Jonatan blir vittne till hur ett gott hem på Korrumpe rivs.

[7. Två djurparker](#)

Två inhägnade miljöer får Jonatan att känna sig illa till mods.

[8. Toppskatt](#)

Det kan löna sig att gå ned på knä.

[9. Göra pengar](#)

Jonatan söker efter en betydelsefull tryckare.

[10. Drömmaskinen](#)

En mystisk låda förorsakar problem och en fabriksnedläggning.

[11. Makt till salu](#)

Lady Bess Tweed uppmanar Jonatan att ge sig in i politiken.

[12. Hals över huvud](#)

En ung kvinna delar med sig av sina bostadsbekymmer.

[13. Död åt illegala frisörer](#)

Jonatan lär sig den fruktansvärda sanningen om eskalerande brott.

[14. Det stora biblioteksslaget](#)

En man och en kvinna kämpar om priset på gratis böcker.

[15. Lätt som en plätt](#)

Ett lotteri löser ett estetiskt dilemma.

[16. Särintressenas paviljong](#)

Jonatan åser ett spel som gläder alla deltagare.

[17. Kultomten](#)

Jonatan upptäcker en gammal traditions nya innebörd.

[18. Haren och sköldpaddan i ny tappning](#)

En uråldrig historia med ett ovanligt slut.

[19. Matsmältningsstyrelsen](#)

Jonatan varnas för Hälsopolisen.

[20. ”Ditt förflutna eller din framtid”](#)

En tjuv stjälar Jonatans pengar och bjuder på några goda råd.

[21. Regeringsbasaren](#)

En mjölkbonde redogör för olika regeringsalternativ.

[22. Världens äldsta yrke](#)

En främling erbjuder sig att spå Jonatans framtid.

[23. Ge produktionen foten](#)

En myndighetsperson håller presskonferens och avslöjar ett nytt program för skor.

[24. Applådometern](#)

En programledare intervjuar en valförrättare och ledaren för ett politiskt parti.

[25. En som tror](#)

Varje politikers våta dröm.

[26. Till var och en efter behov](#)

Jonatan bevittnar en skolavslutning och får uppleva Examensspelet.

[27. Syndens lön](#)

En grupp kedjefångar berättar om bekymmer orsakade av arbete.

[28. Nya nykomlingar](#)

Sist in - fort ut.

[29. Bus eller godis](#)

Äldre medborgare klagar över det bus som förmörkat deras ålderdom.

[30. Vems utmärkta idé?](#)

Advokater diskuterar hur man blir rik tack vare ansvar och bruket av idéer.

[31. Stämningen](#)

Begränsat ansvar för alla utom skattebetalarna.

[32. Doktrinär](#)

Och vi som trodde att doktorer skulle bota.

[33. Vice versa](#)

En polisman föreläser för Jonatan om moral.

[34. Gladbär](#)

Med nöd och näppe undkommer Jonatan en fälla och får en lektion i hälsa.

[35. Storinkvisitorn](#)

En respekterad ledare förklarar frihet, ansvar och dygd.

[36. Förlorarens lag](#)

Jonatan hamnar mitt i ett vad om en boxningsmatch.

[37. Demokratigänget](#)

Ett fasansfullt gäng orsakar panik i staden.

[38. Gamar, tiggare, bondfångare och kungar](#)

En uppgiven Jonatan möter en hedervärd gam.

[39. Terra Libertas](#)

Jonatan söker efter landet som verkligen är fritt.

[Epilog](#)

[Frågor](#)

Förord

Vad betyder det att vara människa? Många skulle nog hålla med om att något typiskt mänskligt är vår enorma skaparkraft: vår förmåga att tänka i nya banor, utmana och skapa nya lösningar, verktyg och hjälpmedel. Det enorma välstånd vi idag drar nytta av är frukten av hårt arbete, innovativa tankar och risktagande i generationer.

Samtidigt är det så oerhört lätt att falla in i gamla mönster. Vi har alla upplevt hur vi i många situationer valt att *inte* tänka nytt, *inte* utmana och *inte* söka nya lösningar – för att det är mycket enklare, tryggare och lättare att göra som vi alltid gjort. Inte minst gäller det hur vi tänker och de åsikter vi säger oss ha. Så är det verkligen typiskt mänskligt att vara innovatör, nytänkare och entreprenör? Det verkar snarare vara undantag än regel. Så frågan är varför vi väljer att definiera vår mänsklighet som något så många av oss inte gör.

Kanske är det för att det är vad vi skulle vilja, men saknar förmågan eller orken att göra. Vi vill ha energin och framåtandan, vi vill tänka nytt och hitta lösningar, vi vill vara den som andra ser som en skapande, upplyftande kraft – någon som *betyder* något, som har både kraft och möjlighet att förändra och förbättra. För det är trots allt när vi har skaparglädjen och drivet, när vi äger oss själva och ser vår potential, som vi känner oss som allra mest mänskliga. Det är då vi verkligen *lever*.

Men sedan kommer vardagen och bryter in mellan det vi vill göra och det vi anser att vi måste göra – och vi återfaller in i invanda mönster och rutiner i samma takt som världen övergår i gråskala.

Det är om denna enkelspårighet i kontrast till frihetens storhet i det lilla, som Ken Schoollands Jonatan Godtrogen handlar. Jonatan är från ett samhälle som är logiskt, rationellt, fritt och mänskligt, men hamnar av en slump i ett som är dess raka motsats – och som är långt mer likt det samhälle vi lever i idag. På sin resa genom detta

land representerar Jonatan den inre mänskliga röst som vi alla bär på, men som vi vant oss vid att inte lyssna till. Den röst som ifrågasätter, utmanar och ställer den viktiga frågan ”varför?”.

De underliga och vidriga fenomen som Jonatan stöter på är den rena formen av det som finns runt omkring oss. Men problemet är att vi aldrig valt att se på dem med öppna, kritiska ögon. Istället hemfaller vi alltför ofta och alltför gärna till att godta dem som något normalt. Vissa exempel sticker förvisso mer i ögonen än andra, men det är lätt att bortse ifrån dem – inte minst som så många andra verkar tycka att det är normalt. Så vi viftar bort tanken på att utmana och ifrågasätta för att istället rätta oss i ledet. Det är den enkla lösningen, om än inte den mänskliga.

Men Ken Schoollands bok om Jonatan Godtrogen är så mycket mer än en beskrivning av dumheter som vi lärt oss att leva med och acceptera. Det är en resa framåt i tiden, ledsagad av de principer vi bygger vårt moderna välfärdssamhälle på. Men det är också en resa mot en alternativ framtid, en framtid som för Jonatan är det normala – och som för varje fri och framåtsträvande människa är högst önskvärd. Den ger en bild av en värld som är lika möjlig som den är enkel och samtidigt underbart vacker. Och den bygger på sunda tankar om respekt, liksom på frihet och beaktandet av ekonomiska sanningar.

Boken har hittills givits ut på 46 språk och finns över hela världen. Men samtidigt som den öppnat ögonen på tiotusentals – om inte miljontals – människor lever den ett liv i skymundan. Den är kort men kärnfull, rolig men full av lärdom, samt lättläst men med intellektuellt djup. Ändå nämns den sällan bland de stora verk som anses vara den frihetliga rörelsens biblar.

Detsamma kan sägas om bokens författare Ken Schoolland, en kortväxt men oerhört energisk man som arbetar som professor i nationalekonomi och statsvetenskap vid Hawaii Pacific University. Precis som boken är han en gigant i det fördolda, en fantastisk

kommunikatör men relativt okänd inom frihetsrörelsen, rolig, lättsam och engagerande med både passion och djup kunskap.

Föga anade jag vad som väntade, när jag råkade bli Kens student i nationalekonomi i mitten på 1990-talet, en erfarenhet som utan tvekan förändrade såväl mitt liv som mitt tänkesätt. Faktum är att detta var första gången jag kom i kontakt med Jonatan Godtrogen, som Ken använder som diskussionsunderlag i sin undervisning. Det kan tyckas konstigt att en sådan bok kan användas som del av studier på universitetsnivå, men faktum är att den är tidlös både i sitt innehåll och sin form – den talar till människor av alla åldrar och erfarenheter på ett nästan unikt sätt. Jonatan Godtrogen är lika utmärkt som introduktion till ekonomiskt tänkande för barn i förskolan som den är ett provokativt diskussionsunderlag i avancerade kurser i nationalekonomi.

Anledningen är dels att Ken är en oerhört inspirerande och kraftfull kommunikator. Men det är också för att boken handlar om tidlösa sanningar. Barn har inget problem att förstå det löjeväckande i att till exempel förbjuda solen för att ”skydda” stearinljusmarknaden från otillbörlig konkurrens (ett av exemplen i boken). Samtidigt har vuxna ofta redan funnit sig i samhällets logik och fastnat i invanda mönster, vilket gör bokens levande beskrivning av det absurda i klarspråk oerhört provocerande. Inte för att det som skrivs egentligen är provocerande, utan för att det görs tydligt hur oerhört fånigt det är, som vi av lathet valt att acceptera. Boken utmanar vår trygga tillvaro; den öppnar våra ögon och visar oss hur omänskligt vi gjort vårt samhälle.

Det är därför oerhört roligt att Ludwig von Mises Institutet i Sverige har möjlighet att publicera hela boken, översatt av Mats Walus. Det är första gången den görs tillgänglig på svenska, så det är en i sig historisk händelse. Och det är en viktig sådan, inte minst för att vi just i Sverige under så lång tid förblindats och glömt vad det är att vara människa. Förhoppningsvis kan Jonatan Godtrogen

öppna en del ögon som länge varit stängda, liksom den kan provocera många som varit alltför accepterande och tillrättalagda.

Per Bylund

fil dr i nationalekonomi, lektor vid University of Missouri

6 september 2011

Första kapitlet

En svår storm

Långt före tiden då den soliga kuststaden invaderades av filmstjärnor i öppna bilar bodde där en ung man vid namn Jonatan Godtrogen. Alla andra såg Jonatan som en pojke precis likadan som alla andra, men det gjorde inte hans föräldrar, som i stället tyckte att han var intelligent, ärlig och anmärkningsvärt atletisk – från toppen av hans rufsiga blonda huvud ner till sulorna på hans förvuxna fötter. Jonatans föräldrar arbetade idogt i sitt lilla repslageri, som låg vid huvudgatan i staden som hyste en flitig fiskeflotta. I staden bodde en hel del hårt arbetande människor. Några av dem var goda, några var onda, men de flesta var ungefär som alla andra människor.

När han inte hade ärenden att gå eller sysslor att sköta i familjens butik, brukade Jonatan styra sin grovt tillsnickrade segelbåt ut genom den lilla båthamnens smala kanal, på jakt efter äventyr. Liksom många andra pojkar och flickor som tillbringar sina unga år i småstäder tyckte Jonatan att livet blivit en smula tråkigt och att människorna han mötte var fantasilösa. Under utflykterna bortom hamnkanalen längtade han efter att få syn på något mystiskt fartyg eller en väldig fisk. Kanske skulle han träffa på ett piratskepp och tvingas segla över de sju haven som en i besättningen. Eller kanske skulle en valfångare på jakt efter sitt oljiga byte ta med honom på färden. De flesta seglatserna tog emellertid slut när Jonatans mage började kurra av hunger eller när strupen torkade ut av törst och tanken på kvällsmat uppfyllde tankarna.

En sådan där underbar vårdag då luften var frisk som soltorkade lakan fann Jonatan havet så lockande att han fullständigt glömde att packa ner lunch och fiskeredskap innan han gav sig iväg på en tur längs kusten i sin lilla båt. Eftersom han satt med ryggen mot brisen märkte han inte de mörka ovädersmoln som tornade upp sig vid horisonten.

Det var bara helt nyligen som Jonatan börjat segla bortom hamninloppet, men han kände sig självsäker och när vinden tog fart började han inte oroa sig förrän det var för sent. Snart var stormen över honom och Jonatan kämpande i panik med segel och tåg, men båten kastades runt som en kork av vågorna. Varje försök att få kontroll över farkosten omintetgjordes av den fruktansvärda vinden. Till slut slängde han sig raklång på botten av båten, höll sig fast i relingen och hoppades att båten inte skulle kapsejsa. Timmarna gick och blev snart till dygn där natt och dag smälte samman i en skräckinjagande virvel.

När stormen slutligen bedarrade var segelbåten ett vrak med kraftig lutning åt styrbord, masten bruten och seglen sönderrivna. Även om havet lagt sig dröjde en tjock dimma kvar. Dimman täckte båten och omöjliggjorde all sikt. Och utan segel var båten utlämnad åt vindens nycker. Jonatan drev runt planlöst i flera dagar. Efter en tid tog vattnet slut och Jonatan fick fukta läpparna med kondensvattnet från segeltrasorna. Men en dag lyfte dimman oväntat och avslöjade den svaga konturen av en ö. Allt eftersom båten drev närmare blev ön tydligare och Jonatan såg ett okänt högländ resa sig över sandstränder och branta bergssidor med tät vegetation.

Vågorna bar honom fram till ett grunt rev. Där övergav Jonatan båten och simmande otåligt i land. Snabbt hittade han några rosa guavafrukter och mogna bananer som han genast frossade i sig. Läckra frukter av alla de slag växte i överflöd i det fuktiga djungelklimatet bortom den smala sandstranden. Så snart han återvunnit lite styrka kände sig Jonatan fruktansvärt ensam, men han var samtidigt glad över att vara vid liv och till och med en smula upphetsad över det äventyr han oväntat hamnat i. Han gav sig genast av längs den vita stranden för att utforska det nya, främmande landet.

”Vad för slags människor kan det bo här?”, undrade han. ”Undras om de är vänligt sinnade och om jag hört talas om dem? Nå, var jag än är, har jag i alla fall inte tråkigt!”

Andra kapitlet

Bråkmakare

Jonatan gick i flera timmar genom den täta växtligheten. Han hade tagit sikte på en låg kulle bortom stranden då han hörde en kvinna skrika. Han stannade och lade huvudet på sned för att försöka fastställa varifrån ljudet kom. Någonstans längre fram hördes ännu ett rop på hjälp. Jonatan trängde sig vidare mot ljudet genom täta snår och slingerväxter. Plötsligt kom han ut ur djungeln och hamnade på en ojämn stig.

Jonatan sprang runt en krök i stigen och rakt på en sturvuxen karl, som föste honom åt sidan som om han varit en mygga.

Vimmelkantig vände han sig om och fick se hur två män släpade iväg en vilt skrikande och sparkande kvinna längs stigen. När han väl hämtat andan hade trion redan försvunnit. Eftersom han inte kunde tro att han ensam skulle kunna befria kvinnan sprang tillbaka längs stigen för att leta efter hjälp.

En glänta öppnade sig och där såg Jonatan en klunga människor stå kring ett stort träd – och bulta på det med påkar. En man stod och såg på medan de andra arbetade, och Jonatan sprang fram och grep honom i armen. ”Snälla herrn, hjälp!” flämtade Jonatan. ”Två män har kidnappat en kvinna och hon behöver hjälp!”

”Lugna dig”, sade förmannen barskt. ”Kvinnan är bara arresterad. Tänk inte mer på det nu, utan ge dig iväg, vi har arbete att sköta.”

”Arresterad?” sade Jonatan, fortfarande andfådd. ”Men hon såg väl inte som någon brottsling.” Och om hon nu var det, varför ropade hon så desperat på hjälp, undrade Jonatan för sig själv. ”Ursäkta mig, men vad hade hon gjort för ont?”

”Ont?” Mannen visade tydligt att han var irriterad. ”Måste du verkligen veta, så hotade hon arbetena för alla som jobbar här.”

”Hotade hon människors arbeten? Hur då?” frågade Jonatan envist.

Förmanen blängde ned på sin okunnige plågoande och tecknade åt honom att följa med fram till trädet där arbetarna bultade på stammen. Med stolthet i rösten sade han: ”Som du ser är vi timmermän. Vi slår omkull träd så att vi kan få virke och det gör vi genom att slå på dem med våra påkar. Arbetar vi dygnet runt kan bara hundra man fälla ett riktigt stort träd på endast en månad.” Mannen borstade omsorgsfullt bort en fläck från ärmen på sin välskurna jacka. ”Den där kvinnan, bråkmakaren Eva Andersson, kom till arbetet i morse och hade satt fast en bit vass metall i änden på påken. Och sedan hånade hon alla de andra genom att hugga ner ett träd på bara en timma – alldeles ensam! Tänk dig själv! Ett sådant hot mot vårt traditionella yrke måste ju stoppas.”

Jonatan trodde inte sina öron, de var för hennes påhittighet de tänkte straffa kvinnan! Hemma använde ju alla yxor och sågar för att fälla träd. Det var så han hade fått virket till sin båt. ”Men det var ju en uppfinning!” utbrast Jonatan. ”Den gör att människor kan fälla träd även om de är små och svaga. Då blir det ju lättare och billigare att få trä och tillverka saker.”

”Vad menar du?” sade mannen ilsket. ”Hur skulle någon kunna vilja uppmuntra sådana påhitt? Inte kan vi låta vilken vekling som helst ta ifrån oss vårt stolta yrke bara för att han råkar hitta på något fiffigt sätt att underlätta det.”

”Men herrn”, sade Jonatan och försökte undvika att irritera mannen. ”De här duktiga träarbetarna är skickliga och kloka. Tiden de sparade på att slippa dunka omkull träd skulle de kunna använda till annat, som att tillverka bord och skåp och båtar eller till och med hus!”

”Hör på nu”, sade mannen med en hotfull blick. ”Meningen med arbete är att alla ska ha full och trygg sysselsättning, inte att få en massa nya saker.” Hans ton blev ilsken. ”Du låter som en riktig bråkmakare.”

”Nej, herrn, inte alls, jag vill inte bråka. Ni har säkert rätt och nu jag måste ge mig av.” Med de orden vände Jonatan om och gav sig i rask takt av längs stigen, men hans första möte med öns invånare fick honom att känna sig mycket illa till mods.

Tredje kapitlet

Stearinljus och rockar

Stigen vidgades en aning på sin väg genom den täta djungeln och vid kanten av en flod upphörde växtligheten. Över floden löpte en smal gångbro och på andra sidan såg Jonatan några byggnader. Där fanns det kanske någon som kunde tala om för honom var han hamnat.

På andra sidan bron mötte han en kvinna som satt bakom ett bord fullt av små knappar och höll ett långt papper i handen. ”Snälla du”, sade kvinnan vädjande, blinkade mot Jonatan och sträckte sig fram för att fästa en av knapparna på hans sönderrivna skjortficka. ”Kan du inte vara snäll och skriva på mitt upprop?”

”Nja, jag vet inte riktigt”, stammade Jonatan. ”Men skulle inte du kunna visa mig hur jag ska gå för att komma till staden?”

Kvinnan skärskådade honom misstänksamt. ”Är du från den här ön?”

Jonatan hörde den kyliga ton som smugit sig in i kvinnans röst och tvekade. ”Å, jag är utifrån kusten och har kommit vilse.”

Kvinnan log mot honom igen. ”Det här är vägen som leder till staden. Men innan du går tar det bara en sekund att skriva på uppropet”, sade hon, ”Du skulle hjälpa hemskt många människor.”

”Nåja, om det betyder så mycket för dig.” Jonatan ryckte på axlarna och tog pennan som låg på bordet för att skriva på. Han tyckte synd om kvinnan som satt i den varma solen, påbyltad med tjocka kläder så att svetten rann om henne. Och vilken konstig plats hon har valt för att samla in namn! ”Vad är meningen med uppropet?” frågade Jonatan.

Kvinnan knäppte händerna framför sig som om hon förberedde sig för att sjunga ett solo. ”Det är ett upprop som skall skydda

arbetstillfällena och företagsamhet. Visst är du väl för arbetstillfällena och näringsliv, inte sant?” vädjade hon.

”Självklart är jag det”, svarade Jonatan snabbt och mindes vad som hänt kvinnan han stött på inne i djungeln. Att verka ointresserad av andra människors arbete var det sista han ville. ”På vilket sätt kommer den här listan att vara till hjälp?” frågade Jonatan samtidigt som han skrev dit sitt namn.

”Lordernas Råd värnar lokala arbetstillfällena och företag mot produkter som tillverkas utanför vår ö. Skriver tillräckligt många på uppropet har lorderna lovat att göra allt som står i deras makt för att förbjuda utländska varor som skadar min verksamhet.”

”Och vad för slags verksamhet bedriver du?” frågade Jonatan.

”Jag representerar rock- och stearinljusstillsverkarna”, meddelade kvinnan stolt. ”I uppropet kräver vi förbud för solen.”

”Solen?” flämtade Jonatan. ”Hur, mm, varför skulle man förbjuda solen?”

Hon såg forskande på Jonatan och sade urskuldande: ”Jag vet att det låter lite drastiskt, men tänk efter lite, så förstår du – solen skadar ju faktiskt ljus- och rocktillsverkarna. Nog inser du väl vilken billig och utländsk källa till ljus och värme solen är. Och det kan vi faktiskt inte tolerera!”

”Men solens värme och ljus är ju gratis”, protesterade Jonatan.

Kvinnan såg sårad ut av hans påpekande. ”Det är ju just det som är problemet, förstår du inte?” klagade hon och drog fram ett litet block, där hon försökte reda ut problemet åt honom. ”Enligt mina beräkningar innebär dessa utländska lågbudgetalternativ att våra potentiella arbetstillfällena och löner har minskat med allra minst 50 %. Inom de näringar jag företräder, vill säga. Hög skatt på fönster, eller kanske totalförbud, skulle förbättra situationen avsevärt.”

Jonatan lade ifrån sig uppropet. ”Men om människor betalar dina stearinljus- och kapptillsverkare för att få ljus och värme, kommer

de att ha mindre pengar över till annat istället, som kött eller dryck eller bröd.”

”Jag företräder varken slaktarna, bryggerierna eller bagarna”, snäste kvinnan. Jonatans ändrade inställning fick henne att snabbt ryckte åt sig listan så att han inte skulle kunna stryka sitt namn.

”Tydligen lägger du större vikt vid konsumenternas nycker än vid att värna om arbetstillfällena och sunda företagsinvesteringar.

Gomiddag”, sade hon och avslutade hastigt samtalet.

Jonatan backade några steg från bordet, vände sig sedan lugnt om och gick vidare. ”Förbjuda solen?” tänkte han. ”Vilken vansinnig idé! Nästa gång vill hon väl förbjuda mat och husrum!” Jonatan hoppades att han snart skulle stöta på någon vettigare människa.

Fjärde kapitlet

Matpolisen

Andra stigar förenade sig med den som Jonatan följde. Stigen blev allt bredare och övergick så småningom i en grusad landsväg. Djungeln försvann och ersattes av böljande ängar, stora fält med mognande grödor och dignande fruktträdgårdar. Synen av all mat väckte Jonatans hunger igen. I hopp om att få veta var han befann sig svängde han in på en avtagsväg mot en vitmålad, pryddlig bondgård.

På verandan satt en kvinna och tre små barn hopkrupna tillsammans och grät. ”Ursäkta mig”, sade Jonatan försiktigt. ”Men är något på tok?”

Kvinnan tittade upp och lyckades mellan snyftningarna få fram: ”Min man. Det är min man”, klagade hon. ”Jag visste att det skulle sluta så här. De har gripit honom”, snyftade hon. ”Matpolisen har gripit honom!”

”Det var verkligen tråkigt att höra, frun. Men... sa ni verkligen ’Matpolisen?’” frågade Jonatan samtidigt som han deltagande klappade ett av barnen på huvudet. ”Varför har de tagit honom?”

Med sammanbitna tänder kämpade kvinnan för att hålla tillbaks tårarna. Sedan sade hon hånfullt: ”Hans brott – jo, han producerade för mycket mat!”

Jonatan ryggade häpen tillbaka. Den här ön var sannerligen besynnerlig! ”Är det brottsligt att producera för mycket mat?”

”Förra året utfärdade Matpolisen en bestämmelse om hur mycket mat han fick producera och sälja till människorna här i trakten”, fortsatte kvinnan. ”De sa att alltför låga priser skadade de andra bönderna.” Hon bet sig lätt i läppen och utbrast tvärt: ”Min man var en bättre bonde än alla de andra tillsammans!”

Plötsligt hördes ett bullrande skratt. En storväxt, kraftig man kom svassade längs stigen som ledde från vägen till bondgården. ”Ha! Jag skulle vilja påstå att den bäste bonden är den som får gården. Eller hur, min unga dam?” Mannen hånlog mot de tre barnen och sade med en svepande gest: ”Se nu till att packa era pinaler och försvinna härifrån.”

Mannen plockade upp en docka som låg på trappan och stack den i händerna på Jonatan. ”Hon behöver säkert all hjälp hon kan få, pojkvasker. Sätt igång, den här gården är min nu.”

Kvinnan reste sig upp och såg ursinnigt på mannen. ”Min man var en bättre bonde än du någonsin kommer bli.”

”Det kan diskuteras”, svarade mannen och småskrattade föraktfullt. ”Visst kunde han odla fram hur mycket som helst. Och han var rena geniet när det gällde att räkna ut vad han skulle plantera för att köparna skulle bli nöjda. Jojo, vilken bonde! Men en sak glömde han – att det är Lordernas Råd som bestämmer priser och produktion och att Matpolisen ser till att vi bönder följer reglerna. Din man begrep sig helt enkelt inte på jordbrukspolitik.”

”Din parasit”, tjöt kvinnan. ”Du gissar alltid fel, slösar bort bra gödning och utsäde vad du än planterar, och ingen vill köpa det du odlar. Du sår i flodlera eller där marken har spruckit av torra, men inte spelar det någon roll om alltihop blir förstört, för när det kommer till kritan får du alltid Lordernas Råd att betala för dina misstag.”

Jonatan rynkade eftertänksamt pannan och frågade: ”Så det finns egentligen ingen fördel med att vara en duktig jordbrukare?”

”Snarare är det ett handikapp”, sade kvinnan. ”Till skillnad från den här paddan vägrade min man att krypa för lorderna, och istället försökte han få fram bra skördar och göra sig en ärlig förtjänst.”

Mannen föste ned kvinnan och hennes barn från verandan och grymtade samtidigt: ”Visst, och han vägrade att hålla sig till den

årliga kvoten. Men ingen bonde sätter sig upp mot Matpolisen och klarar sig undan i långa loppet. Försvinn från min mark nu!”

Jonatan hjälpte kvinnan med hennes ägodelar och barn medan de sakta promenerade bort från familjens forna hem. Vid en krök i vägen vände de sig om och tog en sista titt på det välskötta huset och ladan. ”Vad ska det bli av er nu?” frågade Jonatan.

Kvinnan suckade. ”Jag har inte råd att betala de höga matpriserna här på landet. Men som tur är har jag vänner och släktingar där jag kan få hjälp. Annars skulle jag kunna bege mig till staden och be Lordernas Råd att ta hand om mig och barnen. Det skulle de gilla. Kom nu barn.” Bittert mumlade hon: ”Lorderna såg till att det gick så här för oss genom att ta hand om den där översittaren också. De får sin makt genom att människor är beroende av dem och det är tack vare andras arbete de kan vara så generösa.”

Jonatan grep sig om magen, men nu kände han sig snarare illamående än hungrig.

Femte kapitlet

En ovanlig fiskehistoria

Efter ett par kilometer kom sällskapet fram till ett hus som ägdes av kvinnans släktingar och där tog Jonatan farväl av henne och barnen. De tackade och bjöd honom att stanna. Men Jonatan såg hur trångbodda och upptagna de var och bestämde sig för att fortsätta sin vandring.

När middagssolen började bli riktigt varm kom Jonatan fram till randen av en liten sjö. Just som han kupade händerna för att svalka sig med lite av vattnet hörde Jonatan en varnande röst: ”Jag skulle inte dricka det där om jag vore du.”

Jonatan vände sig om och såg en gammal man som satt på huk vid strandkanten och rensade en handfull pyttesmå fiskar. Strax intill mannen fanns en korg, en metrev och tre metspön som stod nedstuckna i leran. Från vart och ett av spöna sträckte sig en rev ned i vattnet. ”Hur är fiskelyckan?” frågade Jonatan artigt.

Utan att ens lyfta blicken svarade mannen en smula vresigt: ”Usel. De här små kräken är det enda jag fått i dag.” Han fortsatte filéa fiskarna och lägga dem i den heta stekpanna han satt över en rykande brasa. Fisken som fräste i pannan luktade underbart.

Jonatan var själv en duktig fiskare. Han frågade: ”Vad använder du som bete?”

Mannen tittade eftertänksamt på Jonatan. ”Det är inget fel på mitt bete, grabben. Jag har fångat det bästa av vad som finns kvar i den där sjön.”

Jonatan kände på sig att fiskaren var en enstöring, men att han kanske skulle kunna lära sig något av honom om han bara förblev tyst en stund. Efter ett tag tecknade den gamle fiskaren åt honom att slå sig ner bredvid elden och ta för sig av fisken och brödet. Med stor aptit slukade Jonatan sin måltid, även om han kände sig

skuldmedveten över att dela mannens redan magra lunch. Sedan de ätit förblev Jonatan tyst och mycket riktigt började den gamle mannen så småningom prata.

”För många år sedan kunde man få riktigt stora fiskar här”, sade mannen längtansfullt. ”Men de är uppdragna allihop för längesedan. Nu finns bara sådana här ynkliga små stackare kvar.”

”Men de små växer väl, eller hur?” frågade Jonatan och tittade ut över sjön. Många fiskar skulle kunna lura i den rikliga vassen som växte i det grunda vattnet längs strandkanten.

”Nä. Småfiskarna fångas alldeles för tidigt av alla som fiskar här. Och dessutom slänger folk sina sopor i den bortre änden av sjön. Ser du det tjocka vita skummet längs stranden på andra sidan?”

Jonatan stirrade häpet tvärs över vattnet. ”Men varför fångar andra din fisk och slänger sopor i din sjö?”

”Å nej”, sade fiskaren. ”Det är inte min sjö. Den tillhör alla, precis som skogarna och floderna.”

”Så då tillhör de här fiskarna egentligen alla människor, till och med mig?” frågade Jonatan och kände sig mindre skyldig över att ha delat en måltid han inte alls hade bidragit till.

”Inte precis”, svarade mannen. ”Det som tillhör alla tillhör egentligen ingen – eller i alla fall inte förrän en fisk fastnar på min krok. Men då är den min.”

”Nu förstår jag inte”, sade Jonatan och rynkade förvirrat pannan. Halvt om halvt för sig själv upprepade han: ”Fisken tillhör alla, men det betyder egentligen att den tillhör ingen, förrän den hugger på din krok, men då är den din? Men gör du något för att ta hand om fiskarna eller för att se till att de kan växa och bli fler?”

”Naturligtvis inte”, fnyste mannen hånfullt. ”Varför skulle jag bry mig om fisken när någon annan kan komma förbi när som helst och fånga dem? För om någon fångar fisken eller smutsar ner sjön så har jag ju kastat bort allt arbete.”

Med en sorgsen blick ut över vattnet tillade den gamle fiskaren:
”Nu när jag tänker på saken önskar jag att jag faktiskt ägde sjön.
För då skulle jag se till att fisken blev omhändertagen. Jag skulle ta
hand om sjön precis som boskapsskötaren som har gård i nästa dal.
Jag skulle odla de starkaste, fetaste fiskar du kan tänka dig och du
kan vara säker på att inga tjuvfiskare eller sopslängare skulle
kunna ta sig förbi mig. Jag skulle se till...”

”Vem sköter om sjön nu?” avbröt Jonatan.

Fiskarens ansikte stelnade. ”Lordernas Råd har ansvaret för sjön.
Var fjärde år är det val till rådet, och det utser en tillsyningsman
som ska sköta sjön och ger honom rejält betalt med mina
skattepengar. Tillsyningsmannen har till uppgift att se till så att här
varken blir utfiskat eller nedsmutsat. Fast det lustiga är att
lordernas vänner brukar få fiska och smutsa ner precis som de
vill.”

Jonatan funderade över allt detta en stund och frågade sedan: ”Är
sjön välskött?”

”Titta själv”, muttrade den gamle fiskaren. ”Titta bara på mina
ynkliga fiskar. Jag tycker nog mest det verkar som om fångsten
minskar i samma takt som tillsyningsmannens lön ökar.”

Sjätte kapitlet

När ett hus inte är ett hem

Efter den trevliga måltiden och pratstunden tog Jonatan farväl av fiskaren och fortsatte längs vägen tills han fick syn på en lite större by. Utspridda över en fjärran slätt låg dussintals enkla trähus och en klunga högre byggnader.

Kring ett av de första hus han närmade sig pågick en frenetisk aktivitet. En grupp män hade gått löst på huset med tunga släggor. De höll uppenbarligen på att riva huset. Jonatan imponerades av deras raska arbetstakt. Sedan fick han syn på en värdig, gråhårig kvinna som inte alls verkade nöjd med det som pågick. Hon stod med knutna händer en liten bit ifrån huset och stönade hörbart medan hon betraktade arbetarna.

Jonatan släntrade fram till kvinnan och sade: ”Huset ser ju varken gammalt eller slitet ut. Vem äger det?”

”Det är en bra fråga!” svarade kvinnan bittert. ”Jag trodde att det var jag som ägde det.”

”Trodde ni att ni ägde huset? Men nog måste man väl veta om man äger ett hus eller inte”, sade Jonatan.

Marken skakade när en hel vägg brakade samman. Kvinnan stirrade bedrövad på dammolnet som steg från den sammanstörtade bråten. ”Så enkelt är det inte”, skrek kvinnan för att överrösta oljudet. ”Att man äger någonting betyder väl att man bestämmer hur någonting används? Men här i trakten är det ingen som när det kommer till kritan bestämmer över någonting alls. Lorderna bestämmer över allting, så i själva verket är det de som äger allting. Och de äger det här huset också, trots att det var jag som byggde det och betalade för varenda planka och varenda spik.”

Med växande ilska gick hon bort och slet ner ett papper från en stolpe som ensam lämnats kvar upprätt framför huset. ”Ser du den

här proklamationen?” Hon skrynklade ihop papperet, slängde det på marken och stampade på det. ”Myndigheterna bestämmer vad jag får bygga, hur jag får bygga, när jag får bygga och hur jag får lov att använda det jag har byggt. Nu säger de åt mig att jag måste riva huset. Låter det som om jag ägde min egendom?”

”Nja”, försökte Jonatan fåraktigt. ”Men ni fick väl i alla fall bo i huset medan det stod där?”

”Bara så länge jag betalade fastighetsskatten i tid. Kunde jag inte betala slängde myndigheterna ut mig fortare än man kan säga ’nästa ärende’! De behandlar allting som om det vore deras privata egendom.” Kvinnan blev röd av ilska och fortsatte andfått: ”I själva verket finns det ingen som egentligen äger någonting alls. Vi bara hyr av staten, så länge vi betalar skatterna.”

”Så ni betalade inte skatten?” frågade Jonatan. ”Är det därför som männen river huset?”

”Självklart betalade jag den fördömda skatten!” praktiskt taget skrek kvinnan. ”Men de tyckte inte att det räckte. Den här gången sade lorderna att mitt sätt att planera huset inte passade ihop med deras planer, som de kallar för rådets stadsplan. Så de gav mig lite pengar, så mycket som de själva tyckte att huset var värt, och nu river de det för att anlägga en park. I mitten av parken kommer det att stå ett stort, fint monument, över en av dem själva.”

”Nåja, ni fick ju åtminstone betalat för huset”, sade Jonatan. Han tänkte efter en stund och frågade sedan: ”Blev ni inte nöjd med betalningen?”

Hon gav honom en sidoblick. ”Vore jag nöjd skulle de inte behövt ha polis med sig för att försäkra sig om att jag lämnade huset utan att göra motstånd. Och pengarna de gav mig tog de från mina grannar. Vem kommer att betala tillbaka dem? Pengarna kommer aldrig ur lordernas egna fickor.”

Jonatan skakade förvirrat på huvudet. ”Men ni sa väl att allt det här var en del av en större plan?”

”Jovisst! Ha! En storslagen plan!” sade kvinnan hånfullt. ”Den planen bestämmer de som för tillfället råkar ha den politiska makten. Ägnade jag livet åt att skaffa mig politisk makt skulle jag också kunna tvinga på alla andra mina planer. Då skulle jag också kunna stjäla hus i stället för att bygga dem. Tänk så mycket enklare!”

”Men visst behövs det väl en plan för att en stad skall fungera ordentligt?” sade Jonatan hoppfullt. Han försökte komma på någon förnuftig förklaring till kvinnans dilemma. ”Borde ni inte lita på att rådet klarar av att konstruera en sådan plan?”

Kvinnan viftade med handen i riktning mot staden. ”Gå och se efter själv. Hela Korrumpé, hela vår ö, är proppfull med deras vettlösa planer och de genomförda projekten är till och med värre än planerna! Antingen är de uselt byggda eller så blev de mycket dyrare än planerat. Men lorderna är nöjda eftersom deras vänner fick alla byggnadsuppdragen.”

Hon stack fingret hårt i bröstet på Jonatan och deklarerade: ”Det är enfaldigt att tro att de planer man behöver tvinga på människor skulle vara förnuftiga. De som använder tvång mot mig har då inte förtjänat mitt förtroende!” Rykande av ilska stirrade hon på sitt hus och tillade varnade: ”Men mig har de inte hört av för sista gången!”

Sjunde kapitlet

Två djurparker

Medan Jonatan fortsatte sin väg funderade han över lagarna som rådde på den här hårt drabbade stackars ön. Inte gick väl människor med på att leva med en massa regler som gjorde dem olyckliga? Det måste bara finnas en förnuftig förklaring på problemet, en som han har bara inte hade upptäckt ännu. För ön verkade vara en väldigt trevlig plats att leva på. Landskapet grönskade och luften var mjuk och varm. Jonatan och saktade in på stegen och såg sig om. Ön borde vara rena paradiset, tänkte han och fortsatte sedan promenaden mot byn.

Plötsligt kom han fram till en sträcka där vägen på ömse sidor kantades av väldiga järnstängsel. Innanför stängslet till höger om honom fanns en mängd ovanliga djur av många olika storlekar och arter – tigrar, zebror, apor – fler än som kunde räknas. Bakom det motsatta stängslet, till vänster om honom, traskade ett dussintal män och kvinnor fram och tillbaka. De var alla klädda i likadana svart- och vitrandiga skjortor och byxor. Åsynen av de två grupperna mitt emot varandra på var sin sida om vägen var mycket egendomlig. Jonatan fick syn på en man i svart uniform som stod vakt framför en låst grind och snurrande på en kort batong. Han gick fram till mannen.

”Ursäkta, herrn”, sade Jonatan artigt. ”Men skulle ni kunna tänka er att berätta vad de här höga stängslen är bra för?”

Medan han fortsatte att snurra batongen utan det minsta avbrott i rytmen svarade vakten stolt: ”Stängslet på andra sidan vägen inhägnar vår djurpark.”

”Åhå”, sade Jonatan och stirrade på en grupp pälsklädda djur med gripsvansar som hoppade fram och tillbaka mellan väggarna i sin bur.

Vakten var van vid att spela guide åt traktens barn och fortsatte sin lilla föreläsning. ”Som du kan se har vi ett mycket stort urval olika djur i parken. Där borta”, sade han och pekade tvärs över vägen, ”håller vi djur som kommer från hela världen. Inhägnaderna håller djuren säkert på plats så att vi kan studera dem. Främmande djur kan ju inte få lov att röra sig fritt och störa samhället med sitt obehärskade beteende.”

”Tänka sig”, utbrast Jonatan. ”Det måste ha kostat dig en förmögenhet att fånga alla de här djuren, forsla hit dem från över hela jordklotet och sedan mata och sköta om dem.”

Vakten log åt Jonatan och skakade lätt på huvudet. ”Men snälla du, jag betalar väl inte själv för djurparken. Alla som bor här i staden betalar en djurparksskatt.”

”Alla?” upprepade Jonatan och rotade skuldmedvetet i sina tomma fickor.

”Nja, det finns ju en och annan som försöker smita undan sitt ansvar. Somliga motsträviga invånare hävdar att de inte är intresserade av att betala för en djurpark. Andra vägrar därför att de tycker att djur skall studeras i sina naturliga miljöer.”

Vakten vände sig om mot stängslet han stod framför och knackade med batongen på den tunga grinden av järn. ”Men när sådana invånare vägrar betala djurparksskatten, så tar vi dem ur sina naturliga miljöer och placerar dem här, i tryggt förvar bakom galler. Sedan kan man lättare studera så udda människor, samtidigt som de också är hindras från att röra sig fritt i samhället och störa andra med sitt obehärskade beteende.”

Jonatan trodde inte sina öron. När han jämförde de båda grupperna bakom gallerstängslen undrade Jonatan om han själv verkligen skulle vilja betala kostnaderna för de båda parkerna och vaktens lön. Hans grepp om järnstängerna hårdnade då han forskande såg på de svartvitrandiga fångarnas stolta ansikten. Sedan vände han

sig om och studerade den återigen batongsnurrande vaktens arroganta min.

Efter att på nytt ha anträtt sin vandring vände sig Jonatan om och tittade på järnstängslen. Han undrade vilka det egentligen var som orsakade störst skada, människorna innanför eller människorna utanför stängslet.

Åttonde kapitlet

Toppskatt

Jonatan fortsatte sin promenad och upptäckte han strax en distingerad, välklädd man som med stor möda försökte ta sig fram gåendes på knäna. Men mannen såg inte ut att vara handikappad, han såg bara kort ut. Jonatan erbjöd en hjälpande hand, men mannen föste bort honom.

”Nej tack!” sade mannen och grimaserade av smärta. ”Jag kan nog gå ordentligt. Det tar ett tag att vänja sig att gå på knäna.”

”Är allt okej? Men varför ställer du dig då inte upp och går med fötterna?”

”Åhhh!” klagade mannen, och grinade illa. ”Det är bara en mindre anpassning till skattelagstiftningen.”

”Skattelagstiftningen?” upprepade Jonatan. ”Vad har skattelagstiftningen med att göra hur man går?”

”Allt! Aj!” Mannen lutade sig bakåt och satte sig på hälarna för att vila från sin mördande plåga. Ur skjortfickan tog han fram en näsduk och torkade pannan med. Han flyttade tyngden för att kunna massera ena knäet, sedan det andra. På byxknäna hade flera lager av utslitna lappar sytts på. ”Skattelagen,” sade han, ”har nyligen ändrats för att skapa jämlikhet mellan människor av olika längd.”

”Skapa jämlikhet?” frågade Jonatan.

”Var snäll och böj dig framåt så att jag slipper skrika,” bad mannen. ”Det var bättre. Lordernas Råd beslutade att långa människor hade alltför många fördelar.”

”Fördelar för att de var långa?”

”O ja! Långa personer föredras alltid vid anställning, befördran, inom sport, underhållning, politik, ja till och med vid ingående av

äktenskap! Aj, aj, aj!” Han virade näsduken om det senaste av många revor i de grå byxorna. ”Därför beslutade lorderna att beskatta oss med en häftig toppskatt.”

”Långa personer beskattas?” Jonatan såg sig om och kände hur hans kroppshållning började sjunka ihop.

”Vi beskattas i förhållande till vår längd.”

”Var det någon som klagade?” frågade Jonatan.

”Bara de som vägrade gå på knäna,” sade mannen. ”Självklart gjordes undantag för politiker. Vi röstar ju på samhällets toppskikt! Vi föredrar att se upp till våra ledare.”

Jonatan kände sig alldeles förbluffad. Vid här laget började Jonatan sjunka ihop och han försökte medvetet göra sig så liten som möjligt. Han pekade med båda händerna på mannens knän och frågade misstroget, ”Du går alltså på knäna för att få lägre skatt?”

”Javisst!” svarade mannen med smärta i rösten. ”Hela våra liv är ordnade för att passa skattelagstiftningen. Det finns de som till och med har börjat krypa.”

”Oj, det måste verkligen göra ont.” utbrast Jonatan.

”Jo, men det gör mer ont att inte göra det. Aou! Endast dårar går upprätt och betalar de högre skatterna. Så, om du vill vara smart, gå ned på knä. Det kostar på att stå rak i ryggen.”

Jonatan såg sig omkring. En handfull människor gick på sina knän och en kvinna på andra sidan gatan kröp sakta framåt. Många gick med krökt rygg och nedsänkta axlar. Endast några få ignorerande sanktionerna helt och gick upprätt. Då såg Jonatan tre män som satt på en parkbänk. ”De där tre männen,” undrade Jonatan. ”Varför håller de för sina ögon, öron och munnar?”

”Åh, de där? De övar,” svarade mannen samtidigt som han lutade sig framåt för att fortsätta sin färd. ”De förbereder sig för den kommande skattelagstiftningen.”

Nionde kapitlet

Göra pengar

Jonatan fortsatte längs vägen och kom efter en stund fram till en stor stenvmur med ett par kraftiga, vidöppna träportar. Genom porten och under valvet i muren passerade människor till häst, människor som bar på lådor och bylten och människor med alla slags vagnar och kärror på väg in mot stadens mitt. Jonatan sträckte på axlarna, borstade av sin slitna skjorta och slog följe med strömmen in genom porten.

Strax innanför porten hörde Jonatan det höga, mullrande ljudet från något slags maskin. Det snabba, knattrande ljudet kom från andra våningen i en stor röd tegelbyggnad och lät som om det åstadkoms av en tryckpress. ”Kanske är det stadens tidning”, tänkte Jonatan. ”Utmärkt! Då kan jag läsa allt om den här ön och om människorna som bor här. Och kanske kan det hjälpa mig att räkna ut hur jag skall komma hem igen.”

På jakt efter någon dörr till huset rundade Jonatan gathörnet och sprang nästan rakt på ett elegant klätt par som sakta gick arm i arm längs gatan. ”Ursäkta mig”, urskuldade sig Jonatan. ”Men jag verkar inte kunna hitta ingången till det här tidningshuset. Kan ni visa mig vägen?”

Damen log och den elegant klädda mannen rättade Jonatan. ”Jag är rädd för att du har misstagit dig, min unge man. Det här är inte någon tidning utan Verket för Pengatillverkning.”

”Å”, sade Jonatan besviket. ”Jag som hoppades hitta något betydelsefullt tryckeri.”

”Varför så nedstämd?” sade mannen. ”Gaska upp dig. Det här Verket är viktigare och en källa till långt större lycka än något tidningstryckeri. Eller hur, kära du?” Mannen klappade damens handskbeklädda hand.

”Jo, så är det verkligen”, sade kvinnan fnittrande. ”Här trycker de massvis med pengar för att göra människor lyckliga.”

Kanske var det här han skulle finna lösningen på problemet med hur han skulle kunna lämna ön, tänkte Jonatan. Kanske skulle han med hjälp av alla pengarna kunna köpa sig en plats på någon båt. ”Det låter som en fantastisk idé!” sade Jonatan glatt. ”Jag skulle också vilja bli lycklig. Om jag kunde trycka upp lite pengar skulle jag...”

”Nej, nej”, sade mannen ogillande. Han skakade ett varnande finger framför näsan på Jonatan. ”Det går absolut inte för sig. Eller hur, kära du?”

”Självfallet inte”, tillade kvinnan. ”Sedeltryckare som inte är utsedda av Lordernas Råd kallas för ’falskmyntare’ och hamnar bakom lås och bom. Några sådana skurkar tolererar vi verkligen inte i den här staden.”

Mannen nickade kraftfullt. ”När falskmyntare trycker pengar och sedan handlar för dem, översvämmar deras pengar ekonomin och förstör värdet på alla andras pengar. Och de stackare som har fast inkomst, sparpengar eller pension skulle snart upptäcka att deras pengar var värdelösa.”

Jonatan rynkade pannan. Var det något han hade missförstått? ”Jag tyckte att ni sade att om man trycker en massa pengar blir människor lyckliga.”

”Jo, det är riktigt”, svarade kvinnan. ”Under förutsättning ...”

”... att det är lagliga sedlar som trycks”, fyllde mannen i innan kvinnan hunnit tala färdigt. Jonatan log åt att paret kände varandra så väl att de avslutade varandras meningar. Mannen tog fram en plånbok ur sin innerficka på kavajen, och ur den drog han fram ett papper som han visade Jonatan. Han pekade på en officiell stämpel och tillade: ”Är den laglig, då är den inte ’falsk’.”

”Och då kallas det för ’underskottsfinansiering’”, fortsatte kvinnan, som om hon rabblade en skolläxa hon lärt sig utantill. ”Och underskottsfinansiering ingår som en del av en invecklad och sofistikerad ekonomisk plan.”

Mannen stoppade tillbaka plånboken i fickan och inflikade: ”Är det lagligt är de som trycker pengarna inte tjuvar.”

”Nej, absolut inte!” sade kvinnan. ”Faktum är att de som gör av med pengarna är medlemmar av Lordernas Råd.”

”Just det”, sade mannen. ”Och de är mycket generösa. De lägger pengarna på olika reformer som gynnar de lojala personer som är vänliga nog att rösta på dem.”

På samma gång tittade de båda två rakt på Jonatan och frågade i kör: ”Skulle inte du rösta på dem?”

Jonatan tänkte efter en stund. Paret väntade tyst på att han skulle svara. ”En sista fråga bara, om det går för sig”, svarade Jonatan. ”Vad händer med allas löner, besparingar och pensioner? Ni sade förut att de skulle bli värdelösa om någon skulle tillverka mer pengar. Händer inte samma sak när det är lagliga pengar som trycks? Och gör det verkligen alla lyckliga?”

Paret tittade på varandra. Den eleganta mannen sade: ”Naturligtvis är vi alltid lyckliga när lorderna har pengar att spendera på oss. Det finns så många viktiga reformer som kostar pengar – arbetarnas behov och tänk bara på de fattiga och på våra gamla.”

Kvinnan förklarade: ”Lorderna ägnar verkligen all sin kraft åt att försöka hitta orsakerna till alla problem vi har här på ön. Och de har kommit fram till att de största skälen till våra svårigheter är otur och dåligt väder. Ja, otur och dåligt väder leder tillsammans till stigande priser och sjunkande levnadsstandard.”

”Och...” Mannen gjorde en konstpaus. ”Glöm inte utbölingarna.”

”Särskilt utbölingarna!” sade kvinnan med upprörd röst. ”Hela vår ö är belägrad av fiender som försöker förstöra vår ekonomi genom

att ta orimligt höga priser för varorna de säljer till oss. Förr eller senare kommer deras ruinerande fotogenpris att bli vår undergång.”

”Eller deras låga priser”, tillade mannen. ”De försöker hela tiden sälja mat och kläder till oss för ruinerande låga priser. Men tack och lov har Lordernas Råd inte lagt fingrarna emellan när de tagit itu med den saken.”

”Nej, tack och lov! Vi har verkligen tur som har ett klokt Råd som reder ut vad saker och ting egentligen är värda”, sade kvinnan belåtet. Så vände hon sig mot mannen, pekade på solen och sade åt honom att det var hög tid att fortsätta.

”Så sant, kära du. Du får ursäkta oss, unge man. Vi är på väg till ett viktigt möte med vår bankman nu på eftermiddagen. Det vore verkligen oförnuftigt av oss att inte göra gemensam sak med alla andra investerare som just nu köper land och ädelmetaller. Det är verkligen synd om alla fattiga stackare som inte gjorde som vi och satsade innan priserna började stiga ordentligt! Inte sant, kära du?”

Den eleganta mannen lyfte på hatten, damen bugade artigt och de önskade båda Jonatan en verkligt god dag.

Tionde kapitlet

Drömmaskinen

Jonatan fortsatte runt kvarteret till nästa gata och funderade på hur han någonsin skulle kunna ta sig hem. Kanske fanns det någon hamn där han kunde mönstra på ett fartyg. Han var en sund, ärlig grabb och fullt beredd att utföra vilket arbete som helst.

Medan han funderade på att söka arbete som besättningsman på något fartyg lade Jonatan märke till en mager man med en uppseendeväckande röd kostym och en moderiktig hatt med en stor fjäder i bandet. Mannen kämpade med att lasta en otymplig maskin på en stor hästdragen kärra. När mannen fick syn på Jonatan ropade han: ”Hallå där, du får fem moints om du hjälper mig lasta.”

”Moints?” upprepade Jonatan nyfiket.

”Pengar, grabben. Pappersstålar. Tar ru't eller inte?”

”Visst”, sade Jonatan utan att veta vad han annars skulle göra. Det var ju inget sjömansjobb, men kanske skulle han kunna börja tjäna ihop till biljetten. För övrigt såg mannen intelligent ut och kunde möjligen komma med några goda råd. Efter en hel del hasande och slitande lyckades de få den tunga, oformliga maskinen upp på kärnan. Jonatan torkade sig i pannan och ställde sig andfådd för att titta på föremålet han just lastat. Lådan var stor, fyrkantig och täckt med vackra målningar i klara färger. Ovanpå den fanns ett stort horn, som det Jonatan en gång sett på en vevdriven grammofonspelare.

”Vilka vackra färger”, sade Jonatan, förtrollad av lådans invecklade mönster, som, när han stirrade på det, verkade pulsera en aning. ”Och vad är det för stort horn på ovansidan?”

”Kom runt till framsidan, grabben, så kan du se själv.” Så Jonatan klättrade upp på vagnen och läste den eleganta skyltens guldbokstäver: Golly Gumpers drömmaskin!

”En drömmaskin?” upprepade Jonatan. ”Menar du att den gör drömmar sanna?”

”Jajamensan”, sade den magre mannen samtidigt som han skruvade ur den sista skruven och tog bort en brädfodring på baksidan av maskinen. Inuti såg den ut som en vanlig enkel grammofon. Den var inte vevdriven, utan verkade använda en fjäder som om den spändes hårt startade maskinen, vilken då spelade upp musik eller röster.

”Hur?” undrade Jonatan. ”Det finns ju inget annat än en gammal skivspelare här inne!”

”Vad väntade du dig”, sade mannen. ”En god fé, kanske?”

”Inte vet jag. Jag antar att jag trodde det skulle vara lite mer, ja, mystiskt. När allt kommer omkring krävs det väl något väldigt speciellt för att få människors drömmar att gå i uppfyllelse.”

Mannen lade ifrån sig verktygen och vände sig så att han stod ansikte mot ansikte med Jonatan. Ett förtäckt leende spreds över hans tunna ansikte samtidigt som han noga och länge betraktade Jonatan. ”Ord, min nyfikne unge vän. Det enda som behövs för att förverkliga somliga drömmar är ord. Problemet är att man aldrig vet vem som kommer att få uppleva drömmen då man önskar något.”

Jonatans konfunderade blick fick mannen att fortsätta. ”Människor känner ju till sina drömmar, eller hur? De vet bara inte hur de skall få dem att gå i uppfyllelse. Eller hur?” Jonatan nickade oförstående.

”Så de betalar pengar och vrider på kontakten, och då spelar lådan en viss, mycket svårtolkad förklaring om och om igen. Den spelar

alltid upp samma förklaring och det finns alltid gott om drömmare som inget hellre vill än lyssna.”

”Vad säger den?” frågade Jonatan.

”Enkelt. Drömmaskinen säger åt folk att tänka på vad de helst vill ha och...” mannen såg sig omkring för att försäkra sig om att ingen lyssnade. ”Sedan förklarar den för drömmaren vad han skall göra. Och, måste jag tillägga, den förklarar det på ett väldigt övertygande sätt.”

”Du menar att den hypnotiserar dem?” frågade Jonatan bestört.

”Åh nej, nej, nej, nej, nej, nej!” försvarade sig mannen. ”Maskinen berättar att de är bra människor och att deras önskningar är goda, så goda att de borde kräva att de uppfylls!”

”Är det allt?” sade Jonatan imponerad.

”Det är allt.”

Efter en stunds tvekan frågade Jonatan: ”Och vad frågar drömmarna efter?”

Mannen tog fram en oljekanna och började smörja hjulen inne i maskinen. ”Tja, det beror till stor del på var jag ställer maskinen. Ofta ställer jag mig framför en fabrik som den här.” Han pekade med tummen i riktning mot ett klumpigt tvåvåningshus på andra sidan gatan. ”Ibland ställer jag mig utanför stadshuset. I de här trakterna önskar sig människor alltid mer pengar. Pengar är bra att ha, vet du, priserna går ju upp hela tiden.”

”Jag har hört det”, sade Jonatan försiktigt. ”Får de pengar?”

Mannen lutade sig tillbaka och torkade händerna på en trasa. ”En del får det, bara sådär!” sade han och knäppte med fingrarna.

”Drömmarna stormade iväg ner till Lordernas Råd och krävde att de skulle stifta lagar som tvingade fabriken att tredubbla deras löner. Och så begärde de olika förmåner som fabriken tvingades stå för.”

”Vad för slags förmåner?” sade Jonatan.

”Trygghet, till exempel. Mer trygghet är också bra, vet du. Så drömmarna begärde lagar som skulle tvinga fabriken att försäkra dem. Försäkringar mot sjukdom. Försäkringar mot arbetslöshet. Till och med försäkringar mot döden.”

”Det låter fantastiskt!” utropade Jonatan. ”De drömmarna måste ha blivit verkligt lyckliga.” Han vände sig för att titta på fabriken och lade märke till att det inte var mycket som pågick på andra sidan gatan. Den flagnande färgen fick byggnaden att se trött ut och det sken inget ljus ur de smutsiga fönstren, som alla var igenspikade.

Mannen avslutade sitt arbete och skruvade tillbaka skruvarna. Med ett sista svep med trasan över lådans polerade yta hoppade den pråligt kläddre entreprenören ned från vagnen och gick för att kontrollera hästens betsel. Jonatan hoppade efter ner på marken, vände sig mot mannen och upprepade: ”Jag sade att de måste ha blivit lyckliga för pengarna och tryggheten de fick – och dessutom tacksamma. Fick du något pris eller ordnades en fest för att fira?”

”Knappast”, sade mannen kort. ”Jag blev nästan doppad i tjära och rullad i fjädrar. Igår kväll hade de nästan sönder drömmaskinen med tegelstenar eller vad de nu fick tag i som gick att kasta. Du förstår, fabriken slog igen i går och de tror att maskinen hade något med saken att göra.”

”Varför stängde fabriken?”

”Det verkar som om fabriken inte hade råd med arbetarnas nya, höga löner eller med att betala för alla försäkringarna.”

”Men i så fall”, sade Jonatan, ”betyder det ju att drömmarna inte gick i uppfyllelse till slut. Om fabriken är stängd får ingen lön. Och ingen kan heller känna sig trygg. Ingen får någonting! Ni är rena bedragaren, herr Gompers. Ni sade ju att drömmaskinen...”

”Stopp nu ett tag, grabben! Drömmarna gick visst i uppfyllelse. Jag sade att man aldrig kan veta exakt vem som får skörda frukterna

när man önskar något. Det råkar vara så att varje gång en fabrik i Korrumppe blir tvungen att slå igen, så förverkligas drömmarna på andra sidan vattnet. För då öppnas en ny fabrik på ön Nie, som ligger bara en dags seglats härifrån. Nu finns det gott om arbete och trygghet där. Och för min del, så... ja, jag får ju betalt vad som än händer.”

Jonatan tänkte länge på vad mannen sagt och insåg att det fanns andra öar dit han kunde resa – öar som därtill också var mer välbärgade. ”Var ligger Nie egentligen?” frågade han.

”Långt österut, bortom horisonten. Människorna på Nie har en fabrik precis som den här, som också gör kläder och sådana saker. När kostnaderna för fabriken stiger här får deras fabriker fler beställningar. De har förstått att det bästa sättet att få mer av allting – pengar och trygghet – är ökad företagsamhet. Man kan inte ’beordra fram’ fler företag.”

Gompers surrade fast maskinen ordentligt och småskrattade: ”Drömmarna här gapade efter mycket, och förlorade hela stycket. Med följderna att folk utomlands fick just det som drömmarna suktade efter.”

Han betalade Jonatan för hjälpen och klev sedan upp på förarsätet och tog tag i tyglarna. Jonatan tittade på pengarna han hade fått och började med ens oroas för att de snart skulle vara värdelösa. Det var samma slags papper som det eleganta paret hade visat honom utanför Verket för tillverkning av pengar. ”Herr Gompers! Hallå, herr Gompers!”

”Ja?”

”Kan ni inte ge mig betalt med något annat slags pengar? Jag menar, något som inte förlorar i värde?”

”Det där är lagliga sedlar, min vän. Du måste ta emot dem. Tror du att jag skulle använda sådana här pengar om jag hade något val? Se

bara till att göra av med dem snabbt!” Mannen satte fart på hästen och begav sig iväg.

Jonatan ropade efter honom: ”Vart skall ni ta vägen nu?”

”Någonstans där det finns gott om människor som tror att man kan få allt för ingenting!”

Elfte kapitlet

Makt till salu

Förbryllad stod Jonatan kvar på samma plats med sedlarna i handen. När han som bäst funderade på vart han nu skulle styra kosan, överfölls han av en kraftigt byggd och gladlynt kvinna. Utan att tveka grep hon tag i hans högra hand och började skaka den kraftfullt. ”Hur står det till? Är det inte en fin dag?” sade hon med betoning på varenda stavelse och utan att sluta pumpa hans hand med sin köttiga arm. ”Jag heter lady Bess Tweed och är din lokala representant i Lordernas Råd, och jag tar tacksamt emot ditt bidrag till valfonden och din röst inför mitt återval. Nu är det bara valet som måste klaras av för att vi ska kunna gå vidare och bygga det samhälle vi alla vill ha. Svårare än så är det inte.”

”Jaså?” sade Jonatan, osäker på vad han skulle säga. Farten med vilken hon talade och kraften i hennes ord fick honom att ta ett steg bakåt. Aldrig tidigare hade han stött på någon människa som kunde få ur sig så många ord i ett enda andetag.

”Ja, sanna mina ord”, fortsatte lady Tweed utan att ta någon notis om hans svar. ”Och jag betalar dig gärna rundhänt, jodå, jag betalar dig gärna, du kan inte göra en bättre affär, och vad säger du om det, kanske?”

”Betala mig för ett bidrag och min röst?” frågade Jonatan och rynkade häpet pannan.

”Naturligtvis kan jag inte ge dig kontanter, det vore ju olagligt, rena mutorna”, sade lady Tweed, blinkade slugt med ögat och stötte armbågen i revbenen på honom. Hon fortsatte: ”Men jag kan erbjuda något som är lika bra som kontanter – och många gånger mera värdefullt än ditt bidrag till valfonden, och det är vad jag tänker göra och vad säger du om det, kanske?”

”Det vore trevligt”, svarade Jonatan, som insåg att hon ändå inte lyssnade på vad han sade.

”Vad har du för yrke? För, förstår du, råkar du vara intresserad så kan jag ordna statligt stöd i form av lån eller subventioner eller skattelättnader. Och skulle du ha något intresse av den saken kan jag ruinera dina konkurrenter med hjälp av lagar och regler och inspektioner och avgifter, så du inser väl att det inte finns någon bättre investering i hela världen än att satsa på en politiker med kontakter. Du vill kanske ha en ny väg eller en park byggd där du bor, eller kanske ett stort hus eller...”

”Vänta!” ropade Jonatan i ett försök att få stopp på strömmen av ord. ”Hur kan ni ge mig mer än jag först har skänkt? Är ni verkligen så rik och generös?”

”Jag, rik? Nej, milda makter!” invände lady Tweed. ”Jag är inte rik, nåja, inte ännu i alla fall. Generös? Tja, det skulle man kunna säga, men jag tänker då verkligen inte betala dig med mina egna pengar, förstår du väl. Jag har nämligen hand om statens pengar, förstår du. Pengar som vi fått in i skatter, förstår du. Och en sak kan du verkligen lita på, och det är att jag kan vara väldigt generös med de pengarna – mot rätt personer.”

Fortfarande förstod inte Jonatan vad hon menade. ”Men om ni betalar mig för mitt kampanjbidrag och min röst är inte det i så fall ändå ett slags, ja – muta?”

Över lady Tweeds ansikte spred sig ett arrogant leende. ”Nu ska jag tala klartext med dig, min käre vän.” Hon lade armen över hans axlar och drog honom obehagligt tätt intill sig. ”Visst skulle man kunna kalla det för mutor, men det är helt lagligt så länge vi politiker bara använder andras pengar istället för våra egna. På samma sätt som det är olagligt om du betalar mig för att få särskilda politiska fördelar, om du nu inte kallar pengarna för ’kampanjbidrag’. För i så fall är allt som det ska. Men om du nu ändå skulle tycka att det känns olustigt att ge mig pengarna direkt, så kan du be någon god vän eller en släkting eller kollega att överlämna kontanter, aktier eller varor till mig eller mina

närstående, nu eller senare, å dina vägnar.” Hon drog ett snabbt andetag. ”Förstår du nu?”

Jonatan skakade på huvudet: ”Jag förstår fortfarande inte skillnaden. Jag menar, enligt min uppfattning är att betala folk för röster och tjänster ändå att muta dem, oavsett vem de är eller vems pengar man använder. Vad man kallar det förändrar väl ingenting om nu handlingen är densamma.”

Lady Tweed log självbelåtet och slog an en mer inställsam ton. ”Min käre, käre vän, du måste vara mer flexibel. Vad man kallar saker och ting är allt som betyder något. Vad heter du? Sade jag att du har en stilig profil? Du skulle kunna gå långt om du kandiderade till något regeringsuppdrag och om du var bara en smula mer flexibel i den här frågan. Jag är säker på att jag skulle kunna hitta någon fin befattning åt dig inom mitt departement när jag bara har blivit omvald. Seså, tänk efter nu, nog måste det väl finnas något du vill ha?”

Jonatan höll fast vid sin inledande fråga och pressade henne på en förklaring. ”Men vad vinner ni på att skänka bort skattebetalarnas pengar? Får ni behålla pengarna ni får in i kampanjbidrag?”

”Åh, en del av pengarna behövs till mina personliga utgifter och sedan har jag löfte om en hel förmögenhet i gentjänster om jag någonsin skulle dra mig tillbaka, men framför allt är det jag får för pengarna erkänsla och respekt och popularitet och kärlek och beundran och en plats i historieböckerna – allt det, och till på köpet ännu fler röster i valet!” flinade lady Tweed. ”Röster ger makt, och det finns ingenting jag njuter så mycket av som att få inflytande över varenda människa som bor på den här ön – allihop, och deras liv, frihet och egendom. Kan du föreställa dig hur många människor som kommer till mig – mig – för att be om någon stor eller liten tjänst? Och varje liten skatt och reglering är ett tillfälle för mig att besluta om ett särskilt undantag. Vartenda problem, stort eller litet, leder till att jag får större inflytande. Jag ger bort gratis förmåner och rätten att åka snålskjuts på andra åt precis vem

jag vill. Ända sedan jag var liten har jag drömt om att vara så här betydelsefull. Och du kan också få allt du kan önska dig!”

Full av obehag skruvade Jonatan sig i hennes grepp. Han hade lyckats dra sig en bit ifrån henne, men lady Tweed behöll ett fast grepp om hans hand. ”Visst”, sade Jonatan, ”det är förstås en väldigt bra affär för dig och dina vänner, men blir inte andra människor upprörda över att deras pengar används till att köpa röster, tjänster och makt?”

”Självklart”, sade hon och sträckte stolt på sig. ”Därför har jag dragit igång omfattande reformer.” Äntligen släppte lady Tweed taget om Jonatan och höjde i stället sin juvelsmyckade näve mot skyn. ”I åratal har jag föreslagit nya regler för att få bort pengarna från politiken. Jag har alltid understrukit problemets allvar och jag har vunnit en hel del röster på mina löften om reformer.” Hon avbröt sig för att småle och fortsatte: ”Som tur är för mig kommer jag alltid att ha något sätt att ta mig runt mina regler så länge det finns värdefulla tjänster att sälja.”

Lady Tweed vände återigen uppmärksamheten mot Jonatan och skärskådade hans slitna kläder med en beräknande blick. ”Ingen skulle betala dig ett öre för en tjänst eftersom du än så länge inte har några tjänster att sälja. Det ena står i proportion till det andra, förstår du väl? Men med ditt oskyldiga utseende och med rätt stöd från mig, nya kläder och en moderiktig frisyra, skulle jag avgjort kunna se till att du fick dubbelt så många röster som vanliga förstagångskandidater. Och efter bara tio eller tjugo år under min omsorgsfulla vägledning skulle du kunna – ja, möjligheterna är obegränsade! Sök upp mig i lordernas palats så skall jag se vad jag kan göra.” Samtidigt som hon uttalade de orden upptäckte lady Tweed en grupp arbetare som med sorgsna blickar stod och tittade på den igenspikade fabriken på andra sidan gatan. Utan vidare tappade hon intresset för Jonatan och vände sig om för att i rask takt ge sig iväg mot det nya bytet.

”Att göra av med andras pengar låter som om det för med sig en massa bekymmer”, mumlade Jonatan.

Alltid inställd på att känna av stämningen i luften lyckades lady Tweed uppfatta hans ord. Hon stannade, tog ett steg tillbaka och drog på munnen: ”Sade du ’bekymmer’? Ha! Det är snarare som att stjäla godis från småbarn. Det folk inte ger mig av tvång lånar jag av dem. För du förstår, den dag då deras barn väl blir tvungna att betala notan är jag sedan länge borta och allt som återstår av mig är minnet av en älskad politiker.”

Tolfte kapitlet

Hals över huvud

Efter det omtumlande mötet vandrade Jonatan planlöst längs rader av tråkiga hus alltmedan gatorna blev allt tystare. Han upptäckte en grupp sjaskigt klädda människor som hade samlats framför tre höga hus med beteckningarna A, B och C. Hus A var tomt och i bedrövligt skick – murbruket höll på att släppa, fönstren var trasiga och de få kvarvarande fönsterglasen var täckta av smuts. Intill stod hus B, på vars trappa en grupp människor satt tätt tillsammans. Inifrån huset kunde Jonatan höra höga röster och av ljudet att döma pågick en faslig massa aktivitet på alla tre våningar. Tvätt hängde oordnat på pinnar som stack ut från varje öppet fönster och alla balkonger. Huset var så fullt av människor att det såg ut att spricka i sömmarna.

På andra sidan gatan stod hus C. Huset var fläckfritt, perfekt underhållet och, precis som hus A, tomt på folk. De nyputsade fönsterna gnistrade i den sjunkande solens sista strålar; den stuckaturbeklädda fasaden var slät och fin.

Medan Jonatan stod och tittade på husen kände han hur någon knackade honom på axeln. Då han vände sig om såg han en ung flicka med långt sandbrunt hår. Hennes ljusgrå kläder satt inget vidare och hon tycktes inte vidare söt så här vi första påseende, men Jonatan tyckte att hon såg pigg och snäll ut.

”Säg mig,” frågade hon med en vänlig, behaglig röst. ”Vet du var jag kan hitta en bostad att hyra?”

”Jag är ledsen,” sade Jonatan. ”Jag är inte härifrån. Varför prövar du inte med de här två tomma byggnaderna?”

”Det är lönlöst,” svarade hon mjukt.

”Varför då?” sade Jonatan. ”Jag tycker de ser tomma ut.”

”Det är de. Min familj bodde förut i hus A tills hyresregleringarna infördes.”

”Vad är hyresregleringar?” frågade Jonatan.

”Det är en lag som hindrar hyrorna från att gå upp.”

”Varför det?” fortsatte Jonatan.

”Åh, det är dum historia,” sade hon. ”För länge sedan då drömmaskinen kom förbi vårt kvarter klagade min pappa och några andra över att hyresvärdarna höjde hyran. Visst, kostnaderna steg och fler människor ville hyra, men min pappa sade att han inte tyckte att vi skulle betala högre hyror. Så hyresgästerna, eller jag skulle kanske säga de före detta hyresgästerna, krävde att Lordernas Råd förbjöd hyresvärdarna att höja hyrorna. Rådet gjorde just det och anställde ett gäng administratörer, inspektörer, domare och vakter som fick se till de nya reglerna följdes.”

”Blev hyresgästerna glada?”

”Visst, till en början. Min pappa kände sig säker när det gällde kostnaden för tak över huvudet. Men sedan slutade hyresvärdarna bygga nya lägenheter och slutade reparera de gamla.”

”Vad hände?”

”Kostnaderna fortsatte gå upp – reparatörer, bevakning, administration, el och gas, skatter och så vidare – men värdarna fick inte höja hyrorna för att täcka utgifterna. Så de tänkte, ’Varför bygga och laga bara för att förlora pengar?’”

”Gick även skatterna upp?” frågade Jonatan.

”Visst, för att bekosta genomförandet av den nya lagen. Budgeten och antalet anställda behövde växa,” sade flickan. ”Rådet beslutade om ett hyrestak, men aldrig om ett skattetak! Hur som, när reparationerna och underhållet upphörde så började alla hata hyresvärdarna.”

”Var de inte alltid hatade?”

”Nä, före hyresregleringarna fanns många lägenheter att välja mellan och hyresvärdarna var tvungna att vara trevliga mot oss för att vi skulle flytta in och sedan stanna. Vanligtvis var de vänliga och försökte göra fastigheterna attraktiva. Var värden otrevlig spred sig ryktet snabbt och folk undvek dem som de råttor de var. De trevliga hyresvärdarna belönades med en stadig ström av hyresgäster medan de otrevliga plågades av tomma lägenheter.”

”Vad var det som ändrades?”

”När hyresregleringarna infördes blev alla riktigt otrevliga,” sade hon med en desperat blick. ”De som var värst var de som klarade sig bäst.” Hon satte sig ner på trottoaren.

Medveten om att Jonatan stirrade på henne fortsatte hon med säker röst, ”Kostnaderna fortsatte öka men inte hyrorna. Till och med de bästa värdarna var tvungna att dra in på reparationerna. När byggnaderna blev obekväma eller farliga blev hyresgästerna arga och klagade hos inspektörerna. Inspektörerna gav hyresvärdarna dryga böter – åtminstone de värdar som inte mutade inspektörerna. Till slut gav ägaren till hus A, en hederlig hyresvärd, upp eftersom han inte hade råd med förlusterna och mutorna längre.”

”Lämnade han sitt eget hus?” stammade Jonatan.

”Jepp. Det händer ofta,” suckade hon. ”Kan du tänka dig att bara lämna något som det tagit ett helt liv att bygga? Ja, färre och färre lägenheter fanns tillgängliga men antalet hyresgäster fortsatte öka. Folk fick klämma in sig där de kunde. Till med otrevliga hyresvärdar, som ägaren till hus B, behövde inte oroa sig över lägenheter som stod tomma. Ryktet säger att han tar betalt under bordet bara för att flytta folk längre upp på väntelistan. De med tillräckligt med pengar klarar sig bra. Den otrevliga hyresvärden är en riktig bandit.”

”Hur är det med hus B?” sade Jonatan och ville vara hjälpsam.

”Kan det inte finnas någon öppning där?”

”Väntetiden är enorm. Du skulle ha sett bråket utanför då fru Pettersson gick bort – alla slogs och skrek åt varandra för att komma före i kön till hennes gamla lägenhet. Till slut var det lady Tweeds son som fick lägenheten – även om ingen kan minnas att han stod i kön den dagen. En gång försökte min familj dela en lägenhet med en annan familj, men inspektörerna sade att det var mot byggnadsförordningen.”

”Vad är byggnadsförordningen?” frågade Jonatan.

Den unga kvinnan suckade. ”Den började som ett antal säkerhetsregler, men lorderna använder den numera för att styra människors livsstil. Du vet, saker som rätt antal diskhoar och toaletter, rätt antal och rätt sorts människor, rätt utrymme.” Med ett spår av sarkasm tillade hon, ”Så vi slutade på gatan där ingenting överensstämmer med byggnadsförordningen – ingen diskho, ingen spis eller toalett, inget privatliv och alldeles för mycket utrymme.”

Jonatan blev deprimerad då han tänkte på hennes situation. Sedan mindes han det tredje huset – det som verkade nybyggt och dessutom obebott. Det var den uppenbara lösningen på hennes problem. ”Varför flyttar du inte in i hus C, där på andra sidan gatan?”

Hon skrattade bittert. ”Det skulle vara ett brott mod detaljplanen.”

”Detaljplanen?” upprepade han. Förstummad lutade sig Jonatan tillbaka på trottoaren där han satt och skakade oförstående på huvudet.

”Den reglerar fastigheternas placering. Detaljplanen fungerar såhär,” sade hon och använde en pinne för att rita en karta i smutsen. ”Rådet drar en linje på en av sina stadskartor. Människor tillåts sova på ena sidan av linjen om natten, men de måste arbeta på den andra sidan under dagen. Hus B är på sovsidan av linjen och hus C är på arbetsidan? Arbetsfastigheter placeras vanligen i andra ändan av staden från sovfastigheterna sett så att alla får långa

resor varje morgon och kväll. De säger att långa avstånd är bra för konditionen och försäljningen av vagnar.”

Jonatan stirrade med förundran på den överfulla bostadsfastigheten framför honom, inklämd mellan två tomma byggnader och med gatan full av hemlösa. ”Vad skall du göra?” frågade han deltagande.

”Vi tar en dag i taget. Min pappa vill att jag skall följa med honom i morgon på en gala anordnad av lady Tweed anordnar för de hemlösa. Galan kallas ’Tummen Upp Partiet’. Tweed har lovat att få oss på gott humör med lekar och gratis lunch.”

”Vad generöst” anmärkte Jonatan torrt. Han kom ihåg konversationen han haft med lady Tweed. ”Kanske låter hon dig bo i hennes hus tills du hittat något eget.”

”Pappa vågade faktiskt fråga henne det en gång, framför allt eftersom det var Tweed som fick rådet att införa hyresregleringarna. Lady Tweed svarade min pappa, ’Men det skulle ju vara välgörenhet! Välgörenhet är kränkande!’ Hon förklarade för honom hur mycket mer respektabelt det är att kräva en lägenhet av skattebetalarna. Hon sade åt honom att vara tålmodig och att hon skulle se till att rådet ordnade allt.”

Den unga kvinnan log åt Jonatan och frågade, ”Förresten, jag kallas Annie. Vill du göra oss sällskap till Tweeds gratislunch i morgon?”

Jonatan rodnade. Kanske skulle han kunna lära sig att tycka om den här ön ändå. ”Visst, jag följer gärna med. Jo, jag heter Jonatan.”

Annie hoppade upp leende. ”Då så, Jonatan, vi syns här imorgon – samma tid.”

Trettonde kapitlet

Död åt illegala frisörer

Jonatan gick som på moln – han var glad att ha funnit en ny vän. Då slog det honom att han måste se till att komma ihåg var han var så att han kunde hitta tillbaka nästa dag.

På nästa gata såg Jonatan en polisman som satt på trottoarkanten och läste tidningen. Han var kortare och inte mycket äldre än Jonatan själv. Jonatan, uppfostrad som han var till att visa respekt för lagens väktare, kände sig uppmuntrad inför åsynen av den unge mannens eleganta svarta uniform och pistolen som blänkte vid hans sida. Kanske skulle han kunna fråga om vägen till hamnen. Polismannen var försjunken i sin tidning så Jonatan sneglade över hans axel på rubriken som skrek ut: ”LORDERNA GODKÄNNER DÖDSSTRAFF FÖR ILLEGALA FRISÖRER!”

”Dödsstraff för frisörer?” utropade Jonatan förvånad.

Polismannen tittade upp på honom.

”Förlåt mig”, sade Jonatan, ”det var inte min mening att störa, men jag kunde inte undvika att läsa rubriken. Är det ett feltryck det där om straffet för frisörer?”

”Tja, vi får väl se efter.” Mannen började läsa ur tidningen:

””Lordernas Råd har just beslutat införa dödsstraff för den som klipper hår utan licens.’ Vad är det som är så konstigt med det?”

”Är inte det ett väldigt allvarligt straff för en så obetydlig förseelse?” frågade Jonatan försiktigt.

”Knappast”, svarade polismannen. ”Dödsstraffet är det slutgiltiga hotet bakom alla lagar – oavsett hur liten förseelsen är.”

Jonatan spärrad upp ögonen. ”Men inte skulle ni väl avrätta någon för att ha klippt hår utan licens?”

”Självklart skulle vi det”, sade polisen och klappade med en bestämd gest på pistolen. ”Även om det sällan går så långt.”

”Men varför det?”

”Jo, varje brott bedöms enligt en eskalerande skala. Det betyder att straffet ökar ju mer motstånd brottslingen gör. Om, till exempel, någon vill klippa hår utan licens blir de bötfällda. Vägrar de sedan betala böterna eller fortsätter klippa hår, då arresteras och fängslas dessa illegala frisörer. Och”, sade mannen nyktert, ”om de gör motstånd, då utsätter sig de kriminella elementen för straff av eskalerande allvarlighetsgrad.” Hans ansikte mörknade. ”De kan till och med bli skjutna. Ju större motstånd de gör, desto större våld måste vi använda mot dem.”

Det dystra samtalet gjorde Jonatan deprimerad. ”Så det slutgiltiga hotet bakom varje lag är verkligen döden?” Fortfarande hoppfull försökte han: ”Då måste väl myndigheterna använda dödsstraff bara för de absolut värsta brotten – sådana som mord och rån!”

”Inte alltid”, sade polismannen, ”för lagen reglerar hela skalan från privatliv till kommersiell verksamhet. Hundratals yrkesskrån skyddar sina medlemmar med licenser precis som frisörernas. Snickare, läkare, rörmokare, revisorer, murare och advokater – ja, varenda en avskyr inkräktare.”

”Men på vilket sätt blir de skyddade genom licenser?” frågade Jonatan.

”Antalet licenser är begränsat och den tidsödande och omständliga ritual man måste genomgå för att bli medlem i ett skrå är strikt kontrollerad. På så sätt elimineras den osunda konkurrensen från inkräktare med nya konstiga idéer, överdriven entusiasm, knäckande effektivitet eller hänsynslöst låga priser. Sådana skrupelfria konkurrenter är ett hot mot våra högst värderade yrkesmäns traditioner.”

Jonatan ville inte ge upp förrän han fått ett rakt svar: ”Men är licenserna något skydd för kunderna också?”

”Javisst, det står ju här i artikeln”, sade polisen och kastade en blick på texten. ”Licensiering ger skråna monopol så att de kan skydda konsumenterna från att behöva fatta alltför många beslut och göra alltför många val. Det står här att medlemskap i skrået garanterar kvalitén och därför behövs det inga alternativ.” Stolt slog sig polismannen för bröstet och tillade: ”Och jag skyddar monopolen.”

”Är monopol verkligen bra?” försökte Jonatan.

Polisen sänkte återigen tidningen. ”Jag vet faktiskt inte. Jag följer bara order. Ibland skyddar jag monopolen och ibland blir jag tillsagd att bryta upp dem.”

”Men vilket är då rätt? Monopol eller konkurrens?”

Polismannen ryckte på axlarna. ”Det är inte min sak att avgöra. Lordernas Råd vet vilka som är samarbetsvilliga och vilka som inte är det. Rådet säger bara åt mig vem jag skall rikta pistolen mot.”

När han märkte hur skrämmd Jonatan blev försökte polisen lugna honom. ”Bli inte upprörd, min vän. Vi utmäter sällan några dödsstraff. Ingen vill egentligen göra det och det är inte många som vågar göra motstånd eftersom vi är mycket noga med att lära ut lydnad inför rådet.”

”Har du någonsin använt ditt vapen?” sade Jonatan och tittade nervöst på pistolen.

”Mot en brottsling, menar du?” sade polismannen. Med en väl inövad rörelse drog han smidigt pistolen ur läderhölstret och smekte den kalla stålpipan. ”Bara en gång.” Han gjorde mantelrörelse, tittade längs pipan, säkrade vapnet och beundrade det. ”Här har du en del av öns främsta teknologiska kunskap. Rådet sparar inte på resurserna när det gäller att ge oss det bästa för att vi skall kunna genomföra vårt uppdrag. Ja, den här pistolen och jag

har svurit på att försvara liv, frihet och egendom för varje invånare på den här ön. Man skulle också kunna säga att vi tar väl hand om varandra.”

”När använde du den?” frågade Jonatan.

”Lustigt att du frågar”, sade han. ”Ett helt år i tjänst och jag har inte haft ett enda tillfälle att använda den förrän nu i morse. Det var någon kvinna som blev tokig och började hota ett lag med rivningsarbetare. Babblade något om att ta tillbaka sitt ’eget’ hus. Ha! Vilken själviskhet.”

Jonatans hjärta hoppade över ett slag. Var det kvinnan han hade mött tidigare? Polismannen lade inte märke till hans bekymrade ansiktsuttryck utan fortsatte: ”Jag kallades till platsen för att försöka förmå kvinnan att ge upp. Alla papper var i ordning – huset skulle rivas för att ge plats åt lady Tweeds folkpark.”

Nästan oförmögen att tala frågade Jonatan: ”Och vad hände sedan?”

”Jag försökte resonera med henne. Sade att hon förmodligen skulle komma undan med ett lätt straff om hon bara fredligt följde med mig. Men när hon hotade mig och sade att jag skulle lämna hennes egendom, ja, då var det ju uppenbart att hon motsatte sig gripandet. Föreställ dig den kvinnans fräckhet!”

”Ja”, suckade Jonatan. ”Vilken fräckhet.”

En stunds tystnad följde. Polisen läste tiggande medan Jonatan eftertänksamt stod och sparkade på en liten sten med foten. Sedan frågade han: ”Kan man köpa en sådan pistol som den du har här i staden?”

Samtidigt som han vände blad svarade polisen: ”Aldrig i livet. Någon skulle ju kunna bli skadad.”

Fjortonde kapitlet

Det stora biblioteksslaget

Trängseln ökade allteftersom Jonatan närmade sig stadens centrum. Välklädda människor med upptagen åsyn marscherade målmedvetet längs trottoarerna. Då han korsade ett stort torg såg Jonatan en äldre man och en ung kvinna inbegripna i ett häftigt gräl. De svor och skrek, viftade våldsamt med armarna i luften och hoppade upp och ner av ilska. Nyfiket gjorde Jonatan sällskap med en mindre grupp åskådare för att se vad bråket gällde.

Just när polisen kom för att sära på dem, vände sig Jonatan mot en bräcklig gammal dam med käpp och frågade, ”Varför är de så arga på varandra?” Kvinnans ansikte var fullt av djupa rynkor. Hon studerade Jonatan noggrant innan hon med tunn röst svarade, ”De där bråkstakarna har grälat med varandra i årtal om böckerna i stadsbiblioteket. Mannen klagar alltid på att många böcker innehåller snusk och annat omoraliskt material. Han vill att de böckerna skall sorteras ut och brännas. Hon svarar med att kalla honom ’uppblåst puritan’.”

”Och hon vill läsa de böckerna?” sköt Jonatan in. ”Nja, inte riktigt,” sade en annan åskådare, en lång man med en liten flicka vid sin sida, samtidigt som han log försmädligt. ”Hon klagar också, men på andra böcker. Hon menar att många böcker innehåller rasistiska och sexistiska fördomar.” ”Pappa, pappa, vad är ’fördomar’?” bad den lilla flickan och drog i hans byxben. ”Ett ögonblick, sötnos. Som jag precis sade,” fortsatte mannen, ”kvinnan kräver att de sexistiska och rasistiska böckerna slängs ut och att biblioteket köper in hennes lista på böcker i stället.”

Vid det här laget hade polisen satt handfängsel på slagskämparna och släpade dem nu nedför gatan. Jonatan skakade på huvudet och suckade. ”Jag antar att polisen arresterade dem på grund av bråket?”

”Inte alls,” skrattade kvinnan. ”Både två arresterades för att de vägrat betala biblioteksskatten. Enligt lagen måste alla betala för böckerna – oavsett om de tycker om dem eller inte.”

”Verkligen?” sade Jonatan. ”Varför låter inte polisen dem behålla sina pengar så att de kan stödja bibliotek de tycker om?”

”Men då skulle min dotter inte ha råd att gå till ett bibliotek,” sade mannen samtidigt som han gav sin lilla flicka en stor röd- och vitrandig polkagris.

”Hallå där, min gode man,” sade den gamla kvinnan och kastade en ogillande blick på godiset. ”Är inte näring för din dotters hjärna lika viktigt som näring för hennes mage?”

”Vad syftar du på?” svarade mannen återhållsamt samtidigt som han sneglade åt polkagrisen. Redan rann godis längs dotterns klänning.

Med en eftertänksam min fortsatte kvinnan. ”För länge sedan fanns massor av medlemsbibliotek. Människor valde själva och betalade endast för de bibliotek de tyckte om. Biblioteken tog ut en mindre medlemsavgift varje år, men ingen klagade. Biblioteken konkurrerade om medlemmar genom att erbjuda de bästa böckerna och den mest kompetenta personalen, de längsta öppettiderna och det bekvämaste läget. Vissa lämnade och hämtade till och med böckerna hemma hos medlemmarna. När människorna betalade själva var biblioteksmedlemskap något värdefullt och prioriterat – mer värt än godis!” tillade hon kritiskt. Kvinnan vände sig direkt till Jonatan och förklarade. ”Sedan beslöt Lordernas Råd att bibliotek var alltför viktiga för samhället och därför borde inte människor behöva betala för att använda dem. Så rådet inrättade ett gratisbibliotek. Tre bibliotekarier anställdes för dyra löner för att göra samma arbete som en person gjort tidigare. Öppningstiderna begränsades, men rådets bibliotek var ändå populärt eftersom det var kostnadsfritt. Inte långt därefter förlorade medlemsbiblioteken sina kunder och gick i konkurs.”

”Inrättade lorderna ett gratisbibliotek?”, upprepade Jonatan. ”Men jag tyckte du sade att alla måste betala en biblioteksskatt?”

”Det är riktigt. Men vanligtvis säger man att rådets service är ’gratis’ trots att folk *tvingas* betala. Det är mer civiliserat”, sade hon ironiskt.

Den långa mannen protesterade energiskt, ”Medlemsbibliotek? Jag har aldrig hört talas om några sådana!”

”Självklart inte,” replikerade den gamla kvinnan. ”Rådets bibliotek har funnits så länge att du inte kan föreställa dig något annat.”

”Nej, nu får du allt ge dig!” utbrast mannen. ”Kritiserar du biblioteksskatten? Om lorderna skall kunna tillhandahålla en värdefull samhällsservice måste människor tvingas till att betala.”

”Den kan inte vara särdeles värdefull om man måste använda våld,” sade kvinnan och tittade mannen stint i ögonen.

”Det är inte alla som vet vad som är bra för dem! Och de finns andra som inte har råd,” förklarade mannen. ”Alla intelligenta människor vet att ett fritt samhälle bygger på en fri tillgång på böcker. Skatter sprider bördan så att alla betalar sin rättvisa del, annars skulle vissa kunna åka snålskjuts på oss andra!”

”Din biblioteksskatt gör att än fler kan åka snålskjuts,” invände den gamla kvinnan. ”De som använder biblioteket och de som undantas från skatten åker snålskjuts på alla andra. Hur rättvist är det? Vem tror du har mest inflytande hos Lordernas Råd, en av rådets rika vänner eller en fattig kille som inte slutar sitt arbete förrän efter biblioteket har stängt?”

Mannen tog ett steg fram och sköt sin lilla flicka bakom sig. Han svarade uppjagat, ”Och vad för slags bibliotek vill du ha? Skulle du *välja* ett medlemsbibliotek som kanske är fördomsfullt gentemot någon grupp i samhället?”

”Fördomar kan man aldrig undvika!” skrek kvinnan och lutade sig intill hans ansikte. ”Vad tror du de här bråkade om nyss? Vill du att clownerna i rådet skall välja fördomarna åt dig?”

”Jaha, vem är det som är en clown?” genmälde mannen och puttade till kvinnan så att hon tappade balansen. ”Om det inte passar kan du lika gärna flytta ifrån ön!”

”Din oförskämda lymmel!” svarade kvinnan och slog till mannen i huvudet med käppen. ”Jag betalade för ditt bibliotek innan du var född!” De började skrika åt varandra, det lilla barnet brast ut i gråt och någon försvann iväg för att kalla på polisen. Jonatan trängde sig förbi dem och bestämde sig för att söka skydd i det närliggande bibliotekets lugna miljö.

Femtonde kapitlet

Lätt som en plätt

Biblioteksbyggnaden var i två våningar med imponerande stenfasader. En samling välklädda människor hade samlats vid entrén och väntade på att få gå in. De låtsades att de var ovetande om grälet som hade blossat upp på torget. Jonatan anslöt sig till gruppen och läste nyfiket de tunga bokstäverna i brons ovan dörrarna, ”LADY BESS TWEEDS FOLKBIBLIOTEK”.

Besökarna längst bak sträckte på nacken för att kunna se över huvudena på dem som stod framför. De kommenterade högt vad de såg. ”Fantastiskt,” viskade några. ”Häpnadsväckande,” sade andra. Men Jonatan kunde inte se vad det var som väckte all denna beundran.

Jonatan, som var smal och smidig, trängde sig förbi de andra och tog sig fram till informationsdisken innanför ingången. ”Vad är det som de är så fantastiskt och häpnadsväckande?” frågade han mannen som satt bakom disken.

”Sh!” tillrättavisade bibliotekarien skarpt. ”Var vänlig och sänk rösten.” Mannen samlade ihop en hög med registerkort och placerade dem ordentlig framför sig. Han böjde sig framåt och tittade på Jonatan över sina halvbågade glasögon. ”De är tjänstemän från Rådets konstkommission. De har precis öppnat en utställning för allmänheten med det senaste tillskottet till vår fina konstsamling.”

”Vad trevligt,” sade Jonatan med dämpad röst. Han sträckte på sig för att få en glimt av konstverket men kunde inte se något. ”Jag älskar bra konst, men var är den? Tavlan måste vara riktigt liten.”

”Det beror på,” svarade bibliotekarien förnärmat. ”Vissa skulle säga att den är väldigt utsträckt. Däri finns tavlans skönhet. Den heter ’Tomhet i flykt’.”

”Men jag kan inte se någonting,” sade Jonatan förvirrat när han tittade på den vita väggen ovanför ingången.

”Det är poängen. Imponerande, eller hur?” Bibliotekarien stirrade på väggen med en tom, drömmande blick. ”Ingenting fångar den sanna innebörden av människans kamp för det hänryckta tillstånd man upplever när man kontrasterar den fulla värmen av de finare färgerna med reaktionen hos vårt inre medvetandes natur. Ingenting låter alla fullständigt uppleva det bästa hos deras kollektiva fantasi.”

Jonatan skakade vilset på huvudet och frågade, ”Så det är alltså ingenting? Hur kan *ingenting* vara konst?”

”Det är ju precis vad som gör det här verket till det mest jämlika konstnärliga uttrycket. Rådets konstkommission ordnar ett smakfullt lotteri för att bestämma nya inköp,” sade bibliotekarien.

”Ett lotteri för att välja konst?” frågade Jonatan förvånad. ”Varför ett lotteri?”

”Förr, i en mer konservativ tid, tillsattes en grupp, Styrelsen för finare konst, att välja vilken konst som skulle införskaffas,” svarade mannen. ”I början kritiserades styrelsen för att välja efter styrelsemedlemmarnas egen smak. Sedan följde anklagelser om censur av konst de ogillade. Eftersom vanligt folk betalade för styrelsens preferenser via skattsedeln började människor protestera mot elitismen.”

”Varför försökte man inte med en ny styrelse?” föreslog Jonatan.

”O ja, vi försökte många gånger. Men de som inte satt i styrelsen höll aldrig med dem som gjorde det. Slutligen skrotades hela idén med en styrelse. Alla kom överens om att ett lotteri var den enda objektivt subjektiva metoden. Alla kunde delta i tävlingen – och nästan all gjorde det! Lordernas Råd instiftade ett mycket generöst pris och alla inlämnade objekt accepterades. ’Tomhet i flykt’ vann dragningen i morse.”

Jonatan avbröt, ”Men varför inte låta alla köpa sin egen konst i stället för att beskatta dem och på så sätt betala för ett lotteri? Då skulle alla kunna välja vad de ville.”

”Va!” utbrast bibliotekarien. ”Några själviska typer skulle kanske inte köpa någonting alls och andra kan ha dålig smak. Nej, vet du vad, lorderna måste stödja konsten!” Åter med blicken mot ”Tomhet i flykt” lade bibliotekarien sina armar i kors över bröstet och ett vagt uttryck spred sig över hans ansikte. ”Fin samling, tycker du inte? Tomhet har den fördelen att ingången till biblioteket hålls fri från smörja samtidigt som vi spar på miljön. Dessutom,” han fortsatte lyckligt, ”ingen kan klaga på mästerverkets artistiska kvalité eller på den estetiska stilen. Det kan inte förolämpa någon, eller hur?”

Sextonde kapitlet

Särintressenas paviljong

Solen var på väg ned när Jonatan kom ut från biblioteket. Till hans stora glädje tycktes staden vakna till liv efter mörkrets inbrott. Människor började samlas på torget och alltfler strömmade mot ett praktfullt karnevalstålt, som stod intill biblioteket.

Häpen vid synen av alla ljus, skyltar och ljud gick Jonatan bort till det fantastiska tältet. På en färgglad banderoll stod:

”SÄRINTRESSENAS PAVILJONG.”

En intagande kvinna i en åtsittande, skrikig dräkt sprang ut bland människorna och ropade så att alla kunde höra: ”Hör här, hör här! Kom för ditt livs upplevelse, kom och besök Särintressenas paviljong.” Hon lade märke till Jonatan, med ögon som tefat, och tog tag i hans arm. ”Alla vinner, unge man.”

”Vad kostar det?” frågade Jonatan.

”Ta med dig 10 moints och du går härifrån med ett fantastiskt pris!” svarade hon. Kvinnan vände sig om och gestikulerade vilt framför folksamlingen. ”Hör här, hör här. Särintressenas paviljong kommer att göra er rika!”

Eftersom han inte hade tillräckligt med pengar väntade Jonatan tills kvinnan blev upptagen med några andra, då kröp han runt tältet och lyfte på fliken så att han kunde se in. Människor satt i bås längs tältsidorna. I mitten visade en vaktmästare deltagarna till stolar, som placerats i en stor cirkel. Tio förväntansfulla deltagare stod eller knäböjde bakom sina stolar. En stark spotlight tändes och avslöjade en stilig man i skinande svart kostym och hatt av siden. Han bugade djupt för de tio åhörarna.

”God kväll,” sade mannen med glittrande vita tänder. ”Jag är Cirkelmästaren! I kväll kommer ni tursamma tio bli de lyckliga vinnarna i vårt fantastiska spel. Ni kommer alla att vinna. Ni

kommer alla att gå härifrån lyckligare än då ni kom. Var vänliga och slå er ner.” Med de orden och en svepande handrörelse gick Cirkelmästaren cirkeln runt och samlade in ett moint från varje deltagare. Ingen tvekade.

Därpå log Cirkelmästaren brett och tillkännagav, ”Nu skall ni få se hur ni blir belönade”. Och plötsligt släppte han 5 moints i knäet på en av deltagarna. Den lycklige skrek till av förtjusning.

”Du är inte den enda vinnaren,” förklarade Cirkelmästaren. Och så var det. Han gick runt cirkeln tio gånger och samlade in ett moint från alla deltagarna. Efter varje runda släppte han 5 moints i knäet på någon av deltagarna, och varje gång blev den som fick pengarna lika glad.

När skrikandet tagit slut och deltagarna börjat ge sig av sprang Jonatan tillbaks till framsidan av tältet för att se om alla verkligen var nöjda. Kvinnan i den åtsittande dräkten höll upp tältfliken. Hon stoppade en av deltagarna som kröp ut på knäna och frågande: ”Hade du roligt?”

”O ja!” sade mannen och grinade brett. ”Det var fantastiskt!”

”Jag kan inte vänta förrän jag får berätta för mina vänner,” sade en annan. ”Jag kommer kanske tillbaks senare.”

En tredje upphetsad deltagare tillade, ”Ja, o ja. Alla vann 5 moints!”

Jonatan tittade förundrad på gruppen som begav sig iväg åt olika håll. Kvinnan vände sig till Cirkelmästaren, som stod och tog adjö av deltagarna, och kommenterade tyst, ”Ja, och vi är speciellt lyckliga. Vi vann 50 moints och dessa lättlurade dumhuvuden är glada över det! Jag tror att vi till nästa år skall be Lordernas Råd instifta en lag som kräver att alla spelar!”

Just då smög vaktmästaren upp bakom Jonatan och grabbade tag i hans krage. ”Hallå där din slyngel. Jag såg hur du tjuvtittade där borta. Du trodde att du skulle kunna få en gratisföreställning, va?”

”Jag är ledsen,” sade Jonatan samtidigt som han försökte ta sig ur mannens grepp. ”Jag förstod inte att man var tvungen att betala om man bara tittade. Den vackra kvinnan fick det att låta så intressant, och jag hade inga pengar över, snälla ...”

Cirkelmästaren tittade argt på Jonatan och vaktmästaren, ”Inga pengar?” Men kvinnan log åt Jonatans komplimang. ”Vänta, släpp honom,” sade hon till vaktmästaren. ”Han är bara ett barn. Så du tyckte om showen, gjorde du?”

”O ja, frun!” sade Jonatan och nickade häftigt.

”I så fall, vad skulle säga om att tjäna lite snabba pengar? Antingen det eller,” hennes röst blev hotfull, ”så överlämnar jag dig till karnevalsvakten.”

”Oj, gärna,” sade Jonatan osäkert. ”Vad vill du att jag skall göra?”

”Det är enkelt,” log hon, återigen vänligheten själv. ”Gå bara runt på stan i kväll, dela ut de här flygbladen och berätta för alla hur roligt de kommer ha i vår paviljong. Här får du ett moint nu och du får ytterligare ett för varje person som kommer hit med ett av dina flygblad. Sätt igång nu och gör mig inte besviken.”

När Jonatan slängde säcken med flygblad över axeln sade hon, ”En sak till. Efter kvällens sista show kommer jag att skriva en rapport som redovisar vad du tjänat. Direkt i morgon bitti måste du ta hälften av vad du tjänat ner till stadshuset och betala in i skatt.”

”Skatt?” upprepade Jonatan. ”Varför det?”

”Lorderna kräver in en del av dina inkomster.”

Jonatan tyckte inte om vad han fick höra, han svarade hoppfullt, ”Om du inte redovisar vad jag tjänar kommer jag kanske arbeta hårdare. Kanske dubbelt så hårt.”

”Lorderna, grabben, lorderna. De har spioner som övervakar oss överallt. Om de kommer på oss med att dölja dina inkomster skulle vi få allvarliga problem – de skulle kanske stänga igen vår

verksamhet,” sade kvinnan. ”Så klaga inte. Vi måste alla betala för våra synder.”

”Synder?” upprepade Jonatan.

”O ja. Skatter straffar de syndiga. Tobaksskatten straffar rökning, alkoholskatten straffar drickande, ränteskatter straffar sparande och inkomstskatten straffar arbete. Rådets ideal,” fnissade kvinnan samtidigt som hon blinkade åt Cirkelmästaren som stod bredvid henne, ”är att man skall vara frisk, nykter, beroende och slö. Se så, sätt fart nu grabben!”

Sjuttonde kapitlet

Kultomten

Väl tillbaka på karnevalen visade det sig att Jonatan hade tjänat mer än femtio moints. Kvinnan var så nöjd över att ha funnit någon som tog arbetet på allvar att hon bad honom återvända nästa kväll. Efter att ha lovat att försöka begav sig Jonatan iväg för att finna någonstans att sova. Eftersom han inte hade en aning om vart han skulle bege sig vandrade Jonatan på måfå genom staden. När han vilade sig i det dämpade ljuset från en gatlamppa kom en kort, gammal man i nattskjorta ut från ett hus och ställde sig på verandan. Den gamla mannen kisade och spanade över hustaken längs gatan.

Jonatan frågade nyfiket, ”Vad tittar du på?”

”Hustaket där borta,” viskade mannen och pekade ut i mörkret. ”Ser du den fete mannen klädd i rött, vitt och blått? Hans väska med byte växer för varje hus han besöker.”

Jonatan tittade åt det håll mannen pekade. En otydlig, skugglik figur klättrade över tegelplattorna på ett hustak längre bort.

”Javisst, jag ser honom! Varför larmar du inte och varnar folket som bor där?”

”Åh, det skulle jag aldrig göra,” ryste mannen. ”Kultomten har ett otäckt humör och går hårt åt alla som kommer i hans väg.”

”Känner du honom?” protesterade Jonatan. ”Men ...”

”Shhh! Inte så högt,” sade den gamle mannen och höll ett finger för munnen. ”Kultomten kommer på extrabesök hos dem som gör för mycket väsen. De flesta låtsas sova genom denna fruktansvärda natt – trots att det är omöjligt att inte beröras av en sådan kränkning av privatlivet.”

Jonatan försökte tala tyst och lutade sig intill mannens öra. ”Jag förstår inte. Varför låtsas ingen se när de blir rånade?”

”Människor håller tyst denna speciella kväll i april,” förklarade den gamle mannen. ”Annars förstörs kanske spänningen de upplever på julafton då Kultomten återkommer för att dela ut leksaker och krimskrams till alla hus.”

”Jaha,” sade Jonatan lättad. ”Så Kultomten ger tillbaka allt igen?”

”Knappast! Men folk tycker om att inbilla sig att han gör det. Jag försöker hålla mig vaken för att hålla reda på vad han tar och vad han lämnar tillbaka. Det har blivit lite av en hobby. Enligt mina uträkningar behåller Kultomten det mesta för sig själv och för ett litet fåtal gynnade familjer i staden. Men,” sade den gamle mannen med nävar knutna i ilska, ”Kultomten ser till att alla blir lyckliga genom att varje hus får något litet. På så sätt sover folk följande april då han kommer tillbaka för att ta vad han vill ha.”

”Jag förstår inte,” sade Jonatan. ”Varför håller sig inte människor vakna, rapporterar tjuven och behåller sina ägodelar! Då skulle de kunna köpa allt krimskrams de vill ha och ge det till vem de önskar.”

Den gamle mannen drog på munnen och skakade på huvudet åt Jonatans naivitet. ”Kultomten är egentligen allas barndomsfantasi. Föräldrar har alltid lärt sina barn att Kultomtens leksaker och grannlåt på något magiskt sätt kommer från himlen utan kostnad för någon.”

När mannen såg Jonatans bedrövade ansiktsuttryck sade han, ”Du ser ut som du haft en hård dag, unge man.”

”Jag letade efter någonstans att tillbringa natten,” sade Jonatan blygt.

”Tja, du ser ut som en trevlig pojke,” sade mannen, ”Du kan bo hos oss, Greta och jag har hela huset för oss själva.”

Jonatan tog tacksamt emot mannens erbjudande. När de kom in träffade Jonatan Greta, den gamle mannens runda fru, som glatt bjöd på en kopp varm choklad och ett fat med kakor. Efter att ha

satt i sig den sista smulan sträckte Jonatan ut sig på en soffa som det gamla paret bäddat med filtar och en kudde. Mannen tände en lång pipa och satte sig tillrätta bland gungstolens kuddar.

Deras hus var varken stort eller överdådigt möblerat och definitivt inte nytt, men för en trött främling var huset det perfekta tillhålllet. In liten brasa sprakade i öppna spisen och värmdde och lös upp rummet sina träbeklädda väggar. Över spishyllan hängde två tavelramar, den ena med ett familjefoto och den andra med ett familjetråd. På det enkla trägolvet låg en nött, oval matta. Bekvämt nerbäddad frågade Jonatan, ”Hur startade denna apriltradition?”

”Vi brukade ha en högtid som kallades ’Julafton’, en underbar tid på året. Det var en religiös högtid som utmärktes av givmildhet och glädje. Ja, alla uppskattade högtiden så mycket att Lordernas Råd beslöt att den var för viktig för att lämnas åt ohämmad spontanitet och kaotiskt firande. De tog över arrangemanget så att det skulle skötas ’ordentligt’.” Den sarkastiska tonen avslöjade ett illa dolt ogillande. ”Först avskaffades all olämplig religiös symbolik. Lorderna ändrade det officiella namnet till ’Kulafton’. Och den populära och mytiska gåvoutdelaren bytte namn till ’Kultomten’ när skattmasen drog på sig kostymen.”

Den gamle mannen avbröt sig för att pressa samman tobaken och dra några djupa bloss. Han fortsatte, ”Nu måste skatteblanketter för Kulafton lämnas in, i tre exemplar, till Departementet för den goda viljan. Departementet avgör sedan, enligt ett system utarbetat av lorderna, vilken generositet som krävs av varje enskild skattebetalare. Du har just bevittnat den årliga insamlingen.”

”Sedan kommer Byrån för elaka och snälla. Med hjälp av en moralrevisor måste blanketter som i detalj förklarar varje individs bra och dåliga uppförande under året fyllas i. Byrån för elaka och snälla har anställt en arme av skrivbiträden och kontrollanter som gör en vandelsprövning av alla som ansökt om gåvor till Kulafton.”

”Slutligen har vi Kommissionen för korrekt smak som standardiserar storlekar, färger och stilar för alla tillåtna gåvor och som delar ut kontrakt till de förutbestämda tillverkare som har de rätta politiska kontakterna. Alla, utan åtskillnad, får exakt samma officiella helgpynt att dekorera sina hem med. På Kulafton kallas militären ut för att sjunga passande sånger.”

Vid det här laget hade den trötte äventyraren redan somnat. När den gamle mannen drog upp filten över Jonatans axlar hördes en katt jama utanför fönstret. Greta viskade, ”God Kul!”

Artonde kapitlet

Haren och sköldpaddan i ny tappning

Jonatan drömde om kvinnan från Särintressenas karneval. Hon gav honom hela tiden pengar och tog sedan tillbaks dem igen. Igen och igen betalade hon honom för att genast knycka tillbaks pengarna. Med ett ryck vaknade Jonatan och kom ihåg att han var tvungen att redovisa sina inkomster för skattemyndigheten.

Lukten av nyrostad bröd fyllde luften. Den gamle mannen stod vid bordet och lade fram tjocka skivor av bröd och sylt till frukost. Vid bordet satt en liten pojke och såg ledsen ut. Mannen förklarade att det var deras barnbarn, Pelle, som skulle bo hos dem ett tag.

”Jag kommer ihåg dig,” sade Pelle glatt. ”Morfar, han hjälpte mig och mamma när vi fick lämna gården.” Nyheten att han hade hjälpt det gamla parets dotter gjorde Jonatan än mer välkommen. Medan Jonatan högg in på en tjock skiva bröd med smör hoppade den lilla pojken omkring och försökte rätta till sina omaka strumpor. ”Mormor, snälla, kan inte du läsa den där historien för mig,” bad han.

”Vilken då, sötnos?” Hon lade upp ett par stekta ägg på Jonatans tallrik.

”Min favorit, den om sköldpaddan och haren. Bilderna är så fina,” strålade Pelle.

”Nåja, okej då,” sade Greta och tog ut en bok ur köksskåpet. Hon satte sig bredvid lilla Pelle och började, ””Det var en gång ...”

”Nej, nej, mormor, ’för länge sedan ...” avbröt pojken.

Greta skrattade. ”Som sagt... ’för länge sedan levde en sköldpadda som hette Frank och en hare vid namn Lysander. Båda djuren var brevbärare och delade ut brev till alla som bodde i deras lilla by. En dag hörde Frank, vars skarpa öron var mycket effektivare än hans korta ben, hur några av djuren berömde Lysander för hur

snabbat han delade ut posten. På några timmar delade han ut vad andra behövde dagar för att hinna med. Förgrymmad över deras respektlöshet krävde Frank bort till dem och bröt in i diskussionen.

”Hare’, sade Frank nästan lika långsamt som han gick, ’jag slår vad om att jag inom en vecka kan få fler kunder än du. Jag sätter mitt rykte på det.’

”Utmaningen överrumplade Lysander. ’Ditt rykte? Ha! Vad alla tycker om dig kan du inte satsa,’ utbrast haren skrytsamt. ’Men det spelar ingen roll, jag antar ändå vadet!’ Grannarna skrattade hånfullt och sade att den slöa sköldpaddan inte hade en chans. För att bevisa att de hade rätt kom de överens om att på exakt samma plats kora vinnaren om en vecka. Medan Lysander gav sig iväg för att ordna med förberedelserna satt Frank kvar en lång stund. Till slut vände han sig om och lunkade iväg.

”Lysander satte upp anslag över hela bygden, som berättade att han tänkte sänka priserna till under hälften av vad Frank tog. Utdelning skulle från och med nu ske två gånger om dagen, också på helger och under semestern. Haren for genom varje område ringande i sin klocka. Han delade ut och hämtade post, sålde frimärken, kuvert och annat, han till och med vägde och slog in paket på plats. För en mindre avgift lovade han att dela ut när som helst, dag som natt. Och han var alltid ärlig och trevlig, helt utan kostnad. Eftersom han var effektiv, kreativ och trevlig växte harens kundkrets snabbt.”

Pelle satt som klistrad vid bilderna och hjälpte mormor att vända blad medan hon fortsatte att läsa högt. ”Ingen hade sett skymten av sköldpaddan. Lysander kände sig säker på att vinna då han efter en vecka sprang för att möta grannarna som skulle döma. Till sin förvåning såg han att sköldpaddan redan var där och väntade på honom. ’Verkligen tråkigt, Lysander,’ sade sköldpaddan med sin kalla, långsamma röst. ’Under tiden du har stressat från hus till hus har jag bara det här enda brevet att dela ut.’ Frank överlämnade ett

dokument och en penna och tillade, 'Var vänlig och skriv under vid den prickade linjen.'

""Vad är det här?" frågade Lysander.

""Vår kung har utnämnt mig, sköldpaddan, till Postmästare och har auktoriserat mig att dela ut alla brev i landet. Tyvärr, hare, men du måste upphöra med din verksamhet och sluta dela ut post.'

""Men, det är inte möjligt!' sade Lysander och trummade med fötterna av ilska. 'Det är inte rättvist!'

""Det är också vad kungen sade,' svarade sköldpaddan. 'Det är inte rättvist att några av hans undersåtar skall få bättre service än andra. Således gav han mig ett exklusivt monopol för att försäkra sig om att alla får samma service.'

""Ilsket pressade Lysander sköldpaddan och sade, 'Hur fick du honom att göra detta? Vad erbjöd du honom?'

""En sköldpadda kan inte le så lätt, men han lyckades rulla upp ett fjäll i ena mungipan. 'Jag har garanterat kungen att han kan skicka alla sina meddelanden utan kostnad. Och, naturligtvis, nämnde jag för honom att om han har förmedlingen av all korrespondens i lojala händer blir det lättare för honom att ha kontroll över rebelliska undersåtar. Om jag skulle tappa ett brev här eller där, tja, vem skall klaga?'

""Men du har alltid förlorat pengar på att leverera post!' påpekade haren irriterat. 'Vem skall betala för dina förluster?'

""Kungen bestämmer ett pris som garanterar min vinst. Om människor slutar skicka brev kommer skatter täcka mina förluster. Det kommer inte att dröja länge förrän folk har glömt att jag en gång hade en rival."" Mormor tittade upp och tillade, "Slut."

""Den här historiens sensmoral," läste mormodern, "är att du alltid kan vända dig till myndigheterna om du har bekymmer."

Lilla Pelle upprepade, ”Du kan alltid vända dig till myndigheterna om du har bekymmer. Jag skall komma ihåg att göra det, mormor.”

”Nej, älskling, det är bara vad som sägs i boken. Det är nog bättre om du skaffar dig din egen moral.”

”Mormor?”

”Ja, älskling?”

”Kan djur prata?”

”Det är bara fåglar som pratar, mitt barn. Det här är bara en saga, inte den stora Skalden.”

”Berätta om den stora Skalden, mormor.”

Hon skrattade. ”Hur många gånger har du hört den historien? Skalden är den visa kondoren som far över de sju haven, från Höga öns snöklädda toppar till Röds ångande stränder. Nej, nej, du kan inte lura mig att berätta ännu en historia, vi spar den till i morgon.”

Jonatan avslutade sin måltid och tackade det gamla paret för deras gästfrihet. När de stod allihop på verandan för att säga adjö, sade den gamle mannen, ”Om du någon gång i framtiden behöver hjälp skall du bara tänk på oss som din egen morfar och mormor.”

Nittonde kapitlet

Matsmälningsstyrelsen

Innan han gick frågade Jonatan efter vägen till stadshuset. Greta såg oroligt på honom och lade en hand på hans arm, ”Snälla Jonatan, berätta inte för någon om maten du fick. Vi har inget tillstånd.”

”Va!” sade Jonatan. ”Behöver man tillstånd för att ge någon mat?”

”I staden, ja,” svarade hon. ”Och vi kan få massa problem om myndigheterna får reda på att vi serverat mat utan tillstånd.”

”Vad är meningen med tillståndet?”

”Det är för att alla skall garanteras en viss standard på maten. För länge sedan brukade stadsfolket köpa sin mat från gatuförsäljare, små kaféer eller gourmérestauranger. Eller så köpte de mat i affärer och tillagade den själva i hemmet. Men Lordernas Råd menade att det var orättvist att vissa åt bättre mat än andra och att människor behövde skyddas från sitt eget dåliga omdöme. Därför öppnades politiska kaféer där alla i staden kunde få ett standardiserat mål mat gratis.”

”Inte helt gratis, förstås,” sade morfar, som drog ut sin plånbok och viftade den sakta framför Jonatans näsa. ”Varje mål mat kostar mycket mer än förut, men ingen betalar direkt i kaféet, Kultomten betalar med våra skattepengar. Eftersom maten i de politiska kaféerna redan var betald, slutade många människor att gå till de privata alternativen där de behövde betala en gång till. På grund av ett färre antal gäster tvingades många privata restauranger att höja priserna. Några överlevde tack vare en handfull rika kunder eller gäster med speciella religiösa matvanor, men de flesta gick i konkurs.”

”Varför skulle någon betala extra för maten om de kunde gå till de politiska kaféerna där den var gratis?” undrade Jonatan.

Greta skrattade. ”Därför att de politiska kaféerna var avskyvärda. Kockarna, maten, atmosfären – ja allt! En dålig kock får aldrig sparken från ett politiskt kafé. Deras skrå är för starkt. Och riktigt duktiga kockar blir sällan belönade eftersom de dåliga blir avundsjuka. Moralen är låg, maten smaklös och Matsmältningsstyrelsen utformar menyn.”

”Det är nästan det värsta,” utbrast morfar. ”De försöker tillfredsställa sina vänner och ingen är någonsin nöjd. Du skulle ha sett bråket om bröd och potatis. Bröd och potatis dag in och dag ut, i årtionden. Sedan organiserade pastalobbyn en kampanj för nudlar och ris. Kommer du ihåg det?” sade han och nickade till sin fru. ”Sedan nudelälskarna till slut lyckades få in sitt folk i styrelsen har vi inte sett röken av bröd och potatis efter det.”

Pelle stannade till. Han tittade ut från bakom hennes mormors kjol och rynkade på näsan i avsky. ”Jag hatar nudlar, mormor.”

”Bäst att äta dem, älskling, annars kommer Hälso-polisen och letar efter dig.”

”Hälso-polisen?” frågade Jonatan.

”Shhh!” sade morfar och höll för hans mun. Han tittade över axeln och därefter neråt gatan för att se om någon lyssnade. ”De som undviker politiskt godkända måltider hamnar vanligen hos Hälso-polisen. Ungarna kallar dem hälsister. Hälsisterna för noggrann bok över närvaron vid måltider och letar upp dem som uteblir. Hälsobrottslingar tas till ett speciellt kafé där de tvångsmatas.”

Pelle skakade. ”Men skulle vi inte lika gärna kunna äta hemma? Mormor lagar världens bästa mat.”

”Det är inte tillåtet, älskling.” sade mormor och klappade Pelle på huvudet. ”Några få personer har särskilda tillstånd, men morfar och jag har inte den rätta utbildningen. Och vi har inte råd med den avancerade köksutrustningen som tillståndet kräver. Du förstår,

Pelle, politikerna anser att de bryr sig mer om dina behov än vad morfar och jag gör.”

”Dessutom,” tillade morfar, ”måste vi arbeta båda två för att betala skatten för allt det här.” Morfar gick fram och tillbaka på verandan, talade halvt om halvt för sig själv, muttrade, ”De säger att vi nu har bättre matsmältning i förhållande till vad vi äter än någonsin tidigare i historien, även då halva befolkningen i praktiken är undernärdd. Några missanpassade personer har vägrat äta och verkar leva nästan i hungersnöd, trots att deras mat är gratis. Värre ändå är att vandaler och gangsters drar omkring på de politiska kaféerna och att ingen längre känner sig säker där.”

”Sluta, snälla!” sade Greta till sin man när hon såg Jonatans chockade ansiktsuttryck. ”Han kommer att vara vettskrämd när han går till ett politiskt kafé. Se bara till att ha ditt identitetskort framme när du går dit. Du kommer klara dig fint.”

”Tack för omtanken, mormor Greta,” sade Jonatan och undrade hur ett identitetskort såg ut och hur han någonsin skulle få mat utan ett. ”Är det okej om jag tar med mig några skivor bröd innan jag går?”

”Javisst, självklart. Ta så många du vill.” Hon gick in i köket och kom tillbaka med flera skivor ordentligt inslagna i en näsduk. Hon tittade försiktigt i båda riktningarna för att se om någon av grannarna tittade, sedan gav hon dem stolt till Jonatan och sade, ”Ta väl vara på dem. Min svärson brukade odla extra mat åt oss, men Matpolisen...”

”Jag vet,” sade Jonatan. ”Jag skall vara försiktig och inte visa brödet för någon. Tack för allt.” Jonatan vinkade adjö och gick ut i gatan, värmd av tanken på att han, om så behövdes, hade funnit ett hem på denna ö med en sådan förkärlek för förbud.

Tjugonde kapitlet

”Ditt förflutna eller din framtid!”

Stadshuset låg i ungefär samma riktning som torget. På vägen dit passerade han en gränd som av allt att döma var en genväg. Jonatan svängde in i gränden men ångrade sig snart. Efter den ljusa och livliga gatan hade han hamnat i en gränd full med lådor och annat skräp och där endast ett dunkelt ljus letade sig ned från himlen. Han satte fart på stegen och försökte bortse från den obehagliga känsla som började krypa över honom.

Plötsligt kände Jonatan en arm kring sin hals och en hård pistolmynning intryckt mellan revbenen. ”Ge mig ditt förflutna eller din framtid!” snäste rånaren ilsket.

”Vad?” sade Jonatan och skakade. ”Vad menar du?”

”Du hörde vad jag sade, pengarna eller livet,” upprepade tjuven och tryckte pistolen djupt in i hans sida. Jonatan nöjde sig med den förklaringen och stoppade handen i fickan för att ta upp sina hårt förvärvade slantar.

”Det här är allt jag har och jag behöver hälften av pengarna för att betala min skatt,” vädjade Jonatan och dolde noggrant brödsnivorna han fått av mormor Greta. ”Snälla, låt mig behålla hälften.”

Tjuven släppte sitt grepp om Jonatan, som knappt kunde urskilja ansiktet bakom halsduken. Hon skrattade med en låg, hård röst och sade, ”Om du ändå måste skiljas från dina pengar lönar det sig bättre att ge allt till mig och inget till skattmasen.”

”Varför?” frågade han och lade pengarna i hennes hårda, utsträckta hand.

”Om du ger pengarna till mig,” sade tjuven och pulade ner sedlarna i en läderpung hon hade vid midjan, ”kommer jag åtminstone gå härifrån och lämna dig ifred. Men, till den dag du dör, kommer

skattmasen att ta dina pengar, frukten av ditt förflutna, och han kommer att använda dem till att också vinna kontroll över varje del av din framtid. Ha! Han kommer slösa bort mer av dina förtjänster på ett år än vad alla frilansande rånare stjälar från dig under en livstid!”

Jonatan såg förbryllad ut. ”Men använder inte Lordernas Råd skattepengarna till många bra insatser för folket?”

”Oh, säkert,” sade hon torrt. ”Vissa blir rika. Men om systemet nu är så bra, varför övertygar inte skattmasen dig om fördelarna och får dig att betala frivilligt?”

Jonatan övervägde idén. ”Övertalningen skulle kanske ta en massa tid och innebära mycket arbete?”

”Visst,” sade tjuven med ett flin. ”Jag har samma problem. Både jag och skattmasen spar tid och arbete med hjälp av en pistol!” Hon svängde runt Jonatan med ena handen och band samman hans handleder med en tunn sladd. Sedan puttade hon omkull honom och gjorde en munkavle av hans egen näsduk. ”Sådär. Jag är rädd att skattmasen får vänta.”

Hon satte sig bredvid Jonatan, som utan att lyckas försökte röra sig. ”Vet du vad?” sade tjuven medan hon räknade pengarna. ”Politik är ett slags reningsritual. De flesta människor tycker att det är fel att luras, att ljuga, att stjäla eller att döda. Det främjar helt enkelt inte grannsämjan – om de inte får en politiker att göra smutsjobbet åt dem. Ja, politiken tillåter alla, även de bästa bland oss, att luras, att ljuga, att stjäla och även att döda emellanåt. Det bästa är att vi fortfarande kan känna oss tillfreds med oss själva.”

Jonatan gjorde en grimas och försökte få fram ett ljud. Tjuven skrattade, ”Så du vill skrika, va?”

Jonatan skakade kraftigt på huvudet och till tjuvens stora nöje såg han på henne med sorgliga ögon. ”Okej,” sade hon, ”Låt höra ditt gnäll, men tala lågt,” varnade hon och tryckte pistolmynningen

mot hans ansikte. ”Jag kan göra livet mycket obekvämt för dig.”
Hon böjde sig ned intill honom lirkade undan munkavlen.

Jonatan sträckte på käken och försökte återfå känslan. Han protesterade, ”Men det är fel att stjäla!”

”Kanske. Men det viktiga är att stjäla så stort att ingen märker att det är fel.”

”Om man stjälar mycket så märker ingen att det är fel?”

”Visst. Att ljuga litet är fel. Barn uppfostras med att det är fel att ljuga, men de riktigt stora lögnarna får gator uppkallade efter sig. Den som stjälar bara lite riskerar att hamna i djurparken för människor, medan den som stjälar mycket – och då menar jag hela landet – får äran att namnge fina byggnader. Detsamma gäller mördare.”

”Även mördare?” Jonatan hoppade till.

”Var har du varit?” fråste tjuven. ”Om man dödar en eller två hamnar man i djurparken eller så blir man avrättad. Den som dödar några tusen däremot, han görs till en hjältemodig erövrare om vilken skrivs sånger och som hedras med statyer och festligheter. Barnen lär sig att hylla och efterlikna de stora mördarna. Agera i det lilla och du blir föraktad och bortglömd. Agera i det stora och du blir odödliggjord i skolböckerna.”

”Den äldsta berättelsen om en rövare jag minns,” sade Jonatan, ”är den om Robin Hood. Han var en hjälte för att han stal från de rika och gav åt de fattiga.”

”Vem var det han stal från, mer exakt?” frågade hon.

”Sheriffen av Nottingham och hans vänner,” berättade Jonatan.

”Du förstår, de skatter sheriffen och prins John tog ut var så höga att människor drevs in i fattigdom. Myndigheterna tog från både rika och fattiga. Robin försökte hjälpa folket genom att ta tillbaka vad som stulits från dem.”

Tjuven skrattade, ”I så fall var inte Robin en rövare. Hur kan man stjäla från en tjuv?” Men så ryckte hon till och började fundera. ”Jag har fått en idé,” sade hon efter en stund. ”Jag tro att jag skall göra ett besök hos lady Tweed.” Raskt satte hon tillbaka Jonatans munkavle och såg till att den satt riktigt ordentligt, sedan försvann hon längs gränden.

Jonatan låg kvar i gränden, fullständigt hjälplös. Han tänkte på den unge polisen han hade träffat dagen före. Var fanns polisen nu när han verkligen behövde honom? Och hur hade rånaren fått tag i en pistol?

Tanken på att återvända till karnevalen för att tjäna ihop samma pengar en gång till gjorde Jonatan arg. Han sparkade hjälplöst med hämlarna åt tanken. Rörelsen gjorde att sladden skar genom skinnet på hans handled. Jonatan lugnade ned sig funderade på sin situation. Han tänkte, ”Jag visste aldrig hur skönt det kändes att kunna röra händerna fritt – förrän nu.”

Tjugoförsta kapitlet

Regeringsbasaren

En katt dök upp och började springa runt och rota bland soporna runt Jonatan, som tvingades ligga stilla, oförmögen att röra sig. Brödet i Jonatans ficka väckte snart kattens intresse, men ett ljud från slutet av gränden skrämde katten, som sprang tillbaka in bland sopporna.

En stor brun ko kom strosande mot Jonatan. ”Muu-u-u,” råmade kossan. Skällan runt hennes nacke slog sakta då hon rörde sig. Med ens visade sig ännu en ko vid slutet av gränden, tätt följd av en sliten gammal man med en trästav. ”Kom hit, era dumma kreatur,” klagade herden.

Jonatan vred sig och lyckades stöta till en låda med axeln.

Den gamle mannen kisade in i dunklet. ”Vem där?” Då han fick syn på Jonatan, bunden och försedd med munkavle, sprang han fram och drog av munkaveln.

Jonatan andades ut. ”Jag har blivit rånad. Hjälp mig loss!” Den gamle mannen tog fram en kniv ur fickan och skar loss sladden. ”Tack,” sade Jonatan och gnuggade sina ömma handleder. Upphetsat berättade han för mannen vad som hade hänt.

”Ja,” sade den medfarna bonden och skakade på huvudet. ”I dessa tider får man vara på sin vakt mot alla. Jag skulle aldrig ha kommit till staden om det inte vore så att jag hört att jag skulle kunna få hjälp av regeringen.”

”Tror du att regeringen kan hjälpa mig att få tillbaka mina pengar?” frågade Jonatan.

”Förmodligen inte, men du kanske har större lycka vid regeringsbasaren än vad jag hade,” svarade den gamle herden, vars ansikte var rynkigare än ett torkat plommon. Han var klädd i grova

kläder och skinnstövlar och hade ett lugnt sätt och ett rakt språk som fick Jonatan att känna sig lugn.

”Vad är regeringsbasaren för något? Är det en plats där man säljer boskap?” frågade Jonatan.

Den gamle mannen rynkade på näsan och såg på sina två fridfulla djur. ”Det var vad jag kom hit för att ta reda på,” svarade herden. ”Faktiskt är det ett slags varietet. Byggnaden är finare än en bank och större än någonting jag någonsin sett. Därinne finns folk som säljer alla sorters regeringar utformade för att lösa medborgarnas problem.”

”Jaha?” sade Jonatan. ”Vilka sorters regeringar försökte de sälja?”

Herden kliade sig i sin solbrända nacke och sade, ”Där fanns en karl som kallade sig själv ’socialist’. Han sade att hans typ av regering skulle ta den ena av mina kossor och ge den till min granne. Jag hade inte mycket till övers för honom. Jag behöver ingen hjälp med att ge min ena ko till min granne – om det skulle bli nödvändigt.”

”Sedan var det ’kommunisten’. Han hade en klarröd skjorta på sig och stod i båset intill den första försäljaren. Han log oavbrutet och skakade hela tiden min hand, riktigt vänskapligt, och han sade hur mycket han tyckte och brydde sig om mig. Han verkade helt okej tills han sade att hans regering skulle ta båda mina kor. Det vore rättvist, påstådd han, eftersom alla skulle äga korna gemensamt och jag skulle få lite mjölk om han ansåg att jag behövde det. Sedan insisterade han på att jag skulle sjunga partisången.”

”Det måste vara en sjusärdeles sång!” utbrast Jonatan.

”Hade inte så mycket nytta av honom efter det. Jag antar att han skulle skumma av det mesta av grädden för egen del. Sedan gick jag genom den stora hallen och träffade en ’fascist’, klädd i svart från top till tå. Han såg ut som han var på väg till en begravning.”

Den gamle mannen avbröt sig för att dra bort ena kon från en hög med ruttet skräp.

”Även fascisten körde med en massa sliskigt snack och utmanande idéer, precis som de andra. Sedan sade han att han skulle ta båda mina kor och sälja mig lite av mjölken. Så jag sade, ’Vad? Betala för mjölk från mina egna kor?!’ Då hotade han att skjuta mig om jag inte genast saluterade hans flagga.”

”Wow!” sade Jonatan. ”Jag gissar att du fick bråttom därifrån.”

”Innan jag hann röra en fena kom den här karlen, som kallade sig ’byråkrat,’ fram till mig och erbjöd ett nytt system. Hans regering ville ge mig betalt för att avliva den ena av mina kor för att minska tillgången på mjölk. Han skulle mjölka den andra, men hålla ut en del av mjölken. Sedan skulle han låta mig köpa det som var kvar till ett bra och högt pris. Vad för tokdåre skulle göra något sådant?”

”Verkligen konstigt,” sade Jonatan och skakade huvudet. ”Valde du någon av de regeringarna?”

”Aldrig i livet, gosse,” slog herden fast. ”Vem behöver dem? I stället för att låta en regering sköta mina affärer tänker jag ta mina kor till marknaden och där kan jag byta den ena mot en tjur.”

Tjugoandra kapitlet

Världens äldsta yrke

Herdens historia gjorde om möjligt Jonatan än mer förvirrad, men regeringsbasaren lät fascinerande så han bestämde sig för att gå dit och se om någon där skulle kunna hjälpa honom att få tillbaks pengarna.

”Du kan inte missa den,” sade den gamle herden då han ledde bort sina kor. ”Den är i palatset, den största byggnaden på torget. Du skall gå in genom huvudentrén. På vardera sidan om huvudentrén finns ett stort fönster. Utanför det högra fönstret köar de som betalar in sin skatt och utanför fönstret på vänster sida köar de som plockar ut skattemedel.”

”Det är inte svårt att lista ut vilket fönster som är populärast,” skojade Jonatan.

”Där slog du huvudet på spiken. För varje månad växer den ena kön en aning medan den andra minskar något.” Mannen spände kornas träns och tog tag i repet. ”Till slut, när den ena kön helt har försvunnit, kommer den andra att också göra det.”

Som väntat ledde alla gator till stadens stora torg. Vid torget låg ett fantastiskt palats och ovanför ingången stod i bokstäver huggna i sten: ”LORDERNAS PALATS.” Katten från gränden hade följt efter Jonatan hela vägen fram till palatsets breda trappor, men nu stod han med svansen rakt upp. Katten krökte på ryggen och fräste, längre än så här tänkte han inte gå.

Jonatan sprang uppför trapporna och fram till den magnifika ingången. Framför honom sträckte en trist hall ut sig, med ett tak så högt att taklamporna inte förmådde lysa upp ordentligt. Precis som den gamle herden hade berättat fylldes hallen med rader av bås överhängda med olika slags flaggor och banderoller. Folk stod framför båsen, delade ut pamfletter och försökte locka in de människor som kom förbi.

I andra änden av salen fanns en enorm dörr av brons, flankerad av stora marmorstatyer och ornamerade pelare. Jonatan började gå genom salen i hopp om att undvika regeringsförsäljarna. Innan han hade tagit två steg tog en gammal kvinna med guldarmband runt handlederna och stora örhängen tag i honom.

”Skulle ni vilja lära känna er framtid, min unge herre?” frågade hon och gled intill honom.

Jonatan kollade snabbt sina fickor, trots att han inte hade något att bli av med, och tittade med olust på den fjäskande kvinnan klädd i färggranna sjalar och tunga smycken.

Hon fortsatte i aggressiv ton, ”Jag besitter gåvan att sia om framtiden. Kanske skulle ni vilja få en glimt av morgondagen för att stilla er fruktan inför framtiden?”

”Kan du verkligen se in i framtiden?” frågade Jonatan samtidigt som han backade undan så långt han kunde utan att förolämpa henne. Han betraktade den skamlösa kvinnan misstänksamt.

”Tja,” svarade hon med ögon, som utstrålade självsäkerhet. ”Jag studerar tecknen och meddelar, bekräftar och uttalar sedan vad sant jag än ser. O ja, mitt yrke är säkerligen världens äldsta.”

”Är du en spågumma?” hennes påstående gjorde Jonatan alldeles paff. ”Använder du en kristallkula eller teblad eller ...”

”För böveln, nej!” avbröt kvinnan föraktfullt. ”Jag har blivit mycket mer sofistikerad, nuförtiden använder jag kartor och uträkningar.” Hon bugade djupt och tillade, ”Ekonom till ert förfogande.”

”Imponerande. E-ko-nom,” repeterade han sakta och lät ordet rulla på tungan. ”Tyvärr har jag precis blivit rånad och har inga pengar att betala med.”

Irriterat vände sig hon om för att söka efter andra potentiella kunder.

”Snälla frun, kan du inte berätta en sak,” bad Jonatan, ”även om jag inte har något att betala dig med?”

”Nåja?” sade kvinnan besvärat.

”När kommer folk vanligen till dig för att be om råd?”

Hon tittade sig omkring för att se om någon hörde vad de sade. Sedan viskade hon, ”Eftersom du inte har några pengar att betala med kan jag avslöja en liten hemlighet. Klienter kommer närhelst de vill känna sig säkra inför framtiden. Oavsett om förutsägelseerna är ljusa eller dystra – ja, framför allt då de är dystra – vill folk kunna luta sig mot någon annans prognos. Det får dem att känna sig bättre till mods.”

”Och vilka betalar för dina förutsägelser?” frågade Jonatan.

”Lordernas Råd är min bästa kund,” svarade kvinnan stolt.

”Lorderna betalar mig bra – med andras pengar, förstås. Sedan använder de mina prognoser i sina tal för att rättfärdiga de höga skatter som krävs för att möta den dystra framtiden. Det fungerar riktigt bra för oss båda.”

”Vilket ansvar du har,” sade Jonatan. ”Hur korrekta har dina prognoser varit?”

”Du skulle bli förvånad om du visste hur sällan jag får den frågan,” fnissade ekonomen. Hon tvekade och tittade honom försiktigt i ögonen. ”I sanningens namn skulle du nog få bättre prognoser om du singlar slant. Att singla slant kan vem som helst göra med lätthet, men det gör sällan någon nytta. Singlandet kommer aldrig att göra rädda människor lyckliga, inte mig rik och inte heller lorderna mäktiga. Så du ser, det är viktigt att jag kommer med imponerande och komplicerade förutsägelser, annars hittar de bara någon annan som gör det.”

”Hmm,” tänkte Jonatan och fortsatte i riktning mot bronsporten.

”Världens äldsta yrke.”

Tjugotredje kapitlet

Ge produktionen foten

”Det här måste vara maktens hemvist,” sade Jonatan för sig själv och beundrade de storartade marmorstatyerna. ”Ja, de måste ha lagt ner en förmögenhet på det här stället!”

Den stora bronsdörren stod på vid gavel och Jonatan kunde se en vidsträckt amfiteater fylld med folk. Diskret gick Jonatan in och ställde sig längst bak, varifrån han kunde överblicka plattformen i mitten av teatern. En grupp ovårdade och högljudda män och kvinnor omgav plattformen. De svängde med sina händer framför en distingerad man, som var klädd i skraddarsydd kostym och som då och då drog ett bloss på en fet cigarr. Han gestikulerade med cigarren mot en av människorna i gruppen.

Jonatan smög närmre. En man, som viftade med en penna i ena handen och ett block i den andra, överröstade de andra, ”Ers höghet, min herre, högt respekterade lord Ponzi. Är det sant att ni precis har undertecknat ett lagförslag så att skomakare kommer få betalt för att inte göra skor?”

”Ah-h-h. Ja, det är så sant som det är sagt,” svarade lord Ponzi med en artig nick. Han talade långsamt, som om han precis vaknat ur en djup sömn.

”Är det inte något av en vägröjare, en föregångare?” frågande mannen och skrev i rasande fart på blocket.

Lorden nickade allvarligt igen, ”Uh, ja, beslutet är en vägröjare ...”

En kvinna till höger om mannen som ställt den första frågan avbröt innan han kunde avsluta, ”Är det här första gången i Korrumpes historia som skomakare har fått betalt för att inte tillverka något?”

”Ja,” sade Ponzi, ”Jag tror att det är korrekt.”

Från de bakre regionerna ropade någon, ”Skulle ni vilja säga att det här nya programmet kommer att hjälpa till att höja priset på alla sorters fotbeklädnader – stövlar, skor, sandaler och så vidare?”

”Uh, ja, tja – skulle du kunna upprepa frågan?”

En annan röst ropade, ”Kommer skopriserna att gå upp?”

”Skomakarnas inkomster kommer att öka,” svarade den belevade lorden och nickade tungt. ”Vi hoppas verkligen kunna stödja skomakarnas kamp för en rimlig levnadsstandard.”

Jonatan kom att tänka på Pelle och hans mamma. ”Hur mycket svårare skall det inte bli för henne att köpa skor nu!”

Intill kanten stod en reporter på knä. Han skymdes av folkmassan, men han lyckades överrösta de andra, ”Kan ni berätta något om ert program för nästa år?”

Ponzi mumlade, ”Uh, hmm, vad sade du?”

”Ert program. Vad har ni för planer för nästa år?” frågade reportern otåligt.

”Självklart,” sade lorden och tog en paus för att dra ett djupt bloss på sin cigarr. ”Uh-huh. Hum. Ja, jag tror att det är lämpligt att ta tillfället i akt och använda denna speciella presskonferens för att annonsera att vi nästa år planerar att betala alla på den underbara ön Korrumpe för att inte producera någonting.”

Ett sus gick genom publiken. ”Alla?” ”Ni skojar inte?” ”Wow, det kommer att kosta en förmögenhet.” ”Men kommer det fungera?”

”Fungera?” sade lord Ponzi och skakade av sig sin trötthet.

”Kommer människor sluta producera?”

”O ja, garanterat,” svarade Ponzi med en knappt dold gäspning.

”Vi har drivit ett försöksprojekt i flera år,” sade lorden med stolthet i rösten. ”Och vi har aldrig producerat någonting.”

I samma stund kom någon upp bredvid lord Ponzi och meddelade att presskonferensen var över. Gruppen med reportrar skingrades och blandade sig med amfiteaterns publik. Jonatan blinkade till två gånger då han såg hur Ponzis hållning oväntat och knappt märkbart sjönk ihop, som om någon ovanför hade klippt av den tråd som höll honom upprätt. Ljuset dämpades och Ponzi leddes av scenen in i ett rökfyllt rum bakom ridån.

Tjugofjärde kapitlet

Applådometern

En ensam spotlight lyste upp den tomma plattformen och ur publiken steg ett svagt mumlande. Någon började klappa i takt och snart följde resten av publiken med. Hela stället genljöd av upphetsning och ljud. Till slut hoppade en stadig figur med slickat, korpsvart hår upp på plattformen. Mannen var klädd i en glitrande rock och hade det löjligaste leende Jonatan någonsin sett. Likt en katt hoppade han fram och tillbaka över scenen samtidigt som han hälsade den jublande publiken välkommen.

”Välkomna, välkomna, välkomna! Jag är Filip, er konferencier, och jag är sannerligen förtjust över att ha alla ni underbara människor med mig i dagens föreställning av ’Du är där!’ Och vilken föreställning vi bjuder på. Längre fram skall vi tala med – ni gissade rätt – kandidaten!” På var sida om Filip stod två idel leende och knappt påklädda flickor. När flickorna började vifta vilt med armarna bröt publiken ut i extatiska applåder.

”Tack skall ni ha, tack – tack så väldigt mycket. Först har jag något väldigt, väldigt, väldigt speciellt att underhålla er med. Vi har ingen mindre än styrelseordföranden för Korrumpes valberedning med oss i kväll för att förklara den nya revolutionerande valordning som vi hört så mycket om.” Då han sagt detta vände sig värden om, sträckte ut handen mot den bakre delen av scenen och ropade, ”Vi hälsar doktor Julia Pavlov välkommen!”

Påhejad av flickorna på scenen började publiken åter klappa vilt, vissla och skrika ut sin förtjusning. Konferencieren Filip skakade hand med doktor Pavlov och tecknade åt publiken att tystna. ”Ja, ja, doktor Pavlov ni verkar ha skaffat er en stor skara beundrare genom åren.”

”Tack, Filip,” sade hon. Doktor Pavlov bar tjocka glasögon och var klädd i en tråkig, grå dräkt. Hennes fyrkantiga ansikte gav ett lugnt

och självsäkert intryck. ”Jag skulle uppskatta entusiasmen till ungefär 5,3.”

”Vänta, vänta lite här,” sade värden. De sparsamt klädda flickorna signalerade till publiken och alla bröt ut i ett kort skratt. ”Vad menar du med ’5,3 i entusiasm?’” frågade Filip.

”Ja,” sade doktor Pavlov, ”här har jag en officiell applådometer, som jag alltid har med mig. Den mäter hur mycket entusiasm en grupp människor visar.”

”Det är otroligt, eller hur gott folk?” På given signal applåderade återigen publiken energiskt.

Så fort oljudet upphört fortsatte doktor Pavlov, ”Det var omkring 2,6.”

”Fantastiskt!” sade värden. ”Vad skall ni göra med applådometern? Skall ni använda den i nästa val?”

”Precis Filip. Vi i Korrumpes valberedning har beslutat att rösträkningen inte är tillräcklig. Inte bara siffrorna är intressanta när det skall beslutas om moral, makt, rikedom och rättigheter. Vi känner att entusiasm också borde spela en roll.”

”Det är otroligt!” skrek konferencier Filip. Alla började applådera.

”4,3,” sade doktor Pavlov passivt.

”Hur skall ni gå till väga, doktorn?”

Doktor Pavlov lyfte sina tjocka ögonbryn ovan glasögonen och för första gången kunde ett leende anas i hennes annars så stela ansikte. ”I år kommer vi för första gången använda applådometern i samband med ett val på ön. I stället för att fylla i röstsedeln kommer väljarna att stå i båsen och applådera då en lampa tänds intill namnet på deras kandidat.”

”Vad tycker kandidaterna om den här nya valordningen?” frågade Filip.

”Åh, de älskar den, Filip. Det verkar som om de redan förberett sina anhängare på förändringen. De har tillbringat mycket tid med att lova bort andras pengar till förbättringar för deras anhängare och sådant brukar alltid vara säkra kioskvältare.”

”Ja, tack så väldigt mycket för att du ville vara med och ge oss en förhandstitt på en bättre morgondag. Du kommer väl åter, eller hur? Mina damer och herrar, en stor applåd för doktor Julia Pavlov!”

När applåderna slutligen dog ut sträckte värden åter ut handen mot den bakre delen av scenen. ”Och nu, tillfället ni alla väntat på. Ja, direkt från sin späckade valturné – här är Jocke Kandidat! En stor applåd!”

Jocke Kandidat sprang atletiskt över scenen med båda armarna utsträckta samtidigt som han fyrade av ett glödande leende mot publiken. Kandidaten var klädd i en svartvit rutig kostym. Jonatan var säker på att mannen hade det svartaste hår och de vitaste tänder som någonsin fått lysa under en spotlight. ”Tack skall du ha, Filip. Det är verkligen ett stort ögonblick för mig att få vara här tillsammans med alla dessa fina människor.”

”Jo, Jocke, du måste bara berätta historien bakom den stora historien. Du överraskade alla och fick öns största rubriker på över ett årtionde. Så vad är scoopet?”

”Direkt på huvudfrågan, huh, Filip? Det är vad jag gillar hos dig och ditt program! Du förstår, jag oroade mig över de senaste årens fruktansvärt dyra valkampanjer och följaktligen beslöt jag mig för att göra något åt saken. Jag är av den bestämda uppfattningen att väljarna på denna underbara ö förtjänar mer av samma sak, men för en bråkdel av priset. Därför startade jag Allmänna partiet.”

”Allmänna partiet! Vilken lysande idé! Och du ändrade ditt egna namn, eller hur?”

”Det stämmer Filip. Så länge jag släpade på mitt riktiga namn, Elihu Rot, kunde jag aldrig riktigt bli folkets kandidat. Man måste dölja sina rötter ...” Det spontana skämtet fick alla att brista ut i skratt, också Filip och Jocke. ”Men allvarligt talat, Filip,” fortsatte Jocke, ”man måste nå ut brett för att vara trovärdig.”

”Vad gör du för att få ut ditt budskap, Jocke?”

”Allmänna partiet kommer snart ha sina enkla svart-vita flygblad, knappar och affischer tillgängliga vid alla lokalkontor. Vi hoppas kunna halvera den typiska kampanjbudgeten med hjälp av våra idéer.”

Konferencieren avbröt, ”Men har du en åsikt i de tunga frågorna?”

”Visst, precis som alla andra partier,” sade Jocke. Ur sin kavajficka tog han ut en bunt papper. ”Här är vårt förslag när det gäller brottslighet och här är vårt förslag till åtgärder mot fattigdomen.”

”Men, Jocke, det står inget på dessa papper,” sade Filip, men en förbluffad blick. Papperen var helt enkelt vanliga tomma pappersark.

”Det är det sköna i kråksången, Filip. Förstår du inte? Varför slösa tid på att lova allt till alla? Varför inte låta väljarna själva fylla dessa papper? Löften och utförande förblir precis som tidigare, men nu spar vi tryckkostnaden.”

”Verkligen genialt! Medan andra kandidater talar om att skära i kampanjbudgeterna har du gjort något åt saken. Ja, vår tid rinner mot sitt slut. Kan du sammanfatta vad ditt parti handlar om?”

”Givetvis, Filip. Det har redan börjat sprida sig över ön. Vår slogan för Allmänna partiets är, ’Vi Tror Vad Ni Tror!’”

”Tack så väldigt mycket, Jocke. Mina damer och herrar, en riktigt stor applåd, en hög 5,5, för kampanjgeniet, Jocke Kandidat!”

Tjugofemte kapitlet

En som tror

När applåderna började tunnas ut, stod Jocke Kandidat kvar utan att röra sig. Filip ville hålla showen igång, han knackade Jocke på axeln och försökte leda honom mot utgången. Men Jocke stod kvar och fortsatte le, så konferencieren sträckte ut armarna och tystade publiken.

Jocke sade, ”Det finns någon som jag vill att ni skall träffa.”

”Visst, Jocke, naturligtvis, men vi har inte särskilt mycket tid.”

”Det tar bara en minut. Jag vill berätta om våra vanliga väljare – vår främsta vanliga väljare.” Jocke vände sig om och tecknade åt någon vid sidan om scenen att stiga fram. Ingen kom men Jocke fortsatte att vinka försiktigt, som om han trugade ett blygt litet barn. Till slut klev en blek, äldre dam fram. Först höll hon sig i ridån, sedan steg hon försiktigt fram.

Filip sprang genast fram för att välkomna den lilla figuren och leda henne fram. ”Mina damer och herrar,” sade Filip nervöst. Damens försynta uppträdande avslöjade hans falska upprymdhet när han fortsatte, ”har vi inte tur som får en bonus i dag? Och vem är det vi har här?”

Den gamla kvinnan, som var klädd i en enkel svartvit dräkt, fick Filip att likna en karikatyr. Hennes bleka ansikte var nära nog uttryckslöst, hennes ögon var blanka och tomma. Håret var grått och ordentligt kammat över öronen. Hon höll hårt i en liten svartvit väska, kanske innehöll den hennes mest värdefulla ägodelar.

När hon kom fram till Jocke, började han tala stillsamt. ”Som du vet, Filip, har öns röstantal varit uselt i många år, men det har inte hindrat vår gäst, Birgit, som innehar ett fantastiskt rekord: hon är den i Korrumpes historia som har röstat flest antal gånger!”

Filip spärrade upp ögonen i förvåning. ”Åh, jag vet vem du är! Jag har hört massor om er, frun. Detta är ingen mindre än den regerande främste väljaren; innehavren av rekordet i antalet lämnade röster; mästaren i Korrumpes val. Mina damer och herrar, vi har den stora äran att få möta ingen mindre än Birgit Svensson!”

Än en gång svarade publiken, som på befallning, med generösa applåder, fast några smet ut genom bakdörren. Andra dolde sina gäspningar bakom programblad.

”Fru Svensson,” sade konferencieren, ”jag vill ställa en fråga, som säkert alla funderar över.” Han gjorde ett uppehåll. Lugnet sänkte sig över salen och Filip ställde sin fråga så tydligt att alla kunde höra. Han sade, ”Varför har Ni röstat så konsekvent i alla år?”

Hennes ansikte utstrålade inget annat än oskuldsfullhet när Birgit med mjuk och vänlig röst svarade, ”Jo, herrn, det är min plikt att rösta – det är vad Rådet säger till mig. De säger att det inte spelar någon roll vem jag röstar på så länge jag röstar. Så jag röstar. Jag har röstat i varje val sedan jag blev myndig, i dag för femtio år sedan.”

”Wow!” svarade Filip. ”Femtio år! Är inte det otroligt, eller vad säger ni, gott folk!” Publiken klappade återigen. ”Men låt ställa den mest primära väljarfrågan. Det finns ett ordspråk, som säger: ’Av två onda ting är även det mindre onda ont.’ Säg mig uppriktigt, fru Svensson, röstar Ni även när Ni inte tycker om någon av kandidaterna?”

”Varje gång, herrn. Min pappa sade en gång att om jag inte röstade så hade jag ingen rätt att klaga över de valda ledarna. Jag röstar för att behålla min rätt att klaga.”

”Vad sägs om det, gott folk! Säg mig nu uppriktigt, fru Svensson, tror Ni på hans löften?” Filip gjorde en gest med handen åt Jocke Kandidats håll.

”Självklart tror jag. Jag tror alltid. Om jag inte trodde, varför skulle jag då rösta på honom?”

”Vet du vad experterna säger om Er? De påstår att Ni är den sista sant troende på Korrumppe?”

”Ja, herrn, jag har hört det om dem,” svarade Birgit så tyst att hon nästan inte hördes. ”Jag tror dem också. Jag tror på dig. Jag tror på alla.”

Vänd mot publiken lade Filip handen över sitt hjärta och utbrast, ”Mina damer och herrar, har ni någonsin hört något så milt, så renhjärtat. Är det inte underbart att oskuldsfullhet fortfarande står att finna på vår annars alldeles för cyniska ö.” Han vände sig åter mot sin gäst och frågade, ”Birgit Svensson, har din förtroendevalda politiker någonsin svikit dig?”

”Javisst,” skakade Birgit, ”Han sviker mig alltid. Gång efter annan. Han har sårat mig så många gånger. Men jag ställer upp för min förtroendevalda, vad som än händer.” Hon tog tag i Jockes arm och pressade sig tätt intill honom. ”Det kommer jag alltid att göra. Jag kan inte föreställa mig ett liv utan Jocke och alla före detta förtroendevalda före honom!”

Då ropade någon från publiken, ”Varför tror du efter alla besvikelser och all smärta?”

Hon tittade på Jocke med en smärtsam blick och svarade, ”Jag tror att han är god innerst inne. Han menar väl. Jag tror att han kan förändras – jag kan hjälpa honom att förändras. Jag tror att djupt där nere så bryr han sig om mig. Han förstår mig bara inte.”

”Ah,” suckade publiken unisont.

”Gott folk, jag är tårögd. Men fru Svensson, det är orons tårar lika mycket som glädjens. Några medlemmar av Er familj har försökt få Er att gå med i Anonyma Väljare.”

”Åh nej, herrn!” sade hon och sjönk ihop. ”Anonyma Väljare är för folk med problem. Jag har inget problem. Tycker du att jag har problem?”

”Fru Svensson, vissa experter hävdar att misshandlade väljare alltid återvänder till sina förtroendevalda oavsett hur mycket de får lida.”

Hon tittade upp mot Jocke och frågade, ”Har jag problem, Jocke? Jag tycker inte de.” När hon såg Jockes breda leende yttrade hon, ”Jag ställer upp för min förtroendevalda.”

Vid sidan av scenen ringde en klocka, signalen att tiden var slut. Filip ropade så att alla kunde höra, ”Hur skulle samhället se ut i dag om vi inte hade sant troende människor, som Birgit Svensson? Tja, mina damer och herrar, tiden är ute. Tusen tack för att ni ville komma. Låt oss nu visa Birgit Svensson och Jocke Kandidat hur mycket vi älskar dem!”

Publiken brast ut i entusiastiska hyllanden – de var glada att den riktiga showen äntligen kunde börja.

Tjugosjätte kapitlet

Till var och en efter behov

En trumpetfanfar tillsammans med en rungande virveltrumma tystnade åskådarna. Konferencieren lyfte sina armar mot publiken, ”Ni föräldrar där ute har väntat länge nog på finalen. Ert barns tolvåriga vandring har nått sitt slut. Dags för Examensspelet!”

Orgelmusik strömmade ut ur högtalare och fyllde den stora hallen samtidigt som flera sidodörrar öppnades. Genom dörrarna paraderade studenter i examensmössor och långa svarta rockar. Publiken bröt ut i en ny omgång högljudda applåder, som då och då överröstades av enstaka rop och visslingar.

Jonatan viskade till en kvinna som stod bredvid honom, ”Vad är Examensspelet?”

Hon vände sig halvt om och svarade, ”Det är en tävling för ungdomarna i våra allmänna skolor.” Kvinnan tystnade kort för att lyssna på presentationerna, men fortsatte sedan. Med en kraftansträngning lyckades hon överrösta oväsendet. ”Det är kulmen på barnens formella utbildning. Fram tills nu har poängen med en formell utbildning varit att visa på vikten av hårt arbetet och bra resultat i strävan efter kunskap. I kväll hedrar vi de bästa studenterna för deras framgångar och utmärkta prestationer. Men det främsta priset, som inte har delats ut ännu, är Avskedstrofén, som går till vinnaren av Examensspelet.”

Jonatan kisade med ögonen och tyckte sig känna igen en tjock figur på scenen. ”Vem är det som hälsar på studenterna när de stiger fram?”

”Men, det är lady Bess Tweed. Känner du inte igen henne från tidningarna? Hon är vår förträffliga talman. Som medlem av Lordernas Råd och politikernas drottning är hon hedersgäst, som alltid, och hon älskar publiciteten. Hennes yrke är samtidigt det

mest aktade och det minst respekterade på ön. Så hon är perfekt får Examensspelet.”

”Hur går spelet till?” frågade Jonatan.

”Det fungerar så här,” sade kvinnan och talade intill Jonatans öra. ”Lady Tweed håller ett av sina vanliga förberedda politiska tal och studenterna skriver ner alla fraser som direkt motsäger vad de lärt sig eller praktiserat i skolan. Den som finner flest motsägelser koras till vinnare av den prestigefyllda Avskedstrofén. Shhhh, lady Tweed har börjat. Lyssna.”

”... därför har vi lärt oss om fördelarna med frihet,” deklarerade lady Tweed högt och tydligt. ”Vi vet att fri vilja och personligt ansvar leder till mognad och tillväxt. Detta är ett obestridligt faktum och det är samtidigt utmaningen som möter vårt fina samhälle. Människor genom historien har alltid sökt frihet. Hur underbart är det inte att vi nu lever på en fri ö ...”

Kvinnan pekade mot studenterna på podiet bakom lady Tweed. ”Se hur de skriver i rasande fart. Oj, så många punkter att ställa upp!”

”Motsade lady Tweed vad studenterna lärt sig i skolan?” frågade Jonatan.

Kvinnan fnittrade, ”Fri vilja? Nonsens. Skolan är en plikt. Barn tvingas närvara och alla tvingas betala för den. Tyst nu!”

”... och vi har tur som har de bästa tänkbara skolorna, framför allt nu då våra främsta ekonomer förutspår att vi är på väg mot hårdare tider,” sade lady Tweed med rungande röst. ”Våra lärare är ideala förebilder för våra studenter och de lyser upp vägen mot demokrati och välstånd med sanningens och kunskapens lampa ...”

Kvinnan intill Jonatan tog i förtjusningen tag i hans arm. Hon tjöt, ”min dotter är den tredje studenten från höger i andra raden. Hon skriver; hon tar hem alla poäng, det är jag säker på.”

”Jag förstår inte,” frågade Jonatan. ”Vilka poäng?”

”Bästa skolorna? Omöjligt att jämföra då det inte finns några alternativ. Lady Tweed skickade sina barn till landsbygden för lektioner medan myndigheterna tilldelar våra barn den närmaste allmänna skolan. Lärare som förebilder? Ha! Studenterna måste sitta tysta och lyda order i tolv år och de får bokstavsbedyg och pappersstjärnor som tack för besväret. Om en lärare fick pappersstjärnor i stället för en lönecheck, skulle han kalla det slaveri och gå ut i strejk! ’Lyser upp vägen mot demokrati?’ Inte en chans! Förebilden i klassrummet är envälde.”

Lady Tweed sänkte ödmjukt huvudet, ”... ni har nu nått fram till denna milstolpe i era liv. Varenda en av oss inser att vår röst endast är en bland många i mänsklighetens kör. Vi vet att brutal konkurrens och en hänsynslös, girig kamp för att nå toppen inte har en plats i dagens värld. För oss är den finaste egenskapen offret. Offer inför andras behov, offer till fördel för det stora flertalet som är mindre lyckosamma ...”

Kvinnan nästan skrek av förtjusning. ”Se hur studenterna kämpar! Vilken guldgruva av motsägelser! ’Mänsklighetens kör’? ’Offer’? I skolan fick de alltid lära sig att göra sitt bästa, att försöka vinna. Och Tweed själv, hon är ingen latmask. Hon är den mest högljudda, mest krävande och skrupelfria av dem alla. Hon har lyckats slå sig fram till en ledande position med hjälp av alla smarta manöver du kan föreställa dig. Studenterna framme på scenen vet att de inte kommit så här långt genom att offra sina bedyg för de inkompetenta studenterna omkring dem.”

Jonatan lyckades inte få någon rätsida på vad kvinnan sade. ”Menar du att i skolan får eleverna lära sig att göra sitt bästa. Och ändå, vid examen, säger lady Tweed åt dem att offra sig själva för andras skull?”

”Nu har du fattat,” svarade kvinnan. ”Lady Tweed predikar om en förändrad värld för studenterna. Från var och en efter förmåga och till var och en efter behov. Det är deras framtid.”

”Varför kan de inte vara konsekventa och lära ut samma sak före och efter examen?” frågade Jonatan.

”Myndigheterna arbetar på det,” sade kvinnan. ”Skolsystemet bygger på en gammalmodig tradition där högsta betyg ges för de bästa resultaten. Nästa år planerar de en genomgripande förändring av hela betygssystemet. De tänker införa incitament och belöningar som förbereder studenterna för den nya verkligheten. Betyg skall delas ut efter behov snarare än prestation. De sämsta studenterna får MVG och de bästa IG. Man menar att de sämsta studenterna har ett större behov av bra betyg än de bästa.”

Jonatan skakade på huvudet och upprepade hennes ord för att vara säker på att han hört rätt, ”De sämsta studenterna får MVG och de bästa IG?”

”Precis,” nickade hon.

”Men vad kommer hända med resultaten? Kommer inte alla försöka bli mer behövande och mindre dugliga?”

”Vad som är viktigt, enligt Tweed, är att reformen innebär en modig, humanistisk förändring. De bästa studenterna lär sig vikten av mänskligt offer och de sämsta studenterna instrueras i vikten av ett gott självförtroende. Skolbyråkrater har uppmanats att använda samma system vid befordring av lärare.”

”Vad tyckte lärarna om det?” frågade Jonatan.

”Vissa älskade förslaget, andra hatade det. Min dotter säger att de bättre lärarna hotade att sluta om planen genomfördes. Till skillnad från studenterna har lärarna den lyxen, de kan välja – än så länge.”

Tjugosjunde kapitlet

Syndens lön

När Jonatan lämnade amfiteaterns hurrande folkhop kände han sig alldeles bortkommen och gick på måfå längs en lång korridor. Vid slutet av korridoren satt en grupp människor på bänkar, alla med benen slagna i kedjor. ”Väntade dessa brottslingar på rättegång?” undrade Jonatan för sig själv. Kanske fanns här någon ansvarig person, som kunde hjälpa honom att få tillbaka de stulna pengarna?

Till vänster om bänken fanns en dörr med en skylt som det skrivet på, ”Departementet för hårt arbete.” Vid den bortre ändan av bänken stod några uniformerade vakter och samtalade tyst utan att ta notis om de passiva fångarna. Fångarnas kraftiga kedjor omintetgjorde allt hopp om flykt.

Jonatan närmade sig den första fången, en pojke på omkring tio år som inte alls såg ut som en brottsling. ”Varför är du här?” frågade Jonatan oskyldigt.

Pojken tittade upp på Jonatan och sneglade sedan i smyg på vakterna innan han svarade, ”De kom på mig med att arbeta.”

”Vad var det för slags arbete som fick dig att hamna här?” frågade Jonatan, med ögonen vidöppna av förvåning.

”Jag fyllde på hyllorna hos Jacks Järnhandel,” svarade pojken. Han var på väg att säga något mer, men tvekade och tittade upp mot den gråhåriga mannen som satt bredvid honom.

”Jag anställde honom,” sade Jack, en kraftig medelålders man med djup röst. Handelsmannen bar fortfarande det fläckiga förkläde som hörde till arbetet – och fotjärn som kopplade samman honom med pojken. ”Grabben sade att han ville växa upp och bli som sin far, som är chef vid fabriken varuhus. Inget kan vara mer naturligt, skulle man kunna tycka. Men fabriken lades ned och hans pappa hade svårt att hitta jobb. Så jag tänkte att om grabben

fick arbete skulle det vara bra för hans familj. Jag måste erkänna att det var lönande även för mig. De stora butikerna höll på att konkurrera ut mig och jag var i behov av lite billig hjälp. Nåväl, nu är det slut med allt.” Uppgivenheten spred sig över mannens ansikte.

Med pipig röst tog den unge pojken tog till orda, ”I skolan betade de mig aldrig för att läsa eller räkna matte. Jack gör det. Jag skötte inventeringen och bokföringen och Jack lovade att om jag skötte mig väl så skulle jag få sköta beställningarna. Så jag började läsa annonser och handelstidningar. Och jag träffade folk, inte bara ungarna i skolan. Jack befordrade mig och jag hjälpte min far med hyran – jag tjänade till och med tillräckligt för att kunna köpa en cykel. Nu sitter jag här,” hans röst klingade av då han vände blicken mot marken, ”och måste gå tillbaks till dagdrömmarna.”

”Att dagdrömma är inte så pjåkigt, pysen, när du betänker alternativen,” tillkännagav en storväxt, gladlynt man med en korg full av trötta rosor. Han satt på pojkens andra sida och var fångslad på samma sätt. ”Det är inte lätt att försörja sig. Jag har aldrig tyckt om att arbeta för någon annan. Till slut trodde jag att jag hade ordnat det för mig med min blomvagn. Jag sålde rosor längs huvudgatorna och på torget. Affärerna gick ganska bra, folk gillade mina blommor – det vill säga kunderna gillade dem. Men affärsinnehavarna hade inte mycket till övers för konkurrensen. De fick Lordernas Råd att förbjuda ’månglare’. En månglare! Ja, det var vad de kallade mig eftersom jag inte hade råd med en affär. Annars skulle jag ha varit en ’affärsinnehavare’ eller ’handlare’. Jag vill inte vara oförsämd Jack, men min typ av affärsrörelse fanns långt före din affär. Hur som, de sade att jag störde, att jag var en sorglig syn, en lodis och nu en kriminell! Hur kan man få mig och mina blommor till allt det? Jag levde åtminstone inte av välgörenhet.!”

”Men du stod mitt på trottoaren och sålde,” svarade Jack. ”Du måste lämna dem öppna för kunderna.”

”Så att det blir lättare för dem att komma in i din affär? Äger du kunderna Jack? Ja, visst, jag stod på stadens mark. Den skall ju tillhöra alla, men det gör den inte, eller hur Jack? Den tillhör dem som Lordernas Råd favoriserar.”

Jonatan mindes fiskaren som hade sagt att om sjön tillhör alla så tillhör den i själva verket ingen. Bortsett från lordernas vänner, förstås.

Jack sade föraktfullt, ”Men du betalar inte de höga fastighetsskatter vi affärsinnehavare behöver betala!”

”Vems fel är de höga skatterna? Inte mitt!” invände månglaren irriterat.

Jonatan bröt in med en fråga i hopp om att lugna ner diskussionen. ”Så de grep er, bara så där?”

”Åh, jag fick ett par varningar först. Men jag är inte mycket för att dansa efter deras pipa. Vilka tror de att de är, mina herrar? Jag försöker arbeta för mig själv, inte åt någon nyfiken chef. Hur som helst, stadens djurpark är okej. Jag behöver inte arbeta, jag får bostad och tre mål mat om dagen på affärsinnehavarnas bekostnad. Konstigt nog så tror fängelsedirektören att han gör mig en tjänst. Han säger att de skall rehabilitera mig så att jag kan bidra till samhället. Han talar förstås om skatter, inte om blommor.”

”Kanske behöver du bara göra samhällstjänst,” muttrade Jack.

”Jag *gjorde* en samhällstjänst,” svarade blomförsäljaren.

Den unga pojken började snyfta. ”Tror du att de skickar mig också till djurparken?”

”Oroa dig inte grabben,” tröstade blomförsäljaren. ”Om de gör det, kommer du garanterat lära dig ett praktiskt yrke – och inte ett som fängelsedirektören tänkt sig.”

Jonatan vände sig mot en grupp kvinnor i overaller som satt intill. ”Varför är ni här?”

”Vi har en liten fiskebåt. Någon tjänsteman stoppade mig då jag lyfte några tunga lådor nere i hamnen,” sade en medfaren kvinna med klarblå ögon. ”Han sade att jag bröt mot säkerhetsföreskrifterna.” Hon pekade mot sina kamrater och tillade, ”Föreskrifterna är tänkta att skydda oss mot övergrepp på arbetsplatsen. Myndigheterna har tvingat oss att stänga två gånger, men vi smög oss tillbaks ner till hamnen för att ordna riggen inför den kommande säsongen. De tog oss, för tredje gången, och sade att nu skall de se till att skydda oss ordentligt – genom att sätta oss bakom galler.”

Kvinnan tänkte högt när hon sade, ”Vad skall de göra med min son? Han är bara tre år och han väger mer än de lådorna jag lyfte. Ingen klagade när jag bar runt på honom.” Hon kämpade för att hålla tillbaka tårarna och tillade, ”Nu får hitta någon annan som kan bära runt på honom.”

”Att hitta någon annan kommer inte att bli enkelt,” sade en man med ett vältrimmat skägg. Med armbågen petade han till mannen bredvid honom på bänken och sade, ”George har arbetat deltid för mig två vintrar i rad, ungefär som en lärling. Han hjälper mig med att hålla min frisörsalong ren och förbereder kunderna. När jag försökte lära honom yrket fick vi problem eftersom han inte är medlem i skrået.” Han kastade förtvivlat upp händerna i luften.

Med sorgset ansikte beklagade sig unge George, ”I den här takten, och nu med ett straffregister, får jag aldrig min barberarlicens.”

Tjugoåttonde kapitlet

Nya nykomlingar

”Så ni tycker att ni har problem?” sade en arrogant kvinna, uppenbarligen stressad över att vara fastkedjad med människor hon ansåg vara mindervärdiga. Kvinnan var på gränsen till tårar. Hon torkade ögonen med en fin, vit linnenäsduk och sade, ”När pressen får reda på att jag, fru Siv, har blivit arresterad kommer det att innebära slutet på min mans karriär. Jag trodde aldrig att det jag gjorde var fel. Vad skulle ni ha gjort?”

Tårögd slog fru Siv armarna om ett ungt par som satt fängslade jämte henne, och fortsatte, ”För många år sedan hade jag ett stort hem, tre barn som gick i de finaste skolorna och själv ville jag återuppta min karriär. Min granne reste mycket och jag bad honom hålla utkik efter folk som kunde hjälpa mig hemarbetet. Han rekommenderade Jiyo och Shar och jag anställde dem på stående fot. Shar har underbar hand med trädgården och vagnen, hon fixar allt med huset och sköter alla ärenden.”

”Och Jiyo, en sådan älskling, han har räddat mitt liv. Han har otrolig hand med barnen och han finns alltid där när jag behöver honom. Han lagar mat, klipper hår, städar – ordnar med tusen och en sysslor bättre än jag någonsin kunnat. Mina pojkar är tokiga i hans kakor. När jag kommer hem kan jag bara slappna av tillsammans med min man och leka med barnen.”

”Låter som hemhjälp alla skulle älska att ha,” sade Jonatan. ”Men vad gick fel?”

”Allt var bara bra i början. Sedan blev min man utsedd till chef för Departementet för den goda viljan. Ja, hans motståndare gick igenom våra räkenskaper och fann att vi aldrig betalat pensionsskatterna för Jiyo och Shar.”

”Varför inte?” frågade Jonatan.

”Vi kunde inte på den tiden. Skatterna var höga och mina inkomster låga till en början, så vi hade helt enkelt aldrig haft råd att anställa dem om vi hade betalat skatten. Dessutom har Jiyo och Shar ändå inte rätt till någon försäkring.”

Jiyo tittade upp och sade, ”Rapporten mycket problem för oss.”

Hans fru puttade till honom och sade, ”Var försiktig, Jiyo. Stor risk.”

Tappert svarade Jiyo sin hustru, ”Frun hjälpt oss. Vi hjälpe henne nu.” Och till fru Siv sade han, ”Ni rädda våra liv. Vi kommer från El Saddamadore, vår hemö. Stor hunger, stort krig. Vi ha inget val – fly, hunger eller dö. Därför vi kom till Korrumppe. Utan fru Siv vi döda.”

”Sant,” sade Shar, med mjuk röst. ”Nu ledsna vi skapar frun problem.”

Fru Siv suckade tungt och sade, ”Min man kommer inte få jobbet vid Departementet för den goda viljan och han kanske även förlorar sitt gamla arbete. Han har varit chef för Kommissionen för Korrumppe Först, som främjar den nationella stoltheten. Han fiender kommer kalla honom en hycklare.”

”Hycklare?” frågade Jonatan.

”Ja. Kommissionen för Korrumppe Först motarbetar nya nykomlingar.”

”Nya nykomlingar?” upprepade Jonatan. ”Vilka är de *gamla* nykomlingarna?”

”De gamla nykomlingarna? Det är alla vi andra,” sade fru Siv. ”Korrumppe är en ö och under årens lopp har alla våra förfäder kommit hit som nykomlingar någonstans ifrån. Antingen har de flytt förtryck eller så har de rätt och slätt velat skapa sig ett bättre liv. Men nya nykomlingar är de som kommit nyligen. De är förbjudna enligt Drauppstegen lagen.”

Jonatan svalde obekvämt. Han vågade inte tänka på vad som skulle hända om de myndigheterna kom på att han också var en ny nykomling. Jonatan försökte låta ointresserad när han frågade, ”Varför vill de inte ha nya nykomlingar?”

Fiskarkvinnan avbröt, ”Nya nykomlingar tillåts om de gör av med pengar och åker hem på en gång, som turister eller affärsmän. Men Lordernas Råd oroar sig över de fattiga nya nykomlingarna, de som kanske stannar. Många jobbar hårdare, fler timmar, till lägre lön, är smartare eller tar större risker än lokalbefolkningen. De utför de arbeten fru Siv inte skulle ta i med tång.”

”Hallå där, vänta ett tag!” sade Jack. ”Det finns många berättigade klagomål mot de nya nykomlingarna. Nya nykomlingar kan inte alltid språket, de känner inte till kulturen eller våra vanor här på ön. Jag beundrar deras djärvhet – de visar stort mod när de riskerar sina liv för att komma hit som främlingar – men det tar tid att lära sig allt och det finns inte tillräckligt med utrymme. Situationen är mer komplicerad än när våra förfäder flydde från öar långt bort.”

Jonatan tänkte på de vidsträckta landskap han hade sett på Korrumpe, all obebodd skog och de öppna fälten. De flesta människor tycktes undvika vildmarken och föredrog i stället det trånga hektiska stadslivet.

Då svarade fru Siv på vad Jack hade sagt, ”Min man framförde exakt samma argument mot nya nykomlingar. Han sade alltid att de nya nykomlingarna först måste lära sig vårt språk och våra seder innan de kan tillåtas stanna. De måste också ha pengar, teknisk kunskap, vara självförsörjande och de får inte ta upp någon plats. Min man drog upp riktlinjerna för en lag som syftar till att identifiera och deportera de människor som inte kunde leva upp till kraven, men det fanns ett bekymmer. Beskrivningen av illegala nya nykomlingar stämde bättre in på våra barn än på begåvat folk som Jiyo och Shar.”

In genom dörrarna stormade just då två män i stela kostymer. Med sig hade de två skräckinjagande svarta hundar som hela tiden drog i sina koppel. De gick direkt fram till fru Siv, som sjönk ihop av skräck inför hundarnas tunga andhämtning och deras dreglande huggtänder. En av dem tecknade åt vakterna att låsa upp hennes fotbojor. Med en djupt monotont röst läste han från ett papper, ”Bästa fru Siv, vi bellagar..” Han stannade upp och visade pappret för den andre mannen, viskade, sedan började han om. ”Bästa fru Siv, vi *beklagar* djupt och ber ödmjukt om ursäkt för detta olyckliga missförstånd. Fru Siv, ni kan vara säkra på att ärendet behandlas på högsta ort.”

Synbart lättad följde hon snabbt de båda männen ner längs hallen utan att våga säga ett ord till Jiyo eller Shar. De andra tittade stillatigande på. Tystnaden bröts endast av rasslet från en otålig kedja. När fru Siv hade försvunnit ur synhåll vände sig vakterna mot Jiyo och Shar och lösgjorde dem från de andra fångarna. Sedan skilde vakterna de två fångarna åt och föste dem var för sig i motsatt riktning från vägen fru Siv hade tagit. ”Iväg med er, slödder, tillbaks dit ni kom ifrån.”

”Vi inget ont,” bönföll Shar. ”Vi dö.”

”Inte av min hand,” mumlade vakten.

Fiskekvinnan väntade tills de hade hunnit ut i trapphallen och dörren hade slagit igen bakom dem, sedan mumlade hon tyst, ”Jo, det är det.”

Jonatan darrade en aning och tänkte på vilket öde som väntade paret och kanske även honom själv. Han tittade upp och frågade kvinnan, ”Så alla som sitter på bänken är här för att de inte hade tillstånd att arbeta?”

Kvinnan pekade längs raden mot en ung man som satt med ansiktet begravt i händerna, och svarade, ”Om du ser det på det sättet är han undantaget. Myndigheterna kräver att han skall ta värvning som soldat. Han vägrade – så han kedjades fast med oss andra.”

Den unge mannens ansikte var dolt för Jonatan, ändå undrade han varför stadens åldermän krävde av någon så ung att slåss för dem. ”Varför vill myndigheterna tvinga honom att bli soldat?”

Fiskekvinnan svarade Jonatan direkt. ”De säger att det är det enda sättet att försvara vårt fria samhälle.” Hennes ord ekade tillsammans med kedjornas metalliska ljud i Jonatans öron.

”Skydda från vem?” frågade Jonatan.

”Från de som skulle slå oss i bojor,” sade kvinnan argt.

Tjugonionde kapitlet

Bus eller godis

Med sorg i hjärtat och inte så lite rädsla – han var trots allt en ovälkommen ny nykomling – fortsatte Jonatan vandringen genom Lordernas Palats, ett palats med fler rum och salar än en labyrint. Jonatan började ana lukten av något utsökt – kaffe och nybakat bröd! Han lät näsan leda honom vidare och strax kom han till en stor möteshall där ett flertal äldre män och kvinnor var inbegripna i en diskussion. De argumenterade och hötte med nävarna i ilska. Några höll varandra i handen medan de grät.

”Vad har hänt?” frågade Jonatan, med ena ögat åt en enorm korg som stod i mitten av hallen. Den nådde nästan upp till taket.

”Varför är ni så upprörda?”

De flesta brydde sig inte om honom utan fortsatte stöna och beklaga sig för varandra, men en allvarlig man ställde sig sakta upp och gick fram till Jonatan. ”Den där uppblåsta lorden,” knotade han, ”han har gjort det igen! Han lurade oss!”

”Vad har han gjort?” frågade Jonatan.

”För årtal sedan,” sade den gamle mannen sarkastiskt, ”berättade Höge lord Ponzi för oss om ett omfattande program som skulle förhindra att någon gick hungrig på ålderns höst. Låter bra, va?”

Jonatan nickade instämmande.

”Ja, det var vad vi alla också trodde. Humph!” fnös mannen förargat. ”Under dödshot beordrades alla, utom den där höge och mäktiga Carlo Ponzi och hans Råd, att varje vecka bidra med skivor av bröd till denna jättekorg. Den kallas Allmänna Tjänste Korgen. De som fyllt 65 år och pensionerat sig kunde börja ta bröd ur Allmänna Tjänste Korgen.”

”Alla utom lord Ponzi och hans Råd bidrog?” upprepade Jonatan.

”Jepp, för dem gällde speciella regler,” svarade den gamle mannen. ”Vi var tvungna att lägga mer av vårt bröd i en separat korg reserverad för endast dem. Nu vet jag varför de ville ha sitt bröd separat.”

”Det måste vara skönt att ha bröd på ålderns höst,” sade Jonatan.

” Det var vad vi också trodde. Det verkade vara en strålande idé eftersom det alltid skulle finnas bröd för de gamla. Eftersom vi alla kunde lita på den stora Allmänna Tjänste Korgen slutade de flesta av oss att lägga undan bröd för framtiden. Inte heller behövde vi hjälpa våra familjer eller grannar heller då Rådet skulle ta hand om oss alla.”

Hans axlar sjönk ihop som under en hel livstids bördor. Den gamle mannen såg ut över den fårade och ömtåliga gruppen och pekade mot en annan äldre gentleman som satt på en bänk i närheten. ”En dag så betraktade min vän, Allan, hur folk stoppade in och tog ut bröd ur den stora korgen. Alan räknade ut att Allmänna Tjänste Korgen snart skulle vara tom. Allan var revisor förut, förstår du. Hur som, Alan slog larm.” Allan började nicka skakigt.

”Vi gick direkt till korgen och klättrade upp längs sidan. Det var ingen lätt bedrift, men vi är inte så svaga och blinda som några av de där unga lorderna tycks tro. I all fall, vi tittade ner och upptäckte att matkorgen var nästan tom. Nyheten fick folk att gå i taket. Genast sade vi till den där lord Ponzi att han fick se till att göra något så att brödet i korgen fylldes på snabbt, annars skulle vi straffa honom vid nästa val!”

”Oj, jag antar att han blev rädd,” sade Jonatan.

”Rädd? Jag har aldrig sett någon bli så nervös. Han vet att vi har en hel del makt när vi blir upprörda. Först föreslog han att ge de äldre ännu mera bröd, med början direkt före nästa val. Sedan skulle han ta mer bröd från de yngre arbetande människorna, med början direkt efter nästa val. Men arbetarna genomskådade hans plan och de blev också arga. De yngre arbetarna sade att de ville ha bröd nu.

De sade att deras egna förråd erbjöd ett bättre skydd mot mögel och råttor än Rådets stora korg. Och de litar inte på att lorderna skall låta brödet vara tills de pensionerar sig.”

”Vad gjorde han då?” frågade Jonatan.

”Den där Ponzi har alltid något nytt att komma med. Då föreslog han att alla skulle vänta ytterligare fem år, tills de blev 70 år, innan de kunde börja ta bröd från korgen. Men förslaget upprörde dem som var nära pensioneringen och som hade väntat sig bröd efter 65 såsom utlovat från början. Slutligen kom Ponzi på en ny briljant idé.”

”I sista sekunden!” utropade Jonatan.

”I sista sekunden före valdagen. Ponzi lovade alla allting! Han skulle ge mer till de gamla och ta mindre från de unga. Perfekt! Lova mer för mindre och alla blir lyckliga!” Den gamle mannen stannade upp för att se om Jonatan hade förstått. ”Haken är att skivorna blir lite mindre för varje år. Jepp. Brödskivorna lär bli så små att vi kommer kunna äta en måltid bestående av hundratals skivor – och ändå vara hungriga.”

”Satans skurkar!” utbrast Allan. ”När de där skivorna är slut antar jag att de kommer trycka upp bilder på bröd och mata oss med!”

Trettionde kapitlet

Vems utmärkta idé?

”Hurra, hurra!” skrek en man så högt han kunde. Skrämnda av oväsendet försökte gamlingarna fastställa vad som orsakat det högljudda avbrottet. De stirrade förundrat på en man, som med raska steg kom mot dem. Manne var perfekt klädd i det för gentlemän föreskrivna modet och med en fint trimmad mustasch pryddande överläppen. Inkräktaren rusade in i rummet följd av ett sällskap män i mörka kostymer, vilka alla bar på portföljer. Kostymerna svassande runt mannen som om deras liv stod på spel. Samtidigt som ledaren spatserade bort till bordet för att ta sig en kopp kaffe, borstade han med en enkel handrörelse bort sitt sällskap. Likt får drog de sig undan till ett hörn av rummet för att invänta hans kallelse.

”Gratulerar,” sade Jonatan, ”till vad Ni nu firar.” Jonatan kände sig tvingad att servera den elegante mannen kaffe. Samtidigt noterade han de knivskarpa pressveckan i mannens kläder. ”Ursäktar Ni om jag frågar varför Ni är så glad?”

”Självklart,” sade gentlemannen stolt. ”Tack för kaffet. Aj! Det är varmt! Notera det, Nummer två,” sade han till en av sina följeslagare som rusade fram med ett anteckningsblock i högsta hugg. Mannen satte ner koppen igen och sträckte fram handen, ”Jag heter George Selden. Vad heter du?”

”Jonatan. Jonatan Godtrogen. Trevligt att råkas.”

George skakade bestämt Jonatans hand. ”Jonatan, i dag blev min rikedom säkrad. Jag vann precis en avgörande omröstning.”

”Vad för omröstning?”

”Med tre röster mot två röstade Högsta domstolen för att godkänna mitt patent på vassmetallpåpinne.”

”Vad är ett patent?” frågade Jonatan.

George bröstade upp sig och förklarade, ”Det är bara det mest värdefulla papperet på Korrumpe. Rådet har gett mig exklusiv rätt till en ny revolutionerande idé för hur man fäller träd. Ingen får använda en vassmetallpåpinne utan mitt medgivande. Jag kommer bli snuskigt rik!”

”När uppfann Ni den?”

”Åh, det var inte jag som kom på själva idén. Det var Charlie Goodyear, må han vila i frid, som satte samman alltsammans och lämnade in en ansökan till Departementet för kontroll av idéer. Han dog innan papperna färdigbehandlats och jag betalade Charlies änka en struntsumma för rätten till ansökan och den investeringen har snart betalat sig!” Med en gest åt flocken av män, som krupit ihop i hörnet, tillade George, ”Charlie skulle aldrig haft råd att anlita den här horden av advokater själv.”

”Så, vem förlorade omröstningen?” frågade Jonatan.

”Många!” George tittade uppåt taket med halvslutna ögon och räknade i huvudet. ”Det måste var, tja, åtminstone trettiofyra andra som påstod att de har tänkt på den här grejen före mig – eh, före Charlie menar jag. Några sade att det var nästa logiska steg efter upptäckten av stenpåpinne. Ha! Till och med Charlies farmor protesterade och sade att det var hon som hade möjliggjort för Charlies upptäckt. Och någon sciencefictionförfattare försökte ge sig in i kampen genom att påstå att Charlie stulit idéer från honom.”

George slutade tala tillräckligt länge för att blåsa på sitt kaffe.

”Men den här sista domstolsförhandlingen var den svåraste. Käranden menade att hennes far för länge sedan hade satt ihop trä och metall. Jag kommer inte ens ihåg vad hon heter längre.”

Jonatan svalde hårt och tänkte på mötet med skogsarbetarna. Han mindes incidenten med den kvinnliga skogsarbetaren. ”Hette kvinnan Andersson?”

”Spelar ingen roll egentligen. Vad hon nu hette hade mer än tjugo lögnaktiga vittnen, som påstod att hon kom på idén för länge sedan. Hon menade att hennes far hade varit född till tänkare och att hon och hennes far bara försökte göra hennes jobb lite enklare. Sedan försökte hon spela på domarnas känslor och framhöll att hon var en fattig skogsarbetare och att hon inte hade haft pengar för patentavgiften och advokatkostnader. Otur för henne, huh?”

”Otur?” replikerade Jonatan.

”Jag antar att hon sökte en plats i historieböckerna. Nu kommer ingen någonsin att höra om henne.” George njöt märkbart av sin triumf när han ställde ned sin kopp igen, lutade sig mot väggen och studerade högra handens manikyurerade naglar. ”Varenda en av överklagandena hade en unik vinkel,” fortsatte George. ”Vissa påstod att det inte är möjligt att äga rätten till användandet av en idé, att det begränsar andra människors frihet. Men domstolen säger att det kan jag visst eftersom Charlie var den första som ansökte och det ges inga priser för andra plats. Jag äger rätten i sjutton år.”

”Sjutton år? Varför sjutton år?” frågade Jonatan.

”Vem vet?” flinade han. ”Ett magiskt nummer, antar jag.”

”Men om ni äger rätten att använda en idé, varför upphör den efter sjutton år? Blir ni av med all er egendom efter sjutton år också?”

”Hmmm.” George tog upp sin kaffekopp och tänkte efter. Han började röra nervöst. ”Bra fråga. Det finns vanligtvis ingen tidsgräns för privat äganderätt, om inte rådet sätter en för ett högre socialt ändamål. Kanske finns det ett högre socialt ändamål. En sekund.” Han lyfte sin hand och Nummer två kom genast springande. Den valpiga mannen nästan studsade fram till Georges sida.

”Vad kan jag göra för Er, herrn?”

”Nummer två, förklara för min unge vän här varför jag inte kan äga ett patent i mer än sjutton år.”

”Ja, herrn. Jo, det är så här. Förr i tiden innebar ett patent att någon av monarkens vänner förlänades ett kungligt monopol. I dag, däremot, är avsikten med patentet,” sade Nummer två med sin juridiskt monotona stämma, ”att motivera uppfinnare som annars inte skulle ha anledning att uppfinna användbara saker eller avslöja sina upptäckter. För hundra år sedan övertygade en vidskeplig uppfinnare Lordernas Råd att ett monopol på två och en halv sjuåriga lärlingsperioder minus sex månader skulle ge uppfinnare tillräckligt med privilegier för att de skulle känna sig motiverade.”

”Vänligen rätta mig om jag har fel,” sade Jonatan och kämpade för att förstå. ”Ni säger att uppfinnare är motiverade – av önskan att bli rika – att hindra andra från att använda deras idéer?”

George och Nummer två såg oförstående på varandra. Paul svarade, ”Vad för andra motiv skulle kunna finnas?”

Jonatan fann deras bristande fantasi lite deprimerande. ”Så alla som tillverkar en vassmetallpåpinne måste betala Er?”

Antingen det eller så producerar jag dem själv – några få i taget till ett högt pris,” sade George.

Nummer två skrattade nervöst och sneglade åt George. ”Hm, det är fortfarande inte klarlagt, herrn. Vi har redan folk som utreder frågan. Du kanske känner till att vi först måste ta itu med den problematiska lagen om skogsarbete, som förbjuder bruket av nya verktyg. Vi har ännu ett möte med lady Tweed inbokat senare i dag. Om vi lyckas ordna med ett undantag från lagen kommer kanske skogsarbetarna med ett erbjudande så att vi kan ruva på idén i sjutton år.”

Nummer två vände sig åter till Jonatan och förklarade, ”Skogsarbetarna har en besynnerlig och ålderdomlig uppfattning

om att deras bruk av en gammal idé skall skyddas från bruket av nya idéer. Enligt dem är vi nykomlingar.”

George stod förlorad i sina egna tankar. Frånvarande kommenterade han, ”Den där lagen om skogsarbete är helt klart utvecklingsfientlig, eller hur Nummer två? Jag vet att jag kan lita på dig, du ligger alltid steget före.”

”Men, herrn,” envisades Jonatan, ”vad skulle Ni ha gjort om Ni inte hade vunnit patentet i domstolen i dag?”

Med en stor omfamning greppade George Nummer två och Jonatan över axlarna och gick med dem mot dörren. ”Unge man, utan ett patent kan du hoppa upp och sätta dig på att jag inte stått här och pladdrat med dig. Jag skulle ha kämpat för att bygga en fabrik, som kunde tillverka fler vassmetallpåpinne snabbare och bättre än någon annan. Och Nummer två hade fått leta efter ett nytt jobb. Eller hur, Nummer två? Kanske produktion, marknadsföring eller forskning i stället för juridik. Varje ny vassmetallpåpinne skulle behöva förbättras bara för att vi hela tiden måste ligga för resten av gänget!”

”Phu! Låter vedervärdigt!” skrockade Nummer två. ”Nej, jag skulle söka mig ett jobb inom juridiken, kanske inom kontrakt eller bedrägeri.”

Trettioförsta kapitlet

Stämningen

När männen i hörnet såg hur George begav sig mot dörren plockade de upp sina portföljer och följde tätt efter. ”Nummer två,” sade George, ”var vänlig och förklara problemet med ansvar för mig en gång.” Det var tydligt att George ville visa Jonatan hur duktiga hans advokater var.

Hela gänget marscherade raskt genom hallen medan George fortsatte hålla armarna tätt om Nummer två och Jonatan. ”Ni förstår,” sade Nummer två, ”metallbiten kan flyga av pinnen och träffa en oskyldig förbipasserande. Så vi måste skydda Er och de andra investerarna.”

”Skydda mig om metallbiten träffar någon annan? Vad menar du?” sade George och fortsatte mata advokaten med frågor.

”Den skadade personen kan stämma er i ett försök att förmå er att betala för skadorna – sjukvårdskostnader, förlorad inkomst, psykiska besvär, rättegångskostnader etcetera, etcetera.” Gruppen klev praktiskt taget på Jonatans hälar för att hålla sig intill George. Knähundarna, de som gick på knäna, hade det speciellt svårt, men de bet ihop och tröstade sig med tanken på skatteåterbäringen vid årets slut.

”En stämning skulle kunna ruinera mig!” sade George, med spelad ängslan samtidigt som han sneglade på Jonatan för att se hur han reagerade.

Nummer två fortsatte, omedveten om att George bara lät honom hålla låda inför Jonatan. ”Därför har Lordernas Råd genomfört en ny genialisk idé som frånhänder er personligt ansvar för andras förluster.”

”Ännu en ny idé?” upprepade Jonatan oskyldigt. ”Vem äger patentet på den?”

Nummer två höjde på ena ögonbrynet och fortsatte sedan utan att bry sig om Jonatans fråga. ”Vi fyller i ett antal formulär och sätter bokstäverna ’BPA’ efter företagsnamnet.” Nummer två kämpade för att öppna sin portfölj, ur vilken han tog fram en bunt papper, utan att ta av på farten. ”Vilket påminner mig om att Er underskrift behövs. Herr Selden, var vänlig och skriv under på den streckade linjen.”

Fascinerad av fackspråket frågade Jonatan, ”Vad innebär ’BPA’?” samtidigt som han snubblande försökte hänga med i Georges takt.

”’BPA’ betyder ’Begränsat personligt ansvar,’” sade Nummer två. ”Om herr Selden registrerar sitt företag kan han i en stämning som mest förlora de pengar han investerat i bolaget. Resten av hans förmögenhet är skyddad från förluster. Det är ett slags försäkring som rådet säljer för en extra skatt. Eftersom rådet begränsar risken för förluster kommer fler människor investera i vårt företag och de kommer inte bry sig särskilt mycket om vad vi gör.”

”Det värsta som kan hända,” kommenterade George, ”är att vi får klappa ihop och lämna företaget. Sedan startar vi ett nytt under ett annat namn. Ganska smart, va?”

Just då fick George syn på en väldigt attraktiv ung dam som kom gående mot dem. Hon hade fler kurvor än vad som borde vara tillåtet på en allmän gata och när hon gick framhävdades varenda en. När George vände sig om för att titta efter henne snubblade han och klämde sina perfekt vårdade fingrar mot väggen. ”Aou!” skrek han plågsamt, med ben och armar i alla möjliga vinklar. När han försökte resa sig från golvet klagade han över en akut smärta i handen och i ryggslutet. Advokaterna svärmade kring honom och talade upphetsat till varandra. Några hjälpte George att samla ihop saker han tappat ur fickorna medan andra hastigt skrev ner detaljer och ritade sketcher över platsen.

”Jag tänker stämma!” skrek George och höll upphetsat sina blåslagna och blödande fingrar i en silkesnäsduk. ”Jag tänker

krossa varenda djävel som är ansvarig för det här hindret i golvet! Och ni, unga dam, vi ses i domstolen, för det var ni som orsakade att jag tappade koncentrationen!” Med blixstens hastighet sprang flera advokater fram till kvinnan och krävde att få hennes namn och adress.

Chockad av anklagelsen slog kvinnan tillbaka, ”Stämma mig? Jag har då aldrig ...! Vet du vem jag är?”

”Jag bryr mig inte,” dundrade George, ”Ju större desto bättre, jag tänker stämma dig!”

Uppskakad kämpade hon för att hålla tillbaka ilskan, ”Du kan inte göra så! Min pojkvän, Carlo, *Carlo Ponzi* alltså,” upprepade hon med eftertryck, ”säger att alla drar nytta av min skönhet – att den är allmän egendom. Han förklarade det så – han sade det till mig igår kväll!” Instinktivt öppnade hon väskan och tog upp en spegel för att rätta till sitt utseende. Hon var inte nöjd med vad hon såg. Mascaran hade börjat rinna kring ögonen. ”Se vad du gjort med en allmän egendom! Carlo säger att alla borde betala för den allmänna egendomen. Han sätter alltid upp min kosmetika på sitt utgiftskonto. Du lär ångra dig! Dina skatter kommer gå upp på grund av det här!” Hon stoppade tillbaka spegeln i väskan och stormade iväg efter närmaste damrum.

Eftersom han kände sympati för kvinnan, frågade Jonatan, ”Tänker ni verkligen stämma henne? Hur kan det vara hennes fel?”

Utan att ta notis om Jonatan kröp George runt på golvet och letade efter en spricka eller bevis på oaktsamhet begången av någon annan. Han stannade vid en ojämnhet i stengolvet och skrek, ”Här är orsaken, Nummer två! Ta reda på vem som är ansvarig. Jag skall se till att han blir av med jobbet och varenda krona han äger. Och vad hette den där kvinnan?”

”Ta det lugnt, George,” sade Nummer två. ”Det där är Ponzis flicka. Glöm henne om du vill få bort lagen om skogsarbete. I

vilket fall som helst, det här huset är regeringens egendom och med lordernas tillstånd kan vi stämma skattebetalarna.”

George bröt ut i ett brett flin och ropade, ”Nummer två, du är ett geni. Sätt det på vår lista för Tweed! Naturligtvis har lorderna inget emot att vi stämmer palatset. Pengarna tas inte ur deras fickor. För övrigt kommer vi att se till att de också får lite.” Han undrade hur mycket lady Tweed skulle begära för den tjänsten. Georges smärter avtog raskt. ”Nu har jag chansen att gräva i den djupaste fickan av alla.”

”Tänker Ni be lorderna att ersätta Er för skadan?” frågade Jonatan.

”Nej, din idiot,” replikerade George. ”Lorderna har den bästa BPA som finns. Nej, de kommer att servera mig skattebetalarna på silverfat. Nu har jag vunnit högsta vinsten!”

Trettioandra kapitlet

Doktrinär

Jonatan följde med Georges sällskap genom Lordernas Palats och ut på gatan i jakt på läkarhjälp. Mitt emot palatset upptog en lång, vit byggnad större delen av ett kvarter. Gruppen öppnade första bästa dörr och försvann in när ett ångestfyllt skrik hördes från ett öppet fönster halvvägs nedför kvarteret. Jonatan satte fart längs trottoaren och nådde fönstret samtidigt som fönsterluckorna stängdes. Han fick tag i en av luckorna och lyckades hålla den öppen.

”Försvinn härifrån,” gastade en stor, mammig kvinna inifrån. Hennes argt röda ansikte utgjorde en bjärt kontrast till den vita uniformen som täckte henne från topp till tå.

”Vad är det som pågår här inne?” envisades Jonatan. ”Vem är det som skriker?”

”Det har du inte med att göra. Släpp nu!”

Desperat höll Jonatan hårdare om luckan. ”Inte förrän du säger vad du håller på med! Du gör illa någon!”

”Naturligtvis gör vi någon illa,” sade kvinnan. ”Hur skall vi annars kunna bota dem? Lita på mig, jag är läkare.”

Så sant som det var sagt, Jonatan såg kvinnans namn och titel broderade på uniformen – dr Abigail Flexner. Jonatan flämtade till, ”Skadar du människor för att bota dem? Varför kan du inte låta dem vara ifred i stället?”

”Vi måste döda demonerna och ibland kan det inte hjälpas att även patienten får lida,” förklarade doktorn som om det vore den mest självklara sak. Doktorn såg sig frustrerat omkring efter hjälp med att få undan den näsvisa ynglingen. ”Åh, okej då,” sade hon uppgivet. ”Jag skall bevisa för dig att vi hjälper människor. Gå runt till sidodörren så skall jag ta med dig på en instruktionsrunda.”

Misstänksamt släppte Jonatan fönsterluckan och gick runt hörnet som doktorn hade sagt. Det var samma dörr som George och de andra hade gått in genom, men han såg inte skymten av dem där inne. Rummet Jonatan mötte var fullt av människor i alla åldrar. De satt eller stod intill varandra längs väggarna. Några jämrade sig tydligt och hade armar och ben insvepta i bandage, andra muttrade och gick ängsligt fram och tillbaka eller tröstade sina nära och kära. Flera hade sängkläder och kokkärl med sig, tecken på en lång väntan. Jonatan undrade hur länge dessa människor skulle behöva vänta.

En dörr öppnades och doktor Flexner klev ut. Hon tecknade åt Jonatan att komma fram. Gruppen av människor tystnade genast och all aktivitet avstannade; alla följde avundsjukt Jonatan med blicken då han passerade förbi dem. Doktorn visade in honom i ett fönsterlöst rum fyllt av skrivbord, kontorister och med papper staplade i högar upp till taket. Kvinnan ledde Jonatan vidare till ett nytt rum, en mindre amfiteater med en scen i mitten. Längs väggarna fanns balkonger med sittplatser. När Jonatan klev över tröskeln var det som att gå in i en vägg, så stark var odören av kemikalier och kadaver.

Balkongerna var fulla av människor som hängde över räckena. Nedanför lutade sig flera kvinnor och män i vita rockar – av allt att döma läkare och sjuksköterskor – över en kraftig patient som var fastspänd vid ett lågt bord.

”För att bota denna patient,” viskade doktorn allvarligt, ”säger den ortodoxa medicinen att vi måste öppna ådrorna för att släppa ut demonerna tillsammans med blodet. Stundom använder vi blodiglar.” Hon pekade mot ett bord intill patienten. Det täcktes av knivar, sågar, stearinljus och flaskor av alla storlekar och slag. En stor metallskål var överfylld av iglar stora som manstummar. Jonatan kände hur det vände sig i magen på honom.

”Skulle även det misslyckas kommer våra vetenskapsmän och – kvinnor att förgifta demonerna med kemikalier. Vi använder

framför allt arsenik, antimon och olika kvicksilverblandningar. Utvecklingen har verkligen gått framåt! Det kan jag lova dig, att om hundra år kommer läkarvetenskapen förundras över våra medicinska framgångar.”

”Är inte de där ämnena dödliga?” sade Jonatan. Han erinrade sig att hemma sålde hans morbror liknande lösningar som råttgift. Jonatan hade också ett svagt minne av gamlingar som berättade att samma slags farliga substanser användes som medicin förr i tiden. Men, hade man inte upphört med det för länge sedan?

”Kan inte hjälpas,” svarade hon lugnande. ”Skära, dra ut och gift är de enda säkra och effektiva behandlingarna.”

”Hur ofta fungerar de?”

”Behandlingen lyckas ta död på demonerna i hundra procent av fallen! Och,” hon fullkomligen lyste, ”våra patienter överlever i smått fantastiska tjugosju procent av fallen.”

Jonatan stirrade. En av läkarna skar upp mannens mage och små kaskader av blod sölade ner bordet. ”Vad är det som är fel med honom?”

”Deomental förorening i homosäcken,” svarade doktor Flexner. ”Det är vi fullständigt säkra på.”

”Finns det inget annat sätt att bota honom på?”

”Ha!” sade hon föraktfullt. ”Vissa säger det. Vi får tacka Gud för att de kvacksalvarna inte ges licens att vårda människor. Det är inte nog att garantera kvalitén på läkarna som människor kan välja mellan, vi måste även förbjuda bedragare som påstår sig bota med icke godkända mediciner, dumma idéer om kosthållning, kristaller, växter, nålar, handpåläggning, böner, frisk luft, motion och ibland till och med, tro det om du vill,” grinade hon, ”med skratt! När vi får tag på dem hamnar de bums i djurparken och sedan kastar vi bort nyckeln!”

”Fungerar någon av de där kurerne?” frågade Jonatan mjukt.

”Pff! Om de fungerar så är det bara tillfälligheter,” svarad hon. Jonatan tittade på hennes sladdriga och uppsvullna ansikte. Den enda färgen stod hennes röda, knöliga näsa för, resten var grått som mulen himmel. Och hennes andedräkt stank lik.

”Men om en patient väljer de andra behandlingarna?” framhärddade Jonatan. ”Vems liv är det?”

”Precis!” utbrast hon. Jonatan hade dragit upp ett av hennes favoritämnen. Doktorn ledde bort Jonatan från räcket och lade sina tjocka armar i kors över bröstet. Hon stödde hakan med ena handen. Med hetta sade hon, ”Vems liv är det? Vissa av dessa själviska patienter tror faktiskt att livet är deras eget! De har glömt att varje liv tillhör alla. Vi utgör tillsammans en obruten kedja från förfäder till efterkommande, alla är vi delar i samma stora hela. För det allmännas bästa måste erfarna specialister skydda patienterna från deras egna bristfälliga omdömen. Tänk! Det finns patienter som faktiskt vill dö! Vi är mycket bättre lämpade att avgöra när och hur de skall behandlas.”

Hon tystnade en stund och tänkte efter, och fortsatte sedan, ”Hur som, Lordernas Råd betalar generöst nog för all sjukvårdskostnader på ön. Friska arbetare gör sin plikt via skattsedeln enligt de bedömningar av förmågan som Rådet bestämt. Patienter gör sin plikt i väntelistan enligt de bedömningar av behovet som Rådet fastställt. En dag måste de två mötas, så vi har inte råd att låta patienter begå kostsamma misstag med folkets pengar.”

Ett skrik av smärta ekade i rummet och mer blod rann ned i golvbrunnen. Någon delade ut order och kirurgen fick mer instrument och kompresser. En bekymrad min spred sig över doktors ansikte där hon stod bredvid Jonatan. ”Jag känner hans smärta,” mumlade hon.

”Hur får man en licens,” frågade Jonatan, ”för att fatta dessa livsavgörande beslut åt människor?”

”Det kräver årtal av förberedelser. Varje läkare måste genomgå den ortodoxa, medicinska skolningen och klara ett flertal prov. Våra vänner i Lordernas Råd beslutade att stänga den ena av Korrumpes två medicinska skolor i syfte att bibehålla vår höga ortodoxa standard, en standard som fastslagits efter många år av vetenskapliga studier och ärevördiga traditioner. Licenser utfärdas sedan av Skrået för det Godhjärtade Värnet av den Ortodoxa Medicinen. Skrået tillser även att de medicinska utövarna får en lön i enlighet med deras samhällsställning.”

”En hög lön?” sade Jonatan.

”Nu räcker det.” Doktorn såg otålig ut och började skuffa Jonatan i riktning mot utgången. Men Jonatan vägrade sluta med sina frågor. ”Hur vet man vilken läkare som är bra och vilken som är dålig?”

”Genom att vi minimerar möjligheten att göra onödiga val och att vi begränsar patientens tillgång till meningslös, spekulativ information. Det finns inga dåliga läkare,” slog hon fast. ”Alla licensierade läkare är lika kvalificerade. Naturligtvis går det rykten. Människor kan inte sluta skvallra om vem som är bra eller dålig, men vår kontroll över alla rapporter garanterar att allt sådant skaller är grundlöst.” Med blixstens hastighet puttade hon ut Jonatan genom bakdörren, stängde den snabbt och drog för regeln.

Trettiotredje kapitlet

Vice Versa

Väl ute på gatan snubblade Jonatan på en katt, som låg utanför dörren med en död råtta mellan tassarna. Jonatan studerade den motbjudande råttan och tänkte, ”Jag kan föreställa mig varifrån den där kommer. Tack, men nej tack.” Katten kliade sig bakom örat, obekymrad av Jonatans avspisning.

På andra sidan gatan lade Jonatan märke till en hårt sminkad kvinna i en tätt åtsittande, lysande röd klänning. Varje gång en man passerade henne log kvinnan och försökte få igång en konversation. Det verkade inte som hon tiggde. Nej, Jonatan trodde att hon försökte sälja någonting. När hennes försök misslyckades vände sig hon tvärt om och sökte en ny kund. Jonatan undrade om den pråliga kvinnan också hade förklarats vara allmän egendom av lord Ponzi.

Då såg han ännu en kvinna i en extrem utstyrsel och denna var på väg fram till honom. Kvinnan hade ett starkt lysande läppstift och en djupt uringad blus som avslöjade det mesta av hennes omfångsrika behag. Den korta kjolen framhöll kvinnans finlemmade ben, ben som uppenbarligen aldrig behövt gå på knäna. Hon stannade och tittade med orädd blick rakt på Jonatan, som praktiskt taget tappade andan. Kvinnan skulle precis säga något då en polisvagn kom farande runt hörnet och tvärstannade mellan de båda kvinnorna.

Flera män klädda i svart hoppade ur, tog tag i de båda kvinnorna och drog dem under sparkar och skrik in i vagnen. Kvinnorna fick hela tiden utstå tjuvnyp och förolämpningar. Innan Jonatan han protesterade hade männen slagit igen dörrarna och kusken fått fart på hästarna. En av männen stannade kvar och då såg Jonatan att han hade en polisbricka på bröstet. Mannen stod nu och skrev i en liten svart bok han hade tagit fram ur fickan.

”Ursäkta mig herrn,” sade Jonatan, ”jag skulle vilja anmäla ett rån.”

”Det tillhör inte mitt ansvarsområde,” svarade polismannen, utan att ens titta upp från sitt anteckningsblock.

Jonatan kände sig osäker. Han kikade på mannens bricka och frågade, ”Vad är ditt ansvarsområde, eh, konstapel Sten?”

”Omoral,” sade mannen.

”Förlåt?”

”Omoralsroteln, pysen. Vid vår roteln bekymrar vi oss för omoraliskt beteende.”

”Rånet jag vill anmäla var tveklöst omoraliskt,” utbrast Jonatan. Då polisen inte svarade frågade Jonatan i stället, ”Varför arresterades de där kvinnorna?”

Mannen tittade till slut upp från sina anteckningar och såg Jonatans förvånade uppsyn. ”Kan du inte räkna ut det bara genom att se på deras kläder? Dessa kvinnor var skyldiga till att ha erbjudit män sexuella tjänster i utbyte mot pengar. Det skulle ha varit mycket bättre om de hade idkat byteshandel med tjänsterna i stället.”

”Byteshandel? Vad menar du med ’byteshandel?’” frågade Jonatan, för tillfället mindre bekymrad över sina egna problem och i stället nyfiken på kvinnorna.

”Jag menar,” sade polisen med betoning på vart enda ord, ”att de där kvinnorna skulle ha underhållit sina kunder efter att ha blivit bjudna på middag, drinkar, dans och en teaterbiljett i stället för pengar. Det är bättre för samhällsekonomin och helt lagligt.”

Jonatan var mer förvirrad än någonsin tidigare. ”Så kontanter får aldrig bytas mot sexuella tjänster?”

”Naturligtvis finns undantag. Till exempel får kontanter användas om handlingen filmas och visas för stadens alla invånare. Då är det en allmän, inte privat, företeelse och därför tillåten. I stället för att

arresteras kan deltagarna till och med bli stjärnor och tjäna en förmögenhet.”

”Alltså är det bytet av kontanter mot rent privata sexuella tjänster som är omoraliskt?” frågade Jonatan.

”Det finns undantag även för privata kontantaffärer, framför allt då kvinnorna har bättre kläder än de här som går på gatan,” sade konstapel Sten föraktfullt. ”Överenskommelser som gäller en kort tid, en timma eller en natt, är olagliga. Men om ett par ingår ett permanent, livslångt kontrakt, då kan kontanter användas. Faktum är att föräldrar ibland uppmuntrar sina barn att ingå sådana avtal. Personer med adliga ambitioner har ofta respekterats för sådant slags beteende. På rätt sätt är det ett legitimt sätt att förbättra sin sociala status och säkerhet.”

Polismannen slutade föra anteckningar och sträckte ned handen i en väska. Ur den tog han fram en stenpåpinne och några spikar. ”Skulle du kunna ge mig ett handtag?”

”Visst,” sade Jonatan med en smula obehag. Han försökte få alla dessa moraliska regler att stämma överens.

Konstapel Sten gick fram till en affär intill. Han tog upp några lösa plank som låg på trottoaren och tecknade åt Jonatan. ”Här, håll upp den här ändan. Jag skall spika för fönstret till den här affären.”

”Varför spikar ni igen affären?”

”Affären är stängd,” sade polisen mumlande med alla spikar i munnen. ”därför att ägaren befanns skyldig till att sälja obscena bilder. Han sitter numera och ruttar i stadens djurpark.”

”Vad är en obscen bild?” frågade Jonatan naivt.

”Tja, en obscen bild visar någon typ av smutsig och motbjudande handling.”

”Höll affärsinnehavaren på med någon ’motbjudande’ handling?”

”Nej, han sålde bara bilderna.”

Den här var Jonatan tvungen att fundera ordentligt på. Polismannen spikade fast den sista plankan över dörren. ”Så om man säljer bilder av en obscen handling gör man sig skyldig till själva akten?”

Nu var det polisens tur att stanna upp och tänka efter. ”Tja, på sätt och vis, ja. Människor som säljer bilderna inspirerar till handlingarna. Konsumenter är lättpåverkade förstår du.”

Jonatan tog sig för pannan. ”Nu förstår jag! Det här måste ha varit en tidningsredaktion. Du måste ha gripit nyhetsfotografen för att ha tagit bilder av krig och mord! Men anses era tidningar skyldiga till att uppmuntra krig och mord bara för att de trycker och säljer bilder av människor som dödar och blir dödade?”

”Nej, nej. Aj! Den här satans stenpåpinnen!” tjöt polismannen och viftade på sin tumme samtidigt som han svor högljutt. Konstapel Sten såg sig omkring för se om någon hade hört honom svära. Han plockade upp sina verktyg och fortsatte spika. ”Obscenitet handlar bara om sexuella aktiviteter utförda av perversa människor. Anständigt folk fördömer sådana aktiviteter. Å andra sidan,” sade polisen, ”krig och dödande är handlingar anständigt folk och perversa typer kan läsa om och utföra tillsammans. Faktum är att osminkade reportage om den typen av händelser kan vinna journalistiska utmärkelser.”

När den sista spiken var inslagen plockade konstapeln ihop sina verktyg, tackade Jonatan för hjälpen och gick sedan sin väg. Jonatan tittade på sina fötter och tänkte, ”Jag antar att den där mannen var alldeles för upptagen av omoral för att hjälpa mig med ett simpelt rån.”

Trettiofjärde kapitlet

Gladbär

Medan Jonatan funderade på vart han nu skulle ta vägen närmade sig försiktigt en mullig, sjaskigt klädd kvinna. Kvinnans feta, ovårdade hår gjorde honom illamående. ”Psst! Vill du må bra?” Jonatan tog instinktivt ett steg bakåt, kvinnan luktade skämd svamp. Hon upprepade med ansträngd röst, ”Vill du må bra?”

Med tanke på vad konstapel Stens beskrivning av omoraliskt beteende kände sig Jonatan osäker på vad han skulle svara. Det tycktes hur som uppenbart att den här motbudande kvinnan inte sålde sexuella tjänster. Så Jonatan, som var en ärlig och förståndig ung man, svarade sanningsenligt, ”Vill inte alla må bra?”

”Följ med mig,” sade kvinnan och tog ett bestämt tag om hans arm. Hon ledde honom nedför en gränd och genom en nergången, mörklagd dörröppning. Stället påminde Jonatan om när han blev rånad, så han försökte hålla avståndet – och andan för att slippa känna hennes stank. Innan han visste ordet av hade kvinnan stängt och låst dörren. Hon bjöd Jonatan att slå sig ner vid bordet. Från väskan tog hon en mindre ask med tjocka cigarrer. Hon valde ut cigarr, bet av ändan, tände med en tändsticka och drog ett långt, angenämt bloss.

Jonatan rörde sig oroligt på stolen och frågade, ”Vad vill du?”

Hon blåste ut ett kraftigt moln av rök och sade hårt, ”Vill du ha – gladbär?”

”Vad är gladbär?” frågade Jonatan.

Kvinnan betraktade honom misstänksamt. ”Vet du inte vad gladbär är för någonting?”

”Nej,” sade Jonatan och började resa sig från stolen, ”och jag tror inte att jag är intresserad, tack så mycket.”

Kvinnan beordrade honom att sätta sig ner och han löd motvilligt. Hon drog några bloss på cigarren och studerade honom noggrant, ”Jo, du är inte härifrån, eller hur?”

Jonatan satt tyst och var orolig att kvinnan hade listat ut att han var en ny nykomling. Innan han kom på något att säga ropade kvinnan, ”Falskt alarm! Kom fram, Klang.”

En lönndörr öppnades oväntat bakom en hög, smal spegel och ut störtade en uniformerad polisman. ”Hur står det till?” sade polisen och sträckte Jonatan handen. ”Jag heter Klang och det här är min partner, Eva-Lotta. Ursäkta för de bekymmer vi orsakat dig men vi jobbar under täckmantel i avsikt att få stopp på handeln med gladbär.” Vänd mot Eva-Lotta tillade han, ”Jag är utsvulten. Låt oss bjuda den här unge mannen på något som plåster på såren.”

De tog fram lådor, paket, flaskor och burkar av alla storlekar och former från skåpen. Mat! Jonatan andades slutligen ut av lättnad och hans mun vattnades vid åsynen av festmåltiden. De båda poliserna tog för sig av läckerheterna. Där fanns bakverk av alla slag – färskt bröd, smör och sylt, ostskivor, chokladkonfekt och andra godsaker. Klang tog en stor kaka och bredde på tjockt med smör och sylt med fingrarna. ”Hugg in,” sade han med munnen full av mat. Han lät handen svepa över bordet, ”Inget politiskt kafé för gladbärsroteln, eller hur Eva-Lotta?” Hon kunde bara nicka eftersom hon hade munnen full med mat.

Jonatan tog en skiva bröd med marmelad och åt hungrigt. Efter en stund tog han en paus i ätandet för att återigen fråga, ”Vad är gladbär?”

Eva-Lotta hällde upp en kopp kaffe och hade i tre rågade skedar socker. Samtidigt som hon rörde ner lite tjock grädde i koppen svarade hon, ”Du vet alltså inte? Gladbär är en förbjuden frukt i Korrumpe. Hade du försökt köpa gladbär av mig skulle vi ha satt dig i djurparken i tio eller tjugo år.”

Jonatan svalde ljudligt. Det hade varit nära ögat, han kunde ha hamnat i djurparken! Eva-Lotta och Klang tittade på varandra en kort stund och brast genast ut i gapskratt.

”Men vad är så farligt med gladbär? Blir folks sjuka av dem? Eller våldsamma?”

”Värre än så,” sade Klang medan han torkade bort marmelad och smör från kinderna med kavajärmen. ”Gladbär gör att folk mår bra. De sitter bara helt lugnt och drömmer.”

”Motbjudande,” tillade Eva-Lotta och tände en tjock cigarr som hon gav till Klang. Sedan tog hon upp en kaka, bredde på ett tjockt lager mjukost och muttrade, ”Det är en verklighetsflykt.”

”Ja,” mumlade Klang med munnen full av kakor. Jonatan hade aldrig sett någon pressa in mat i munnen så fort. Klang rättade till pistolbältet och fortsatte, ”Unga människor nuförtiden tar inte ansvar för sina liv. Så när de väljer att fly med hjälp av gladbär återför vi dem till verkligheten. Vi arresterar dem och stoppar dem bakom lås och bom.”

”Mår de bättre av det?” frågade Jonatan samtidigt som han diskret gav en Klang en servett.

”Javisst,” svarade Eva-Lotta. ”Vill du ha ett glas whisky, Klang?” Klang log och slängde fram ett smutsigt glas mot henne. Hon fyllde det till kanten med brun vätska från en kanna utan etikett, för att sedan åter ta upp Jonatans fråga, ”Du förstår, gladbär är beroendeframkallande.”

”Vad menar du?”

”Det betyder att du alltid vill ha mer. Du upplever att du måste ha dem för att kunna fortsätta leva.”

Jonatan funderade på vad hon sagt en stund. ”Du menar som mat?” sade han knappt hörbart då Klang lade av en ljudlig rap.

Klang flinade förnöjsamt under det att han svepte sin andra whisky och tog ett djupt bloss på cigarren. ”Nej, nej. Gladbär innehåller inget nyttigt och kan även vara ohälsosamma. Skicka askkoppen är du snäll, Eva-Lotta.”

”Och om gladbär är ohälsosamma,” sade Eva-Lotta och sköljde ner en bit konfekt med kaffet, ”så kommer vi alla längre fram tvingas betala sjukvårdskostnaderna för de stackars utslagna typerna oavsett hur oförståndigt de levt. Oreglerade gladbärskonsumenter skulle bli en belastning för oss allihop.”

Jonatan slängde ur sig, ”Om människor skadar sig själva, varför skall ni betala för deras dumheter?”

”Det är den enda humana man kan göra,” sade Klang, nu aningen berusad. Han svängde med armarna och gestikulerade när han talade. ”Vi löser människors problem. Lorderna måste betala för en massa lösningar, förstår du, som våra löner och flera stora djurparker. Och glöm inte att förra året var Lordernas Råd tvunget att hjälpa tobaks- och sockerbönderna genom ett dåligt år. Folket måste få mat, förstår du inte? Skatterna löser dessa problem, och många andra också. Genom skatter kan vi ta hand om dem som blir sjuka. Det är den enda civiliserade och anständiga lösningen. Skicka whiskyn, Eva-Lotta.”

Eva-Lotta gav honom kannan och nickade instämmande. Därpå tände hon en ny cigarett från paketet med glöden från den hon nyss rökt. Klang var riktigt i farten. ”Eftersom vi måste hjälpa alla, måste vi också kontrollera vad alla gör.”

”Vi?” ifrågasatte Jonatan.

”Börp!” rapade Klang. ”Förlåt!” Från skjortfickan tog han fram en flaska med piller. ”När jag säger ’vi’ menar jag inte du och jag personligen. Jag menar att lorderna bestämmer åt oss vad som är ett bra beteende och vilka som måste betala för dåligt ett beteende. Faktiskt är det bra beteende att betala för dåligt beteende. Går det ihop, Eva-Lotta? I vilket fall, lorderna begår inte några misstag när

de fattar sina beslut, vilket resten av oss skulle.” Klang avbröt sig för att svälja ett par små röda piller. Han började sluddra.

”Däremot är det konstigt. Jag antar att jag alltid säger ’vi’ när jag talar om dem. Eva-Lotta, vill du ha ett par för att lugna nerverna?”

”Tack, men nej tack,” sade hon artigt. Hon skickade över en smakfull metallburk till honom och tillade, ”Mina fina rosa lugnande verkar mycket snabbare. Jag kan knappt börja dagen utan en kopp kaffe och en av dem. Här, pröva en om du vill.”

Jonatan funderade över de politiker han än så länge hade mött. ”Är lorderna förståndiga nog att visa folk vad som är ett bra beteende?”

”Någon måste vara det!” utbrast Klang och gungade lite i stolen han satt. Han tog ännu en slurk whisky och sköljde ned en munfull rosa piller och bakverk. Han stirrade på Jonatan. ”Och om folk inte betar sig korrekt lär vi dräggen vad ansvar innebär när de hamnar i djurparken!” Klang försökte få de andra att göra honom sällskap på en ny omgång drinkar.

”Nej tack,” sade Jonatan. ”Vad menar du med ansvar?”

Eva-Lotta sträckte sig så att hon kom åt att hälla en slurk whisky i kaffet innan hon hade i än mer grädde och socker. ”Jag vet inte hur...tja, Klang, du får förklara.”

”Hmmm, låt mig tänka efter.” Klang lutade stolen bakåt och rökte på sin cigarr. Om det inte vore för att han nästan förlorade balansen hade han kunnat tas för en klok man. När han återvunnit balansen sade han, ”Ansvar måste vara, att acceptera konsekvenserna av ens beteende. Ja, så är det! Det är det enda sättet att växa, du vet, att lära.” Röken runt Klang tjocknade i takt med att han blossade allt fortare, samtidigt som han försökte tänka hårt på ansvar.

”Nej, nej,” avbröt Eva-Lotta. ”Det är för själviskt. Ansvar är att ta hand om andra. Du vet, när vi skyddar dem från skador, när vi skyddar dem från sig själva.”

Jonatan frågade, ”Vad är själviskt? Att ta hand om sig själv eller att bestämma över andra?”

”Det finns bara ett sätt att lista ut den här,” klargjorde Klang. Han ställde sig så snabbt upp att stolen välte. ”Vi får ta med honom till Storinkvisitorn! Om någon kan förklara ansvar så är det han!”

Trettiofemte kapitlet

Storinkvisitorn

Skuggorna blev allt längre och eftermiddagen var sen när Jonatan och hans två följeslagare, Eva-Lotta och Klang, väl återvände till gatan. De gick tills de kom till en grönskande park. Människor kom från alla håll människor, en del till fots och en del på knäna. Hela tiden fylldes på med nya människor och alla samlades kring en mindre höjd i parkens mitt.

”Bra,” sade Eva-Lotta. ”Vi är tidiga. Snart kommer det här området vara fullt av folk som kommit för att lyssna till Storinkvisitorns sanningar. Du kommer få svar på all dina frågor.” De satte sig på en gräsklädd kulle och Klang, medtagen av all mat och whisky, slocknade genast i det mjuka gräset. Eva-Lotta tystnade. Familjer slog sig ned under träden och alla tycktes fulla av förväntan.

Jonatan hörde hur en man bakom honom sade, ”Fantastiskt! Jag väntade mig inte att Storinkvisitorn skulle koma i dag.”

Hans sällskap svarade, ”Ingen kan förutse Storinkvisitorn, vars främsta sanningsanspråk bygger på...”

Just då kom en lång, mager figur alltigenom klädd i svart raskt gående in till mitten av folksamlingen. Hans ögon svepte sakta över ansiktena vända mot honom. Folks mumlande upphörde och alla tystnade.

Mannens hårda röst tycktes flöda ur själva jorden för att borra sig genom hela Jonatans kropp. ”Krig är fred! Okunnighet är visdom! Slaveri är frihet!”

Jonatan iakttog den förstummade församlingen. Storinkvisitorn hade trollbundet sin publik. Men unge Jonatan kastade ur sig, ”Varför säger du att ’slaveri är frihet’?”

Chockad över Jonatans framfusighet tillrättavisade Eva-Lotta honom viskande, ”Jag sade att du skulle få svar på dina frågor – jag sade inte att du skulle ställa frågor.”

Storinkvisitorn fixerade sin genomträngande blick på den unge frågeställaren. Ingen hade tidigare haft fräckheten att ifrågasätta honom. Löven som rasslade i vinden var det enda som hördes. Då morrade Storinkvisitorn, till hälften åt Jonatan och till hälften åt församlingen. ”Frihet är den största börda mänskligheten kan bära.” Rytande med all kraft höjde mannen sina armar och korsade handlederna högt ovan huvudet. ”Frihet är den tyngsta av kedjor!”

”Varför?” insisterade Jonatan, som slutligen kände modet som kommer av att vara en utböling som inte behöver bry sig om vad andra kanske tycker om honom.

Storinkvisitorn ställde sig direkt framför Jonatan och talade allvarligt, ”Frihet är en väldig vikt på mäns och kvinnors axlar emedan den kräver nyttjande av hjärna och vilja.” Med ett skräckfyllt och smärtsamt vrål varnade den store inkvisitorn, ”Fri vilja skulle göra er allihop fullständigt ansvariga för era handlingar!” Orden fick folksamlingen att rygga tillbaka och några höll till och med händerna för öronen i rädsla.

”Vad menar du med ’ansvariga’?” frågade Jonatan med osäker röst.

Inkvisitorn tog ett steg bakåt, hans ansikte mjuknade och fick en vänlig uppsyn. Han böjde sig ner för att plocka en planta, som växte intill hans fot. ”Mina älskade bröder och systrar, ni kanske inte inser vilka faror jag talar om. Slut era ögon och föreställ er livet för denna lilla växt.” Hans röst mjuknade och tycktes omfamna publiken.

Alla utom Jonatan slöt sina ögon hårt och koncentrerade sig. Hypnotiskt började Storinkvisitorn beskriva en bild för församlingen. ”Denna lilla växt är endast en skör liten buske, rotad i marken och placerad på jorden. Den är inte ansvarig för sina

handlingar. Alla dess handlingar är förprogrammerade. Åh, den lilla buskens stora lycka!”

”Nu, mina kära, föreställ er ett djur. En söt, arbetsam liten mus som ilar runt för att finna mat bland alla växterna. Denna pälsklädda varelse är inte ansvarig för sina handlingar. Allt som en mus gör är förutbestämt av naturen. Åh, naturen. Lyckliga djur! Varken planta eller djur lider under den fria viljans börda eftersom ingendera behöver göra val. De kan aldrig ha fel!”

Några av åhörarna mumlade, förtrollade, ”Ja, store inkvisitor, ja, ja, så är det.”

Den karismatiske ledaren sträckte på sig och var nu plötsligt längre. Han fortsatte, ”Öppna era ögon och se er omkring! En människa, en som ger efter för val och värderingar, kan ha fel, tro mig! Felaktiga val och värderingar kan skada er och andra. Även vetskapen om att val kan orsaka skada kommer att orsaka lidande. Och det lidandet är ansvar.”

Människorna skälvde och drog sig tätt intill varandra. En pojke som satt bredvid Jonatan ropade plötsligen, ”Åh snälla, mästare. Hur kan vi undvika detta öde?”

”Berätta för oss hur vi skall bli av med denna fruktansvärda börda,” bönade en annan.

”Det kommer inte att bli enkelt, men tillsammans kan vi besegra detta skrämmande hot.” Därpå talade han med en röst så mjuk att Jonatan fick luta sig framåt för att höra. ”Lita på mig. Jag fattar besluten åt er. Ni är sedan befriade från all skuld och allt lidande friheten medför. Som beslutsfattare tar jag på mig allt lidande själv.”

Sedan slog inkvisitorn högt ut med armarna och ropade, ”Gå nu ut i världen, varenda en av er. Finkamma gator och gränder, knacka på varje dörr. Sprid ordet såsom jag lärt er! Segern är nära för mig, er beslutsfattare vid Lordernas Råd!” Och folksamlingen skrek ut

sin förtjusning, reste sig som en man och begav sig iväg i alla riktningar. De knuffade och puttade, angelägna att vara först ut på gatan.

Endast Jonatan och Storinkvisitorn var kvar – och Klang som nu snarkade gott. Jonatan satt ner och kunde inte tro sina ögon. Han såg folksamlingens galna uppbrott, sedan tittade han på mannen i svart. Inkvisitorn såg bortom Jonatan, upptagen av någon avlägsen vision. Till slut bröt Jonatan den obehagliga tystnaden med en sista fråga. ”Vad för gott gör det att överlåta alla beslut till dig?”

”Inget,” svarade inkvisitorn med en föraktfull fnysning. ”För godhet kan endast existera om det finns ett fritt val. Min flock föredrar frid framför godhet. Och du, du lille med alltför många frågor, vad föredrar du? Hjälp mig vinna valet så kan jag ordna allt du önskar. Låt mig välja åt dig också. Då kommer dina frågor inte längre betyda något.”

Svarslös vände Jonatan på klacken och lämnade den tomma parken. Han hörde Storinkvisitorns skratt ringa bakom honom.

Trettiosjätte kapitlet

Förlorarens lag

Jonatan hoppades att det vore dags att träffa Annie; han tänkte ofta på henne. Dessutom såg han fram emot att få berätta om allt han varit med om. Förväntan fick honom att snabba på stegen när han gick tillbaka till husen där han och Annie hade träffats dagen innan. När han var framme hörde Jonatan hur en klunga människor skrek och hojtade. Snett emot hus A, B och C hade en fyrkantig plattform med rep runt ställts upp. Upphetsade människor trängdes mot plattformens kant. Jonatan såg att alla i klungan bar något slags brett bälte eller stöd för ryggen.

I plattformens mitt ropade en man för full hals, ”I denna hörna – 115 kilo tung – sedan fem månader den obesegrade mästaren från Arbetarnas internationella tävling – den fruktansvärda tigern – Karl ’Krossaren’ Karlsson!” Publiken blev som tokig.

På plattformens ena sida stod ett fyrkantigt bort. Vid det satt en man med ett ärr över ansikten och gick med van hand igenom en hög med papper och buntar med pengar. Mannen tittade upp mot Jonatan och skällde, ”Skynda dig att satsa, grabben. Du har bara ett par sekunder på dig innan nästa rond börjar.”

En ivrig gammal kvinna trängde sig förbi Jonatan och slängde fram en handfull sedlar på bordet. ”Femtio på mästaren, fort!” krävde hon.

”Okej, damen,” sade mannen och stämplade ett kvitto som han rev ur en registerbok och gav henne.

Utroparen gick över plattformen och ropade, ”Och i den andra hörnan – utmanaren – 120 kilo muskler – knogkrossaren – hamnarbetaren ...”

Jonatan vände sig till mannen vid bordet och frågade, ”Är det något problem? Kommer det att bli slagsmål?”

”Slagsmål skall det garanterat bli, men knappast några problem,” sade mannen och flinade. ”Vi har aldrig haft det så här bra.” Klockan ljöd och mannen ropade till publiken, ”Vadslagningen är stängd!” Båda männen hoppade fram och började slå jabbar och ducka för den andres slag.

”Lyssna, grabben, det finns inget att hetsa upp sig över,” sade vadhållaren lugnade. ”Både vinnaren och förloraren i den här matchen kommer göra sig en rejäl hacka.”

En av männen gick hastigt i golvet efter att ha träffats av en hård högerkrok. Publiken skrek entusiastiskt medan bokhållaren räknade sina pengar.

”Vinner båda ett pris?” frågade Jonatan.

”...femhundra, sexhundra...visst,” sade mannen och slutade räknade pengar för en stund. ”Det här är den populäraste matchen på ön. Ibland kan förloraren tjäna mer än vinnaren...sjuhundra, åttahundra...”

Jonatan tittade förvånat på mannen. ”Kan vem som helst bli rik genom att förlora?”

”Inte alla. Du måste ha ett bra jobb att förlora innan du får gå upp mot mästaren.”

”Jag förstår inte,” sade Jonatan. ”Varför skulle en arbetare riskera sitt arbete bara för att gå en match mot mästaren?” Klockan ljöd och markerade slutet på den ännu en rond. Publiken lugnade ner sig.

”...niohundra, ettusen. Det är hela idén. Har du aldrig hört talas om förlorarens lag?” frågade mannen medan han lade pengarna i välordnade högar. ”Förlorarens lag eliminerar riskerna. Förloraren behöver inte oroa sig för någonting, inte sin lön, inte för läkarkostnaderna, inte för någonting.”

”Varför inte?” frågade Jonatan.

”Efter en match behöver förloraren aldrig arbeta mer och hans arbetsgivare betalar för allting.”

Jonatan sträckte på nacken och såg över publiken. I plattformens ena hörn satt en man nedsjunken och fick ansiktet tvättat av en sekond. ”Men vad har arbetsgivaren att göra med den här matchen?”

”Egentligen ingenting,” sade mannen. ”Arbetaren säger att han blivit skadad på jobbet och att han inte kan gå tillbaks till arbetet, okej?”

”Okej,” svarade Jonatan och gjorde sitt bästa för att hänga med. ”Du menar att den skadade arbetaren kanske ljuger för att få pengarna?”

”Eh, det har väl hänt,” flinade mannen. ”Missförstå mig inte, de flesta arbetarna i staden ljuger inte för att få några semesterår. Men förlorarnas lag belönar dem som gör det. Så varje dag får vi fler tävlande. Det är ett lockande arrangemang. Ingen som har angivit en skada under de senaste fyrtio åren har motbevisats.”

Till slut insåg Jonatan varför alla bar de där bältena och stöden. ”Gör rådet någonting åt lögnerna?”

Mannen flinade, ”De stödjer allt vi gör – och vi är lojala på valdagen.”

”Polis!” ropade någon i publiken. Dussintals människor ställde sig på knäna, vadhållaren stängde snabbt sin pengalåda, vek ihop bordet och började vissla nonchalant.

Jonatan spanade längs gatan efter polisen. En bit bort såg han konstapel Sten och flera andra poliser ”Vad är på gång? Är matchen illegal?” frågade han.

”För guds skull, nej,” svarade mannen lugnt. ”Polisen uppskattar en bra match precis som alla andra. Det är den fria vadslagningen som är olaglig. Lordernas Råd säger att spel som bygger på rena chansningar är omoraliskt – utom Särintressenas paviljong där de

får en del av vinsten. Och Tweed, tja, hon tycker att det är bättre om vi spar våra vad till valet.”

Just då ringde klockan och publiken började återigen heja på matchen. Någon knackade Jonatan på axeln. Det var Annie, hon log och sade, ”Hej!”

Trettiosjunde kapitlet

Demokratigänget

Innan Jonatan han svara skrek någon, ”Det är dom! Demokratigänget! Göm er!”

”Spring, spring,” ropade ett barn, som sprang förbi Jonatan.

Annie blev alldeles blek i ansiktet. ”Vi måste härifrån – fort!”

De första som försvann var polisen. Människor skingrades i alla riktningar, många kastade sina stöd för ryggen så att de kunde springa fortare. Tre hela familjer, med barnen i släptåg, sprang nerför trapporna i hus B, några slängde ut tillhörigheter genom fönstren till vänner som väntande på gatan. De samlade ihop vad de kunde och försvann snabbt uppåt gatan.

Några ögonblick senare var gatan i stort sett tom. Endast de långsammaste, ofta med armarna fulla av barn eller bylten, kunde fortfarande ses på väg bort från det annalkande hotet. En byggnad vid slutet av gatan började brinna. Stel av rädsla grep Jonatan tag i Annies arm och krävde att få veta, ”Vad är det som händer? Varför är alla så rädda?”

Annie kämpade vilt för att komma loss från Jonatans grepp. Hon försökte dra honom med sig och skrek rätt ut, ”Det är demokratigänget! Vi måste genast ge oss av härifrån!

”Varför?”

”Vi har inte tid med frågor, gå bara!” Men Jonatan vägrade ge med sig. Dödsförskräckt skrek hon, ”Åh, släpp mig eller så kommer de ta oss båda!”

”Vilka?”

”Demokratigänget! De omringar alla de hittar och sedan röstar de om vad de skall göra med personen. De tar deras pengar, låser in

dem i en bur eller tvingar dem att gå med i deras gäng. Det finns inget någon kan göra för att stoppa dem!”

Jonatan förstod ingenting. Var fanns poliserna man alltid såg annars? ”Kan inte lagen skydda oss från gänget?”

”Lyssna,” sade Annie, alltjämt kämpande för att komma loss från Jonatans grepp. ”Vi måste springa nu, prata kan vi göra senare.”

”Vi hinner fortfarande. Fort, berätta.”

Hon tittade över hans axel. Skakande av rädsla svalde hon hårt och svarade snabbt. ”När gänget först bildades drog polisen dem inför domstol för de brott de begick. Gänget menade att de följde principen om majoritetsstyre, på samma sätt lagen. De menade att röstande avgör allting – lag, moral, allt!”

”Dömdes de?” frågade Jonatan. Vid det här laget var gatan helt övergiven.

”Skulle jag behöva springa om de hade dömts? Nej, domarna dömde tre mot två till deras fördel. Majoritetens gudomliga rätt kallades det. Ända sedan dess har gänget fritt kunnat ge sig på alla de vill, så länge de är fler till antalet.”

Öns sanslösa regler och vanor blev till slut för mycket för Jonatan. ”Hur kan människor leva på en plats som denna? Det måste finnas ett sätt att försvara sig!”

”Utan vapen kan man bara fly eller gå med i ett gäng som har fler medlemmar.”

Jonatan släppte sitt grepp och de sprang båda två. De sprang och sprang, uppför gränder, genom portar, runt hörn och över torg. Annie hittade i staden som i sin egen ficka.

De sprang tills de var totalt utmattade. Till sist, långt bortom gatorna och husen, klättrade de uppför en brant klippa i förhoppningen att finna en säker plats högt ovan staden. Solens sista strålar dog i väster och Jonatan såg hur eldsvådor bröt ut i

staden nedanför dem. Ljudet av avlägsna skrik och rop flöt emellanåt upp till deras klippa.

”Jag orkar inte fortsätta längre,” pustade Annie, med det långa bruna håret hängande i tovor över axlarna. Hon lutade sig mot ett träd och försökte flämtande hämta andan. Utmattad satte sig Jonatan ner och lutade ryggen mot en sten. I den vansinniga flykten hade Annie rivit sönder sin klänning och tappat sina skor. ”Jag undrar vad som hänt med mina föräldrar,” sade hon sorgset.

Jonatan oroade sig också. Han tänkte på det gamla paret som hade tagit så väl hand om honom kvällen före – och deras lilla barnbarn, Pelle. Varje individ verkade hjälplös i den här konstiga världen. ”Annie, det är synd att ni inte har ett bra råd som kan se till att freden hålls.”

Annie stirrade på Jonatan och satte sig ner bredvid honom. ”Du har blandat ihop allting,” sade hon. Fortfarande andfådd pekade hon i riktning mot upploppen. ”Så länge någon kan minnas har människor lärt sig att ta saker från varandra med våld. Vem tror du lärde dem det?”

Jonatan rynkade pannan och svarade, ”Du menar att någon lärt dem att använda våld mot varandra?”

”De flesta av oss lär sig det genom exempel i vardagslivet.”

”Varför stoppade inte Lordernas Råd dem?” frågade Jonatan.

”Rådet *är* våld,” sade Annie, engagerat, ”och för det mesta används våld mot människor och inte för att skydda dem.” Hon såg Jonatans oförstående blick. Det var tydligt att han inte hade den blekaste aning vad hon talade om. Hon pressade pekfingret mot hans bröstorg och sade, ”Lyssna, när du vill ha något från en annan person, vad kan du göra för att få det?”

Jonatan, som fortfarande kände av blåmärket från rånarens pistol, svarade, ”Du menar, utan att använda en pistol?”

”Ja.”

”Tja, jag kunde försöka övertala dem,” svarade Jonatan.

”Precis. Eller?”

”Eller – eller, skulle jag kunna betala dem?”

”Ja, det är ett slags övertalning. Och mer?”

”Hmm. Gå till Lordernas Råd och be dem lagstifta?”

”Exakt,” sade Annie. ”Med regeringens hjälp behöver du inte betala eller övertala folk. Får du Lordernas Råd på din sida, antingen genom att rösta eller muta, kan du sedan tvinga andra att göra som du vill. Om någon annan erbjuder rådet mer kan den personen tvinga dig. Och lorderna vinner varje gång.”

”Men jag trodde att det var regeringen som svetsade samhället samman,” sade Jonatan.

”Knappast! Vem behöver samarbeta när man kan använda våld,” svarade Annie. ”Vilka som helst med makt kan skaffa sig vad de vill – vi andra har bara att rätta oss efter vad de beslutar. Det är lagligt, men förlorarna förblir missnöjda, bittra och fientliga.”

Annie pekade mot bränderna nere i staden. ”Se på upploppet där nere,” sade hon. ”Samhällets slits sönder av den här eviga kampen om makt. Över hela ön kommer grupper som förlorat för många val en dag att explodera i frustration.”

Hon satt stilla en lång stund. En tår började sakta rinna nedför hennes kind. ”Min pappa och jag har en speciell plats där vi skall mötas när sådant här händer, men jag vill vänta tills bränderna lagt sig.”

Jonatan satt länge tyst, fullkomligt förbryllad av vad som hänt de två långa dagarna sedan stormen. När han väl vände blicken mot Annie sov hon redan djupt. När Jonatan såg henne sova växte en stark beundran upp inom honom, allting med Annie var beundransvärt. Han lade sig till rätta och tänkte, ”Hon är ingen simpel Birgit Svensson.”

Trettioåttonde kapitlet

Gamar, tiggare, bondfångare och kungar

Följande morgon väcktes Jonatan av solens första strålar. Han gnuggade sig i ögonen och såg sig yrt omkring. Bortsett från några mindre rökpelare verkade staden lugn. Hungrigt letade han genom sina fickor och fann det sista paret brödskivor. Han åt en och lade den andra under Annies hand, försiktigt för att inte väcka henne. Men hon ryckte till och satte sig upp.

”Jag vill kolla in utsikten från toppen av det här berget,” sade han. Hon tyckte att det var en bra idé så de satte av uppför sluttningen tillsammans. Snart upphörde vägen och ersattes av klippor som de fick klättra över bit för bit, genom att så gott det gick greppa tag i små skrevor och ojämnheter. En bra stund före Annie nådde Jonatan en liten plåtå nära toppen. Han såg ut över staden långt där nere. Det var inte långt kvar till toppen så han fortsatte uppför en lutning och genom en skog av små, förvridna träd.

”Människor!” sade han för sig själv, utmattad. ”De jäklas hela tiden med varandra. Hotar varandra. Arresterar varandra. Rånar och skadar varandra.”

Efter stund tunnades skogen ut och kvar fanns bara ett fåtal buskar och därefter en hög med stora stenblock. Fullmånen kunde fortfarande skönjas i gryningsljuset, sakta sjunkande mot horisonten. Luften var sval och behaglig där han gick. Äntligen nådde han toppen. Där stod ett ensamt, krokigt träd utan några löv och på en av de bladlösa grenarna satt en stor, svart och ful gam. ”Åh, nej,” stönade Jonatan, som hade önskat en övergiven plats. ”Just min tur. Jag lämnar en dal full av gamar för att söka lugn och ro, och vad finner jag? En riktig gam!”

”Jag är en kondor” ekade en djup, hes röst.

Jonatan stelnade till. Bara Jonatans ögon, stora som månen, rörde sig. Sakta undersökte han varje bit av marken framför honom. Han

hörde hjärtat slå snabba slag och med darrande läppar frågade han, ”Vem sade det?”

”Vem sade det?” härmade rösten. Den verkade komma ifrån trädet.

Jonatan studerade den gamliknande fågeln. Ingen rörde sig. Han sade, ”Kan du tala? Nä, gamar kan inte tala!”

Jonatan samlade sitt mod, tog ett djupt andetag och närmade sig sakta trädet. Fågeln rörde inte en fjäder, fast Jonatan hade den bestämda känslan av att den iakttog honom.

Jonatan försökte hålla rösten stadig och frågade igen, ”Var det du som talade?”

”Självklart?” svarade kondoren arrogant. ”Jag är en kondor, den största medlemmen av den stolta familjen gamar.” Benen vek sig under Jonatan och han föll nästan omkull. I sista stund återfick han balansen. Hukande framför trädet frågade Jonatan, ”Du, du, kan tala?”

”Aha, ” fnös fågeln. ”Kan du? Oftast verkar det som om du inte vet vad du säger. Du imiterar väl bara, antar jag.” Fågeln vände en aning på huvudet och sade, med en anklagande ton, ”Vad exakt menade du när du sade att du lämnade en dal av gamar?”

”J-j-jag, jag är ledsen. Jag menade inte att vara oförsämd, ” ursäktade sig Jonatan, som kände sig lite löjlig över att tala med en fågel. ”Det är bara det att alla människor där nere alltid är så elaka och brutala mot varandra. Det är bara ett talesätt, om gamar och så. De – de påminde mig om, ja, om ...”

”Gamar?” Fågeln reste på den vita kragen nedanför den nakna halsen. Jonatan nickade undergivet.

Då kom Annie fram bland träden. När hon såg Jonatan tala med den stora fågeln tappade hon andan. ”Han finns!” utropade hon. Hon sprang fram till Jonatan, tog tag i hans arm och viskade, ”Den stora Skalden finns verkligen! Jag trodde att det var en myt. Jag kunde inte föreställa mig...men så stor och ful!”

Kondoren grymtade och slog med sina stora vingar innan han åter satte sig tillrätta på grenen. ”Tack för din vänliga presentation, Annie.”

När Skalden såg hur förvånad Annie var över att han kände till hennes namn, sade han, ”Du vet vem jag är, varför skulle inte jag veta vem du och din vän, Jonatan, är?”

Annie och Jonatan såg häpet på kondoren.

”Jag har följt er båda en längre tid, framför allt Jonatans mödosamma kamp på havet,” sade Skalden. ”Du är modig och förständig, unge man, men lättlurad. Annie är mer insiktsfull, hon förlitar sig mer till handling än till ord.”

”Jag förstår inte,” sade Jonatan.

”För dig är detta land fyllt av gamar. Hmf! Om det vore sant vore det en bra mycket bättre ö än det är.” Fågeln sträckte stolt på sin långa fula nacke. ”Du har kommit till en ö med många varelser – gamar, tiggare, bondfångare och kungar. Men du upptäcker inte vilka som är ärliga eftersom du låter dig luras av titlar och ord. Du har fallit för det äldsta av trick och värderar sålunda ondskan högt.”

Jonatan försvarade sig. ”Det är inget trick. Gamar, tiggare och så vidare är lätta att förstå. Där jag kommer ifrån, plockar gamar köttet av de dödas ben. Det är vidrigt!” Jonatan rynkade på näsan för att understryka sina ord. ”Tiggare är enkla och oskyldiga. Bondfångare är smarta och roliga – aningen bedrägliga.”

”Vad gäller kungligheter,” tillade Jonatan snabbt, med en upphetsnings glimt i ögat. ”tja, jag har aldrig träffat någon i verkligheten, men jag har läst att de bor i vackra palats och bär underbara kläder. Alla vill bli som dem. Kungarna och deras ministrar bestämmer över landet och tar hand om och skyddar sina undersåtar. Det är inget trick.”

”Inget trick?” upprepade Skalden roat. ”Föreställ dig gamen. Av de fyra är gamen den enda sanna kungligheten. Endast gamen gör något meningsfullt.”

Den stora svarta fågeln sträckte återigen på nacken och gav Jonatan en hård blick. ”När en mus dör bakom ladan, städar jag upp. När en häst dör på fältet, städar jag upp. När en fattig man dör i skogen, städar jag upp. Jag får ett mål mat och alla drar nytta av mina ansträngningar. Ingen har någonsin behövt använda en pistol eller bur för att förmå mig att sköta mitt jobb. Är det någon som tackar mig? Nej. Mina tjänster anses smutsiga och fula. Därför måste den ’fula’ gamen leva med glåpord och utan uppskattning.”

”Sedan har vi tiggarna,” fortsatte kondoren. ”De producerar ingenting, de gör inget bra för någon, utom dem själva. Med de gör inget ont heller. Bortsett från att de försöker undvika att dö i skogen, förstås. Och det måste erkännas att de skänker en känsla av välbefinnande till sina välgörare. Så de tolereras.”

”Skojarna är de mest förslagna och har skaffat sig en framstående plats i poesin och i legenderna. De lever på att bedra och lura andra med hjälp av orden de väver. Bondfångare tillför inget värdefullt, förutom att de lär ut misstro och konsten att bedra.”

Samtidigt som han sträckte ut vingarna och drog dem bakåt, andades gamen djupt. En svag lukt av kadaver fyllde morgonluften. ”Längst ned har vi kungligheterna. Kungar behöver inte be eller lura, även om de ofta gör både och. Likt rånare stjälar de frukterna av andras arbete med hjälp av våldet de kontrollerar. De producerar ingenting, ändå kontrollerar de allting. Och du, min naiva resenär, hyllar dessa ’kungligheter’ på samma gång som du föraktar gamen? Om du såg ett gammalt monument,” noterade gamen, ”skulle du säga att kungen var stor eftersom hans namn fanns inristat vid toppen. Ändå skänker du inte en tanke till alla lik jag var tvungen att städa upp under det att monumentet byggdes.”

Jonatan tog sig ton, ”Sant. Förr var vissa av kungarna skurkar. Men i våra dagar röstar väljarna fram ledarna till Lordernas Råd. De är annorlunda eftersom – ja, eftersom de är valda.”

”Skulle valda lorder vara annorlunda? Ha!” utropade gamen hest. ”Barn uppfostras fortfarande med sagor om kungligheter och när de växer upp är kungligheter vad de förväntar sig. Dina valda lorder är inget annat än kungar för fyra år och prinsar för två. Sannerligen, de utgör en kombination av tiggare, bondfångare och kunglighet, allt i ett! De ber eller intrigerar för att vinna röster och bidrag; de smickrar och bedrar vid varje tillfälle; de struttar runt ön som härskare. Och när de når framgång i sitt försåtliga utnyttjande blir det mindre över till oss som verkligen producerar och tjänar.”

Jonatan blev tyst. Han såg ut över dalen och nickade vemodigt.

”Jag skulle vilja åka till en plats där det inte är så. Finns det en sådan plats?”

Med utsträckta vingar hoppade gamen ned från trädet och landade med en tung duns bredvid Jonatan och Annie. De ryggade tillbaka med förvåning när de såg hur stor fågeln var. Skalden, som nästan var dubbelt så lång som Jonatan och Annie och med ett enormt vingspann, lutade sig över dem.

”Du skulle vilja se en plats där människor är fria? Där våld endast används för beskydd? Du vill besöka ett land där folkets representanter måste följa samma lagar som alla andra?”

”O ja!” sade Jonatan entusiastiskt.

Fågeln iakttog dem båda försiktigt och hans enorma ögon borrhade sig rätt igenom Jonatan för att söka efter tecken på ärlighet. Så tillkännagav han, ”Jonatan, klättra upp på min rygg.” Kondoren vände sig om och sänkte sina breda, stela stjärtfjädrar mot marken.

Jonatans nyfikenhet vann över hans rädsla. Han klev upp på en av trädets grenar, sträckte sig försiktigt över mot fågeln och drog upp

sig själv till den mjuka fördjupningen mellan fågelns vingar. Sedan såg han förhoppningsfullt på Annie.

”Jag kan inte åka,” sade hon till dem båda. ”Min familj söker efter mig. Någon gång vill jag resa med dig, men inte nu.”

Jonatan rodnade. Med ett stort leende sade han skämtsamt, ”Jag har fortfarande inte fått den där gratislunchen.”

Knappt hade han hunnit lägga sina armar runt den kala nacken förrän han kände hur fågeln spände sig. Med långa klumpiga steg sprang kondoren längs marken. Plötsligt rullade han till och så flöt de uppåt med vinden. När han vände sig om kunde han se hur Annie vinkade.

Högt ovan ön seglade de. Med vinden mot ansiktet kände Jonatan hur en våg av lycka slog över honom. Det var med glädje han lämnade ön, bortsett från några vänner som han saknade. Bergen försvann under molnen och kondoren flög rakt mot den uppgående solens gyllene strålar. Den stora mörka oceanen sträckte ut sig framför dem och han undrade, ”Var?”

Trettionionde kapitlet

Terra Libertas

Jonatan kände en lätt motvind mot ansiktet. Snart hade de flugit i flera timmar och kondorens mjuka vingrörelser gjorde Jonatan trött. Han drömde. I drömmen sprang han nedför en smal gata, förföljd av skugglika figurer som liknade vakter med löskopplade hundar. ”Stanna, din busunge, din nya nykomling!” skrek de. Skräcken grep honom och han pressade desperat sina ben hårdare. En figur lösgjorde sig ur de andra – lady Tweed. Han kände hennes andedräkt flåsande i nacken när hon sträckte ut sina feta fingrar för att ta tag i honom.

Tvärt väcktes Jonatan av en skarp duns. ”Vad?” mumlade Jonatan medan han höll fast i fågelns tjocka fjädrar.

De hade landat på en strand som tycktes välbekant. Skalden instruerade Jonatan, ”Följ kusten ett par kilometer eller så norrut, därifrån kommer du att kunna ta dig vidare.” Tjocka klungor med strandgräs vajade mjukt över långa, gyllene sanddyner. Havet såg grått och kallt ut där det slog mot stranden. Försiktigt klättrade han ned från fågelns rygg.

Då insåg Jonatan var han var. ”Jag är hemma!” utropade han glädjefullt. Han började springa uppför den sandiga backen, sedan stannade han och vände sig mot kondoren. ”Men, du sade att du skulle ta mig till en plats där saker görs rätt,” sade Jonatan.

”Det har jag,” sade fågel.

”Men så är det inte här,” klagade Jonatan.

”Inte ännu, kanske, men det kommer att bli det när du gör det så. Alla platser, också Korrumpe, kan bli till paradiset när människorna är fria.”

”Korrumpe?” flämtade Jonatan. ”De flesta tror att de är tillräckligt fria. Lady Tweed låter dem tro det. Och resten är rädda för friheten

och kan inte vänta med att överlämna sig själva till Storinkvisitorn.”

”Det är bara ord!” sade Skalden. ”Frihetens riktiga prov kommer med handling.” Jonatan kände sig väldigt ung. Han drog han upp några grässtrån ur marken och började peta eftertänksamt i sanden. ”Hur borde det vara? Jag har sett problemen – men vilka är lösningarna?”

Kondoren lät Jonatans fråga hänga i luften medan han tvättade sina fjädrar. Då alla var rena och släta tittade han ut över havet och sade, ”Unge man, söker du en vision för framtiden?”

”Jag antar det,” sade Jonatan.

”Det är ett problem. Härskare har alltid en vision som de söker tvinga in andra i. Kom ihåg att härskare inte har rätt att göra något som du inte har rätt att göra själv. Om du inte borde göra det, då skall du inte heller be någon annan göra det åt dig”

”Men är inte en vision bra för att veta vart man är på väg?”

”För dig själv, men inte för att tvinga på andra.” Skalden vände sig om mot Jonatan igen, med klorna grävande i marken. ”I ett fritt land förlitar man sig på dygden och upptäckarprocessen. Tusentals varelser som söker och strävar efter sina egna mål kommer att skapa en bättre värld än du någonsin kan föreställa dig. Se till medlen först, sedan kommer de ädla ändamålen efter. Fria människor finner överraskande lösningar och de som inte är fria finner oväntade problem.”

Skeptiskt frågade Jonatan, ”Men ingen kommer lyssna på mig.”

”Oavsett om andra lyssnar eller inte kommer du vinna styrka genom att tala och handla. De som delar dina frihetsideal kommer att finna mod i dig.” Kondoren vände sig mot havet och föreberedde sig på att flyga iväg.

Jonatan ropade, ”Vänta! Kommer jag träffa mina vänner igen?”

”När du har skapat ditt paradiset, då hämtar jag hit henne så att hon kan se.”

Den stora fågeln samlade sina fjädrar och sträckte sig mot vinden. Sekunder senare försvann han bland molnen.

Jonatan började gå. Han mindes inte mycket av promenaden förutom sanden som knastrade under fötterna och vinden som blåste mot kroppen. Jonatan kände igen en klippig kanal som markerade byns början. Snart närmade han sig ett hus med en affär vid kanten av hamnen – hans hem.

På verandan stod Jonatans far och virade rep med ett sorgset ansikte. Han spärrade upp ögonen då han såg sin son komma uppför gången. ”Jon,” utropade han. ”Jon-pojken, var har du varit?” Hans röst brast och han ropade efter sin fru som var upptagen med att städa inne i huset. ”Titta, Rita, Jon har kommit tillbaka!”

”Vad är allt oväsen om?” sade Jonatans mor, som såg ängsligare ut än han mindes henne. Hon kom ut på verandan och ropade av glädje vid åsynen av sin son. Genast tog hon Jonatan i sina armar och kramade honom en lång stund. Därpå sköt hon honom ifrån sig, höll honom på armlängds avstånd och torkade med skjortärmen bort glädjetårarna från ögonen. ”Och var har du varit unge man? Är du hungrig?” Därpå sade hon upphetsat till sin man. ”Tänd brasan, Hubert, och sätt på pannan!”

De var en glädjefylld återförening och Jonatan berättade för sina föräldrar om de äventyr han hade upplevt. Ibland ritade han enklare teckningar för att beskriva vad som hade hänt. Hans föräldrar log och skakade på huvudet både av lycka och åt vad Jonatan berättade. Efter att ha ätit en sista skiva av moderns varma paj, suckade Jonatan och lutade sig tillbaka i sin stol. Den gamla affären och deras rum i bakre delen glödde i ljuset från brasan. ”Men min son, du verkar äldre,” sade hans far. Han tittade hårt på

Jonatan och tillade skämtsamt, ”Planerar du att försvinna igen snart?”

”Nej, pappa,” sade Jonatan, ”jag är här för att stanna. Det finns massor att göra häromkring.”

Epilog

Herr Godtrogen är en vis man med många fler år än jag bakom sig. Han gav mig mycket mer än en äventyrsberättelse. Under åtskilliga månaders samtal fick jag en överskådlig beskrivning av hans spännande livsfilosofi. En filosofi som genom åren hjälpt och visat honom vägen till ett fruktbart liv. Men det är en annan historia. Icke desto mindre vill jag lämna er med följande ord som avslutar hans dagbok.

”Min filosofi grundar sig på principen om självägandeskap. Du äger ditt liv. Att förneka detta innebär att en annan person har större rätt till ditt liv än du själv. Ingen annan person, eller grupp av personer, äger ditt liv och inte heller äger du andras liv.

Du existerar i tiden: framtid, nutid och dåtid. Detta manifesteras i liv, frihet och produkten av ditt liv och din frihet. Din välgång bestäms av de beslut beträffande ditt liv och din frihet som du fattar. Om du förlorar ditt liv förlorar du din framtid. Om du förlorar din frihet förlorar du din nutid. Om du förlorar produkten av ditt liv och din frihet förlorar du den del av ditt förflutna som ägnades åt att producera den.

En produkt av ditt liv och din frihet är din egendom. Egendom är frukten av ditt arbete, resultatet av din tid, energi och förmåga. Det är den del av naturen som du tar i nyttigt bruk och det är andras egendom som ges till dig i frivilligt utbyte och med ömsesidigt samtycke. Två människor som frivilligt utbyter egendom tjänar på det, annars skulle de inte genomföra bytet. Endast de har rätt att fatta beslut rörande dem själva.

Tid efter annan använder en del människor våld eller bedrägeri i syfte att ta från sina medmänniskor utan deras medvetna, frivilliga medgivande. Vanligtvis är våld initierat i syfte att ta någons liv, vilket är mord, att ta någons frihet, vilket är slaveri, eller att ta någons egendom, vilket är stöld. Detta är sant oavsett om handlingen begås av en ensam person, av de många gentemot de få

eller till och med av myndighetspersoner med fina titlar och i respektgivande uniformer.

Du har rätt att försvara ditt liv, din frihet och din ärligt införskaffade egendom mot andras våldsamma aggression. Därför har du rätt att be andra om hjälp att försvara dig. Men du har inte rätt att initiera våld mot andras liv, frihet och egendom. Sålunda har du ingen rätt att utse någon person att initiera våld mot andra å dina vägnar.

Du har rätt att söka dina egna ledare, men ingen rätt att tvinga på andra dina ledare. Oavsett hur myndighetspersoner och politiker väljs är de endast människor och de har inga utökade rättigheter och kan inte ställa några krav som går före dem andra människor har. Oberoende av vilka fantasifulla omskrivningar som benämner deras agerande eller antalet människor som stödjer dem har myndighetspersoner ingen rätt att mörda, att förslava eller att stjäla. Du kan inte överlåta rättigheter du inte har själv.

Eftersom du äger ditt liv är du också ansvarig för det. Du hyr inte ditt liv från andra som kräver din lydnad. Inte heller är du slav under någon som kräver ditt offer. Du väljer dina egna mål med utgångspunkt från dina egna värderingar. Framgång och misslyckanden är båda nödvändiga incitament för att lära och växa. Vad du gör för andras skull, eller vad de gör för din skull, är dygdigt bara när det sker utifrån frivilligt, ömsesidigt samtycke. För dygd kan endast existera när det finns fri val.

Detta är grunden för ett sant fritt samhälle. Det är inte bara den mest praktiska och humana basen för mänskligt handlande, det är också den mest etiska.

Till problem i världen som uppkommit på grund av våld initierat av regeringen finns en lösning. Lösningen är att människorna i världen slutar be regeringen initiera våld å deras vägnar. Ondska orsakas inte enbart av onda människor utan också av goda människor som tolererar våld som ett medel för att uppnå egna

mål. På så sätt har goda människor genom historien givit makt åt onda människor.

Förtroende för det fria samhället innebär en fokusering på den upptäckarprocess som finns naturligt inom värderingarnas marknad, i stället för en fokusering på en framtvungad vision eller mål. Att bruka myndighetsvåld i avsikten att påtvinga andra en vision är intellektuell lathet och får vanligtvis oväntade och oönskade konsekvenser. För att nå det fria samhället krävs mod att tänka, att tala och att handla – framför allt då det är lättare att göra ingenting.”

Frågor

Kapitel 2

Bråkmakare: Vad är meningen med arbete? Är arbetsbesparande innovationer bra eller dåliga? Varför? Vem påverkas? Hur kan sådana innovationer stoppas? Finns exempel på att det har hänt? Vilka är de etiska frågorna vid våldsanvändning?

Kapitel 3

Stearinljus och rockar: Är det bra eller dåligt för människor att få gratis ljus och värme från solen? Vem kan tänkas opponera sig? Är argumenten mot utländsk import likartade? Varför vänder sig människor mot import av varor? Hur går människor till väga för att förhindra import av billiga varor? Exempel? Vilka etiska överväganden är relevanta?

Kapitel 4

Matpolisen: Varför får vissa bönder betalt för att inte odla? Vad innebär det för tillgängligheten och priset på mat? Vilket slags beroende uppstår? Vilka är sidoeffekterna, till exempel för bönder i andra länder? Finns det exempel från verkligheten? Vilka är de etiska frågorna?

Kapitel 5

En ovanlig fiskehistoria: Hur behandlar människor sådant som tillhör alla? Vem är det egentligen som äger sjön? Om fiskaren ägde sjön, hur skulle det ha påverkat hur fiskaren skötte sjön? Vem vinner på ett allmänt ägande? Exempel? Vilka är de viktiga etiska frågorna?

Kapitel 6

När ett hus inte är ett hem: Vad finns det för bekymmer med att äganderätten kan åsidosättas? Om en tjänsteman kan använda, kontrollera, ta eller förstöra ett hus en annan person byggt, vem är det då som egentligen äger huset? Är fastighetsskatten ett slags hyra? Exempel? Etiska frågor?

Kapitel 7

Två djurparker: Skall människor tvingas betala för en djurpark? Vilka skäl kan finnas för att inte betala? Vad skulle hända med människor som vägrade betala? På vilken sida om stängslet återfinns de människor som skadar andra? Vilka är de etiska frågorna?

Kapitel 8

Toppskatt: Är det riktigt att använda skatter för att manipulera människors beteende? Anpassar människor sina liv i avsikt att minska sin skatt? Är byråkrater visare och besitter de en högre moral än andra människor? Är orättvist att vissa människor är långa? Exempel? Vilka etiska problem lyfter historien fram?

Kapitel 9

Göra pengar: Är det bra eller dåligt att trycka pengar? Vem bestämmer? Hur påverkas olika människor? Finns det likheter mellan falskmyntare och officiella sedeltryckare? Vem hålls ansvarig för de ökande priserna? Exempel? Vilka är de etiska frågorna?

Kapitel 10

Drömmaskinen: Vems dröm är det egentligen som går i uppfyllelse? Varför? Vilka exempel finns? Vilka är de etiska frågorna?

Kapitel 11

Makt till salu: Ge exempel på legala och illegala mutor. Kan politiker lagligen muta väljarna – och tvärtom? Vilka problem förknippas med mutor? Hur kan rådets skulder liknas vid ”att stjäla godis från småbarn”? Exempel? Etiska frågeställningar?

Kapitel 12

Hals över huvud: Hur påverkas olika grupper av hyresregleringar, byggnadsnormer och detaljplaner? Hur kan marknadens

mekanismer straffa och belöna affärsmetoder som är dåliga respektive bra? Hur påverkas marknadsmekanismerna av hyresregleringar? Vilka är de etiska frågorna?

Kapitel 13

Död åt illegala frisörer: Vad menas med ”eskalerande brottslighet”? Vad kan hända med den som motsätter sig ett gripande? Hur påverkas olika grupper av yrkeslicensiering? Skapar lagstiftningen monopol eller bryter den sönder monopol? Varför? Exempel? Vilka är de etiska frågorna?

Kapitel 14

Det stora bibliotekslandet: Hur kan ett visst urval av böcker utgöra propaganda eller censur? Borde människor tvingas betala för böcker de inte tycker om? Kan bibliotek fungera utan skattemedel? Hur skiljer sig incitamenten mellan statliga och privata bibliotek?

Kapitel 15

Lätt som en plätt: Vilka problem för skattefinansiering av konst med sig? Är valet av konst elitistiskt? Kan tjänstemän vara objektiva när de beslutar om bidrag till konsten? Kan konsten klara sig utan skattemedel? Hur påverkas konstutbudet av skattefinansiering? Exempel? Vilka etiska frågor aktualiseras?

Kapitel 16

Särintressenas paviljong: Vinner deltagarna i spelet? Varför var arrangörerna glada? Borde människor vara tvungna att delta i liknande spel? Vilka är de etiska frågorna?

Kapitel 17

Kultomten: Ger Kultomten tillbaka lika mycket som han tar? Varför klagar inte människor när han tar saker från deras hem? Varför tog myndigheterna över julfirandet? Hur kan firandet påverkas? Exempel? Vilka är de etiska frågorna?

Kapitel 18

Haren och sköldpaddan i ny tappning: Vilka är skillnaderna mellan statliga och privata postföretag? Vem tjänar på ett postmonopol? Innebär kontroll av postgången att medborgarna lättare kan övervakas? Etiska frågor?

Kapitel 19

Matsmälningsstyrelsen: Är kunderna nöjda med de politiska kaféerna? Hur bestäms menyn? Behandlas kockarna och de som skolkar från kaféerna korrekt? Vad skulle hända om skolan behandlades på samma sätt som mat behandlas på Korrumppe? Exempel? Vilka är de etiska frågorna?

Kapitel 20

”Ditt förflutna eller din framtid”: Hur förhåller sig liv, frihet och egendom till tiden? På vilket sätt liknar eller skiljer sig tjuven från en skatteindrivare? Varför? Hanteras större och mindre amoraliska handlingar på samma sätt? Exempel? Etiska frågor?

Kapitel 21

Regeringsbasaren: Varför säljer mannen en av sina kor för att i stället köpa en tjur? Vad för likheter fanns mellan de olika regeringsformerna mannen erbjöds? Förekommer samma slags beteende i vår värld? Vilka är de etiska frågorna vid brukandet av våld?

Kapitel 22

Världens äldsta yrke: Finns några likheter mellan vissa siare och vissa ekonomer? Hur många av dem kan korrekt förutsäga framtiden? Hur kan man bedöma dem? Händer det att experter använder sina kunskaper destruktivt?

Kapitel 23

Ge produktionen foten: Varför får människor betalt för att inte producera? Skulle du ta ett jobb där du fick betalt för att inte göra någonting? Skulle du ta emot socialhjälp, som gav dig pengar för

att inte gör någonting? Förekommer sådant i vårt samhälle? Vilka är de etiska frågorna?

Kapitel 24

Applådometern: Vore det logiskt att avgöra moral, makt, rikedom och rättigheter med utgångspunkt från hur entusiastiska applåderna är? Är det logiskt att bestämma sådant utifrån röstantal? Vad är den mest lämpliga basen för moraliska beslut? Exempel? Etiska frågeställningar?

Kapitel 25

En som tror: Varför tenderar väljare att rösta på den politiker eller det parti som innehar makten? Kan man lita på politiker? Har man rätt att klaga på politiker även om man inte röstar? Finns det några likheter mellan förhållanden där en partner sviks och väljare som sviks av sina politiker? Vilka är de etiska frågorna?

Kapitel 26

Till var och en efter behov: Vad skulle hända med studieresultaten om de som skrev sämst på proven fick de högsta betygen och tvärtom? Kan ekonomiska system fungera på sådant vis? Är skolan en motsägelsefull värld jämfört med samhället i övrigt? Skulle lärare acceptera de incitament som studenterna erbjuder? Etiken?

Kapitel 27

Syndens lön: Varför arresterades människor för att de hade arbetat? Vem tjänar och vem förlorar på det? När är det fel att vilja arbeta? Bryter frivilliga mot lagar om minimilön? Är det bättre för människor att vara i skolan eller i fängelse än på en arbetsplats? Vilka är de etiska frågorna?

Kapitel 28

Nya nykomlingar: Har gränsvakter något ansvar för vad som händer med människor som avvisas? Vad är skillnaden mellan

nykomlingar och nya nykomlingar? Varför? Kan man kräva av unga män att de skall göra militärtjänst? Exempel? Etiska frågeställningar?

Kapitel 29

Bus eller godis: Varför läggs bröd i den stora korgen? Varför är brödet på upphällningen? Vilka lösningar på brödbristen föreslogs? Vad vore ett bättre förslag? Hur påverkar systemet människors beteende? Finns det liknande exempel i vår värld? Vilka är de etiska frågorna?

Kapitel 30

Vems utmärkta idé?: Kan man äga brukandet av en idé? Garanterar patent att uppfinnaren belönas? Vilka belöningar är det som motiverar uppfinnare? Kan patent vara ett hinder i uppfinnandeprocessen och inverkar de på människors frihet? På vilket sätt skulle människor ändra sitt handlande om inte patent fanns? Exempel? Etiska frågorna?

Kapitel 31

Stämningen: Vad innebär ansvar? Är det etiskt försvarbart med begränsat ansvar? Hur påverkas människors beteende om ansvaret inte är begränsat? Vad är allmän egendom och vem bestämmer det? Kan "allmän egendom" vara till skada för allmänheten? Hur hanterar myndigheterna de som inte bidrar? Etiska problem?

Kapitel 32

Doktrinär: Vem äger ett liv? Spelar det någon roll vem som bestämmer över eller vem som betalar för en doktor? Vad är skillnaden mellan att licensiera och att certifiera? Förbättras den medicinska kvalitén av fri konkurrens och information? Exempel? Etiska frågeställningar?

Kapitel 33

Vice versa: Skadas människor? Vem och varför? Är lagen motsägelsefull när det gäller dessa aktiviteter? Varför? Vad är skillnaden mellan att ogilla någons beteende och att förbjuda det? Exempel? Vad säger etiken angående brukandet av våld?

Kapitel 34

Gladbär: Är det rätt att göra saker som är ohälsosamma eller riskabla? Borde människor tvingas betala för andras misstag? När lär sig människor och när lär de sig inte från sina misstag? Är byråkrater mer förståndiga än medborgarna? Exempel? Vilka är de etiska frågorna?

Kapitel 35

Storinkvisitorn: Vad är ansvar? Vill människor ha ansvar? Vill människor ha ledare som fattar besluten åt dem? Är valfrihet en förutsättning för dygd? Är det viktig med dygd? Varför? Exempel? Vilka är de etiska frågorna?

Kapitel 36

Förlorarens lag: Om oskyldiga människor tvingas betala för andras otur, hur påverkas beteendet hos respektive? Varför skulle människor vara intresserade av att simulera en skada? Spelar det någon roll? När är spel om pengar tillåtet och när är det inte tillåtet? Varför? Exempel? Etiska frågor?

Kapitel 37

Demokratigänget: Är det rätt av en person att ta pengar från andra med våld? Är det rätt för en majoritet att ta från en minoritet med våld? Vad får en majoritet göra som inte en individ får göra? Hur kan politik orsaka upplopp? Exempel? Vilka är de etiska frågorna?

Kapitel 38

Gamar, tiggare, bondfångare och kungar: Vilka människor symboliseras av de följande: gamen, tiggaren, bondfångaren och

kungen? Vilka viktiga insatser gör respektive? Borde myndigheter bedömas enligt samma kriterier som alla andra?

Kapitel 39

Terra Libertas: Är det möjligt, eller önskvärt, att ha ett samhälle utan våld och bedrägeri? Kan en utopisk vision tvingas på människor? Hur fungerar upptäckarprocessen i ett fritt samhälle? Kan ändamålen helga medlen? Exempel? Etiska frågeställningar?